ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

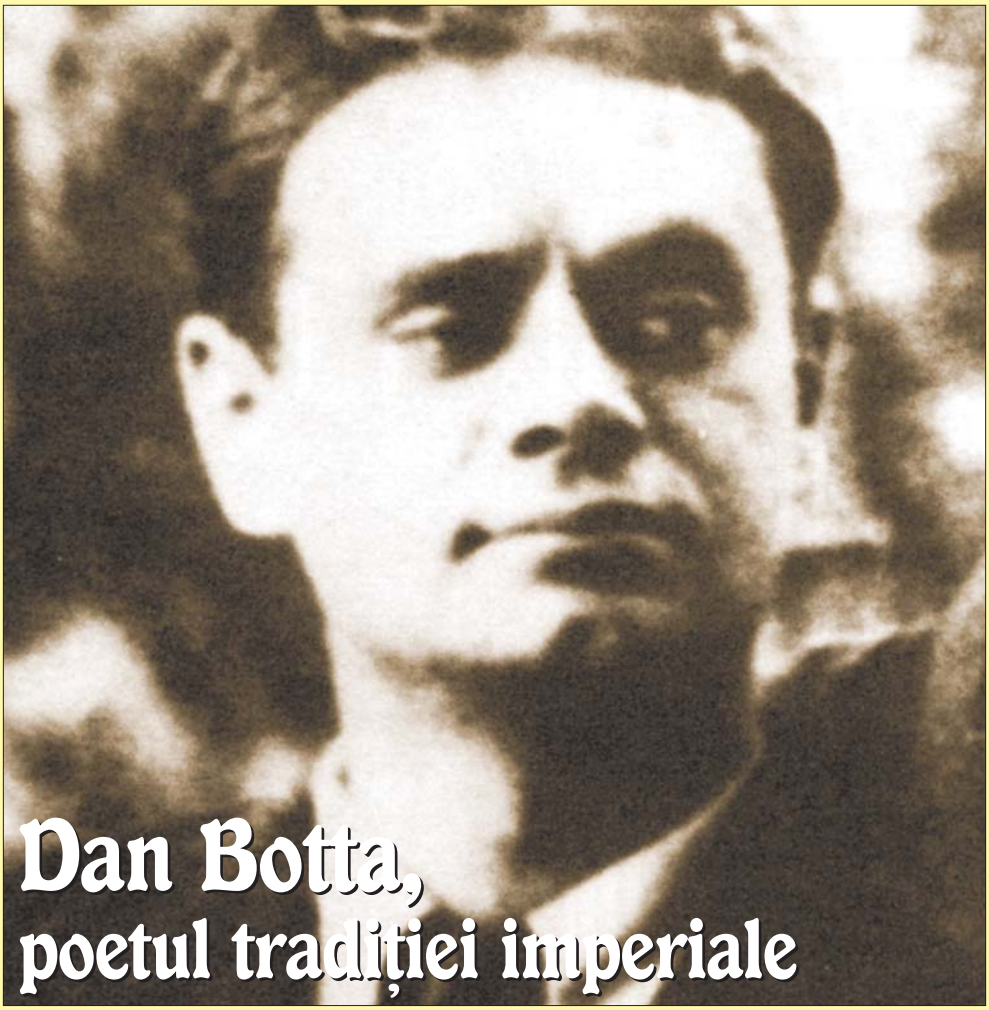

Dan Botta, poetul tradiției imperiale

Dezbinarea Ortodoxiei
de Claudiu Târziu

Ecumenismul – dragoste sau interes?
de Ioan Cişmileanu

Eseul ca monedă curentă a unei generații
de Mircea Platon

Liderii spoliatori. Ieri ca şi azi
de Emilia Corbu

an VI ● nr. 61 ● martie 2008 ● 4 lei

www.rostonline.org

Coperta I: Dan Botta

sumar

numărul 61 ● martie 2008

EDITORIAL
Dezbinarea Ortodoxiei
de Claudiu Târziu.....3

MARTORI AI VEACULUI
Fapte, vorbe, gînduri.....4

ÎN DEZBATERE
Desfiinţarea CNSAS şi interesul românesc pentru politică
de Alexandru Racu.....8

Ecumenismul – dragoste sau interes?
de Ioan Cişmileanu.....10

Kosovo – sfârşitul domniei dreptului internaţional
de Mihail Albişteanu.....12

REPERE
Dan Botta. 50 de ani de la moarte
de Horia Brad.....14

Fragment pentru Dan Botta
de Mircea Eliade.....16

Românii, poporul tradiţiei imperiale
de Dan Botta.....20

SENS
Despre dureri şi depresii
de Gheorghe Fedorovici.....24

Rugăciunea, puterea spiritului asupra materiei
de Ramona Suciu.....26
Aspiraţie către o societate a cunoaşterii
de Marilena Lupu.....28

DECANTĂRI
Eseul ca monedă curentă a unei generaţii
de Mircea Platon.....34

Mircea Eliade şi Mişcarea Legionară
de Constantin Mihai.....38

Credinţa ca paradox
de Paul-Gabriel Sandu.....42

Cu Gabriela Radu despre lumea adevărată
de Emilia Corbu.....44

Veşti bune despre *Utopia negativă*
de Mircea Platon.....47

BIOGRAFII NEOBIŞNUITE
Călător pe trei continente
de Nicolae Balint.....50

HISTORIA
Liderii spoliatori
de Emilia Corbu.....53

LA ROST
Domnul Cioroianu şi pustiul românesc
de Prof. Dr. Adrian Botez.....57

IMPORTANT

Revista poate fi procurată de la chioşcurile Rodipet, ca şi:
● În **Bucureşti** – de la librăriile „Vasiliada" (Bd. I.C. Brătianu 12) şi „Sophia" (Str. Bibescu Vodă nr. 24, lîngă Facultatea de Teologie); la cele două librării găsiţi şi numere din urmă, pentru completarea colecţiei. ● În **Constanţa** – de la librăria „Brâncoveneasc㔠(Str. Ştefan Mihăileanu nr. 21). ● În **Suceava** – de la librăria „Sf. Voievod Ştefan cel Mare". ● În **Iaşi** – de la librăriile Sedcom Libris. ● În **Cluj** – de la librăriile Arhiepiscopiei Clujului şi de la Librăria Noastră SRL. ● În **Tecuci** – de la Librăriile Cristian. ● În **Câmpia Turzii** – de la Librăria Ensa.
Cei care vor să difuzeze revista (proprietari de librării şi chioşcuri de vînzarea presei, reprezentanţi ai parohiilor şi eparhiilor ortodoxe sau ai mănăstirilor, persoane fizice) ne pot contacta pentru detalii la numărul de telefon 0740.103.621.

PREŢUL REVISTEI

Din cauza scumpirilor în lanţ, am fost nevoiţi să mărim preţul revistei noastre la 4 lei. În semn de apreciere şi de drag faţă de dvs., cititorii noştri, am păstrat preţul revistelor de colecţie (toate numerele din urmă) la 3 lei şi nu am majorat preţul abonamentului, care rămîne 18 lei pentru şase luni şi 36 lei pentru un an. Aşadar, acum e mai ieftin să vă abonaţi. Modalitatea de abonare o găsiţi pe coperta 3.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.org

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Richard CONSTANTINESCU
Cristi PANTELIMON

COLABORATORI PERMANENŢI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Răzvan CODRESCU
Stelian GOMBOŞ
Pr. Radu ILAŞ
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Mircea PLATON
Marcel RĂDUŢ SELIŞTE
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRÂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIŢIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Supergraph SRL
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacţie

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacţiei.
ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Dezbinarea Ortodoxiei

Biserica Ortodoxă devine tot mai mult politică şi tot mai puţin comunitate de credinţă şi de iubire. Din acest punct de vedere, Biserica[1] noastră se catolicizează şi protestantizează pe zi ce trece. Are mai mult preocupări pentru finanţe şi aranjamente de culise decât pentru mărturisire şi jertfă. Aşadar se (şi ne) îndepărtează de mîntuire. Vina este a tuturor credincioşilor, măcar pentru că au permis ca în ierarhia bisericească să ajungă oameni care nu se vor părinţi duhovniceşti, ci oameni cu influenţă politică şi manageri ce înmulţesc paralele.
Ca peste tot unde duhul este înlocuit cu materia, şi în Ortodoxie înfloreşte dezbinarea. Iată patimile lui Hristos în contemporaneitate!

Claudiu Târziu

Ortodoxia suferă de maladia dezbinării şi în plan naţional, şi în plan internaţional. Nu e pace şi armonie, întru lucrarea mîntuitoare, nici între episcopii români, nici între Patriarhiile ortodoxe.

Pe plan internaţional, două evenimente au reconfirmat adversitatea dintre Bisericile ortodoxe naţionale: autoproclamarea independenţei Kosovo şi reactivarea episcopiilor din Basarabia.

Kosovo este un simbol al jertfei de sînge pentru credinţa ortodoxă. Acolo au fost dărîmate şi incendiate sute de biserici, nenumăraţi preoţi şi monahi au fost linşaţi ca altă dată în Spania războiului civil. Patriarhia Română n-a catadicsit să dea un mesaj de solidaritate cu fraţii ortodocşi din Serbia şi mai ales cu cei din provincia Kosovo. Iar cînd un comentator ortodox de talia lui Dan Ciachir a făcut această observaţie, a primit un comunicat zeflemitor drept replică şi asupra sa a fost asmuţit unul dintre dulăii credincioşi din presă.

Pe de altă parte, reactivarea de către Biserica Ortodoxă Română a episcopiilor de Bălţi, a Basarabiei de Sud şi a Dubăsarilor, a toată Transnistria a stîrnit reacţii dure din partea Bisericilor surori din Rusia, Polonia şi Serbia.

Tot în acelaşi „duh“, între Patriarhia Rusă şi Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol se poartă un război surd pentru întîietate de ani de zile. Nu interesează aici argumentele şi (ne)*dreptatea* fiecărei părţi, cît realitatea dezbinării.

În toate aceste exemple este vorba despre politică – asortată etnic, cum altfel? –, de tabere ideologice şi de metode împrumutate din mediul politic.

Se adaugă apoi luptele intestine din fiecare Biserică naţională duse de episcopii ecumenist-sincretişti cu cei tradiţional-ortodocşi.

Pe plan naţional, Biserica Ortodoxă Română este străbătută de fiorii discordiei sub cele mai diverse şi întemeiate motive. Faptele unor ierarhi ca PS Sofronie Drincec, episcopul Oradei, îi scandalizează pe credincioşi. De pildă, după ce l-a îndepărtat din funcţia de egumen al mănăstirii Huta (Bihor) pe ieromonahul Eftimie Mitra, pe care l-a găsit prea vehement antiecumenist, PS Sofronie s-a încumetat să slujească de Bobotează împreună cu episcopul greco-catolic al locului şi apoi să oblige un preot paroh să cedeze terenul bisericii sale cultului reformat.

Modificarea Statutului BOR de către oamenii Patriarhului Daniel, fără ştirea Sinodului, în sensul înfiinţării de stravopighii peste capul ierarhului locului, a determinat intervenţia publică a ÎPS Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crişanei

(continuare în pag. 7)

[1] Evident, vorbesc de administraţia bisericească, de cler şi ierarhie.

Fapte, vorbe, gînduri

Campanie: „Păstrați curată Biserica!“

Bloggerul Sceptik a avut o inițiativă excelentă, căreia ne-am raliat imediat: declanşarea unei campanii pe Internet pentru păstrarea curăţeniei morale în Biserică. El a propus webmaster-ilor şi blogger-ilor ortodocşi să fie cu ochii pe ce se întîmplă în Biserica noastră ortodoxă şi să sancţioneze, după puteri, în spaţiul virtual, apostazia, ecumenismul, trădarea, hoţia, minciuna, compromisul, cenzura, făţărnicia şi alte apucături ale unor clerici şi ierarhi.

Ajutor pentru bătrîni singuri și bolnavi

În zilele de 3 şi 10 februarie a.c., Asociația „Rost“ a donat pachete cu alimente şi bunuri de folosință personală la 193 de bătrâni de la Căminul-Spital „Sf. Dumitru“ din Bucureşti (Cartierul Berceni). În prima zi a acțiunii, au fost donate 160 de pachete, care conțineau dulciuri, fructe, sucuri, un prosop, o cană şi un săpun. La 10 februarie, Asociația a revenit cu 33 de pachete, pentru persoanele care nu primit inițial pentru că nu au fost suficiente pachete. Acțiunea a fost posibilă datorită sponsorizării făcute Asociației de către firma TerrEst – Financial Invest SRL Bucureşti, căreia îi mulțumim în chip deosebit.

Despre Kosovo, la radio Logos

Teologul şi publicistul Marcel Răduț Selişte face o foarte bună emisiune la Radio Logos din Craiova, intitulată „Teologie şi viață“. Ediția din 22 februarie a.c. a fost dedicată proclamării unilaterale a independenței Kosovo. De ce e interesat un teolog ortodox de această chestiune e simplu de explicat: Kosovo este un simbol al Ortodoxiei şi este o zonă unde Ortodoxia a fost cel mai dur prigonită în ultimii 20 de ani. De ce este interesat un român de problema Kosovo? Pentru că în Serbia avem o minoritate românească numeroasă şi pentru că exacerbarea naționalismului în zonă ar putea să le dăuneze fraților noştri de sînge. În emisiune a fost invitat şi Cladiu Târziu, directorul revistei ROST, pentru a comenta evenimentele. El a spus, printre altele, că recunoaşterea independenței Kosovo de către marile puteri nu este legitimă nici din punct de vedere legal – adică al dreptului internațional –, pentru că nu există nici un text de lege care să permită enclave etnice independente pe teritoriul unui stat național; nici din punct de vedere moral, pentru că, dacă e adevărat că albanezii kosovari au suferit prigoana din partea atutorităților sârbe, şi ei au comis atrocități împotriva sârbilor. De asemenea, Claudiu Târziu a declarat că românii trebuie să fie solidari cu frații de credință sîrbi şi că se aşteaptă ca poziția României (de nerecunoaştere a independenței Kosovo) să fi îmblînzit pornirile antiromâneşti ale sârbilor din Timoc.

Noica și Mișcarea Legionară

Sorin Lavric, autorul unei cărți de excepție, *Noica şi Mişcarea Legionară* (Humanitas, 2007), a acordat recent un interviu interesant ziarului „Cotidianul“, pornind de la volumul amintit. În interviu, ca şi în carte, aceeaşi viziune echilibrată şi solid argumentată. Lavric afirmă, între altele, că tema adeziunii lui Noica la Mişcarea Legionară „e tratată inegal, în funcție de tabere. Adică fie se apasă cu încăpățînare pe trecutul său legionar spre a i se compromite imaginea, în bunul obicei al discreditării ideologice («dacă a fost legionar înseamnă ca e un filozof de mîna a doua»), campionii acestei hărțuieli fiind Alexandra Laignel-Lavastine şi Marta Petreu, fie se trece cu totul sub tăcere acest episod biografic – aceasta fiind uzanța

românească actuală. E o modă ca intelectualilor legionari, atunci cînd li se prezintă biografia într-o rubrică de dicționar sau într-un studiu introductiv, secvența angajării politice să le fie omisă. Cauza e de găsit cel mai adesea într-o falsă pudoare, într-un soi de tresărire defensivă ivită din nevoia de a le menaja posteritatea". De asemenea, Sorin Lavric spune că Noica „avea toate datele să nu se lase molipsit de febra spiritului legionar. Şi totuşi s-a lăsat. Cauza e de găsit în tiparul ieşit din comun al oamenilor care au dat tonul în epocă – Corneliu Codreanu, Carol al II-lea, Nae Ionescu, Ion Moța, Nicolae Iorga, Armand Călinescu şi încă alții o sută. Nu e uşor să te ții deoparte într-o epocă avînd asemenea protagoniști." Despre cartea lui Lavric veți putea citi în curînd o cronică în revista noastră.

Curs despre elitele interbelice

„Elitele interbelice şi patrimoniul european al culturii române" se intitulează cursul săptămînal privat susținut de Mihail Neamțu, în cadrul atelierelor Fundației Calea Victoriei, începînd cu din 28 februarie a.c. Într-un *Argument* publicat pe blogul său, Mihail Neamțu spune: „Unul dintre efectele traumatice ale experienței comuniste a fost eradicarea memoriei intelectuale care demonstra apartenența României la concertul ideilor europene. De la studiul eredității bizantine a Ortodoxiei pînă la deschiderea culturii politice către modernitate, perioada interbelică a reprezentat un moment de vîrf al istoriei naționale. Tinerilor nemulțumiți de rețeta amneziei oferită de ideologiile consumeriste ori de tradiția ratării balcanice, acest curs le propune o reflecție despre raportul între «persoană» şi «instituție» în România dintre cele două războaie mondiale. În ceasul discuțiilor aprinse pe tema identității merită să ne punem o întrebare esențială: care au fost vocile culturii filozofice, istorice şi teologice în România mare prin care ne putem legitima astăzi într-un sens european? Cîteva importante centenare recente au trecut aproape neobservate: Dumitru Stăniloae (1903-1993), Mircea Vulcănescu (1904-1952) şi Mircea Eliade (1907-1986). Nu este acesta un semn că «republica literelor» noastre înțelege cu anevoie caracterul excepțional al unor figuri universale? Într-un timp care neagă tot mai des diferența între esențial şi derizoriu, cursul despre «Elite interbelice şi patrimoniul european» propune redescoperirea criteriilor justei celebrități". Atelierul se adresează atît tinerilor cît şi adulților interesați de subiectele propuse. Pentru informații suplimentare despre costurile şi condițiile de participare puteți suna la numerele de telefon 0723.167.892 sau 021.312.22.32 ori să trimiteți un email la adresa: contact@fundatiacaleavictoriei.ro.

O nouă ispravă a Episcopului Sofronie

În principiu, sîntem pentru buna înțelegere între ortodocşi şi heterodocşi. În principiu, sîntem pentru ascultarea de ierarhia bisericească. În principiu, sîntem pentru spirit critic – spre îndreptare, nu spre demolare. Aceasta este cheia în care vă invităm să citiți despre una dintre faptele Episcopului Sofronie al Oradei care a creat confuzie şi revoltă în Biserică. PS Sofronie al Oradei l-a obligat recent pe preotul paroh Florian Puşcaş să cedeze cultului reformat un teren care aparținea Bisericii Ortodoxe. Pretextul: aşa va face pace cu supuşii episcopului reformat Laszlo Tökés. Însă, demersul este îndreptat contra interesului Bisericii Ortodoxe. Deşi credincioşii bihoreni –, dar şi mulți din toată țara – au protestat public față de gestul PS Sofronie, acesta nu s-a sinchisit să dea un răspuns. După demiterea ieromonahului Eftimie Mitra din funcția de egumen al Schitului Huta – Bihor, pe motiv de antiecumenism, şi după slujba de Bobotează făcută în comun cu episcopul greco-catolic al Oradei, PS Sofronie ne dovedeşte, iată, din nou care îi este orientarea. Oare cît îi va fi îngăduită?

William F. Bucklez Jr. a trecut la cele veşnice

Gazetar, romancier, autor uluitor de prolific – peste 45 de cărți de eseuri, memorii sau nuvele şi alte peste cinci mii de articole de gazetă, recenzii sau note – William F. Buckley Jr. s-a stins din viață la 27 februarie a.c., la vârsta de 82 de ani. Părinte al mişcării conservatoare şi un reputat polemist al jurnalismului audio-vizual,

autor al unei longevive emisiuni TV: „Firing Line“ (1966-1999, 1.540 de episoade), în 1991, Buckley Jr. a fost distins cu Medalia Libertății de către preşedintele George Bush Sr. în semn de recunoştință pentru demnitatea cu care a traversat cele mai grele momente din istoria politică a Americii secolului XX. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Documentar despre „reeducarea“ de la Piteşti

Pe site-ul YouTube este postat un documentar foarte interesant – cu atît mai mult cu cît e făcut de un străin pentru străinătate, în limba engleză – despre „reeducarea“ din puşcăria comunistă de la Piteşti. Documentarul a fost deja difuzat pe anumite posturi de televiziune de la noi. Cine nu l-a văzut, ar trebui să-l caute pe Internet, la adresa http://www.youtube.com/watch?v=84-6ES4Zp6A&feature=related. Nouă ne-a plăcut mai ales pentru că subliniază încărcătura mistică a „reeducării“. Autorul, Jim Murphy, a intervievat trei supraviețuitori (la data documentării) ai „reeducării“ de la Piteşti: Părintele Gheorghe Calciu, Părintele Roman Braga şi Dr. Nicu Ioniță, care apar în film.

Sinodul trebuie să se pronunțe asupra ecumenismului

La 26 februarie, Oana Iftime, soră creştin-ortodoxă, a depus la cancelaria Sf. Sinod un memoriu prin care se cere „clarificarea poziției Sf. Sinod al BOR în problema ecumenismului“ şi o scrisoare deschisă (publicată şi în numărul trecut al ROST) referitoare la pîngărirea bisericii Sf. Ecaterina din Bucureşti prin slujirea în ea de către copți. Scrisoarea deschisă de protest este semnată de 162 de persoane. Ambele documente au fost înregistrate la Cancelaria Sinodului şi trebuie să primească răspuns în termenul legal de 30 de zile. Redăm în continuare fragmente din memoriu: „Ortodocşii nu pot sluji împreună cu eterodocşii, în nici o împrejurare, sub pedeapsa caterisirii, şi nici nu li se poate permite eterodocşilor să slujească în biserica ortodoxă. Slujirea unui eterodox nu are altă valoare decît a unui oarecare îmbrăcat în haine clericale, fiind lipsită de lucrarea Duhului Sfînt. Şi totuşi, în ciuda prevederilor canonice, în ultimii ani au avut loc mai multe evenimente de tipul conslujirii clericilor ortodocşi (din toate treptele, inclusiv episcopi) cu clerici eterodocşi (un caz de tristă notorietate este «Boboteaza ecumenică», în fapt ecumenistă, de la Oradea) sau chiar desfăşurării unor ritualuri ale unor grupări ideologice în biserici ortodoxe (vezi ceremonia cavalerilor de Malta, desfăşurată anul trecut în catedrala din Timişoara). Fără a încerca să alcătuim o scală a profanării, «slujirea» în altarul unei biserici ortodoxe de către neortodocşi, aşa cum s-a întâmplat la biserica Sfînta Ecaterina, paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, unde au slujit clericii copți constituie, s-ar putea spune, apogeul acestui gen de manifestări. Totodată, orice se petrece în acest sfînt locaş are o semnificație în plus, ca element educativ (sau anti-educativ) pentru viitorii teologi şi preoți. Considerînd că situația de locaş profanat în urma slujirii acolo de către neortodocşi a bisericii Sfînta Ecaterina ar putea servi ca bază de discuție, în problema ecumenismului, atît în societate cît şi în Sfîntul Sinod, a fost redactată, pe tema aceasta, o Scrisoare deschisă adresată Prea Fericirii Sale Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române...“.

Părintele Iustin Pârvu a împlinit 89 de ani

Părintele Iustin Pârvu, starețul Mănăstirii Petru Vodă din Neamț, a împlinit 89 de ani la 10 februarie a.c. Să-i dea Dumnezeu sănătate, putere şi încă mulți ani de viață, căci multă nevoie avem de sfatul său duhovnicesc şi de rugăciunile sale. PF Patriarh Daniel a găsit de cuviință să facă un gest de respect față de Părintele Iustin şi l-a poftit la sediul Mitropoliei Moldovei, la 11 februarie, pentru a-l felicita cu ocazia zilei de naştere. Prilej cu care i-a oferit volumul *Comori ale Ortodoxiei* şi i-a spus că va propune Sinodului ca să i se acorde rangul de arhimandrit. Părintele Iustin Pârvu l-a invitat pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel să sfințească, în vara acestui an, noua biserică şi aşezămintele filantropice ale acestui aşezământ monahal.

Jurnalist hărțuit de procurorii de la Chișinău

Constantin Tănase, directorul ziarului „Timpul" din Chişinău, este urmărit penal de Procuratura Generală a regimului comunist pentru declarațiile rostite la un miting organizat de Uniunea Jurnaliştilor. El spusese, în deschiderea mitingului din 3 februarie: „Republica Moldova nu trebuie să scape doar de Voronin şi comuniști, ci şi de ruşi. Trebuie să scăpăm de influența rusească, înainte de toate, în caz contrar, vom face astfel de mitinguri încă 20 de ani". Procuratura Generală îl acuză de „acțiuni intenționate îndreptate spre aţîţarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase". Codul Penal prevede pentru aceasta pedeapsa cu trei ani de închisoare sau amendă. Constantin Tănase a declarat că acțiunea Procuraturii Generale este o rafuială politică, pentru că de ani de zile critică regimul comunist. „Este o încercare de a mă intimida şi a-mi închide gura şi nu numai mie, ci şi celorlalți jurnaliști din presa liberă din Republica Moldova, o provocare înscrisă perfect în logica politică a regimului comunist de la Chişinău", a spus Constantin Tănase. Anul 2008 este unul preelectoral şi regimul vrea să anihileze opoziția şi presa liberă.

Parlamentul a votat Constituția UE „ca primarul"

Plenul reunit al Camerei Deputaților şi Senatului a ratificat Tratatul de la Lisabona (recte Constituția UE) fără comentarii. Parlamentarii noştri s-au dovedit din nou slugi perfecte. Bruxelles-ul a decis ca Tratatul să nu mai fie trecut prin referendum în țările membre ale UE, ci să fie votat doar de parlamente. În felul ăsta se împiedică surprize de genul celei oferite de electorii francezi, acum cîțiva ani, cînd Constituția UE a fost respinsă. După Ungaria, Slovenia şi Malta, România este al patrulea stat membru UE care ratifică documentul. Tratatul de la Lisabona urmează să intre în vigoare la 1 ianuarie 2009, după ce va fi validat de toate cele 27 de state care compun Uniunea Europeană. Potrivit Constituției, UE capătă personalitate juridică unică şi are capacitate de reprezentare pentru toți cei 27 de membri ai săi, iar Parlamentul European alege preşedintele Comisiei Europene şi votează propunerile legislative făcute de Comisie.

Editorial

(urmare din pag. 3)

şi Maramureşului, şi a ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuților, susținuți de mai mulți stareți de mănăstiri.

Alte nemulțumiri măresc tensiunea din Biserică: intenția de a-i scoate la pensie pe unii ierarhi bătrîni nu pentru că ar fi neputincioşi, cum se pretextează, ci pentru că sînt incomozi pentru proiectele „ecumeniştilor"[2]; distanțarea evidentă dintre marii duhovnici şi unii ierarhi (de orientare ecumenistă), pe care poporul o simte şi nu o tolerează.

Desigur, sub tăvălugul globalizării seculariste, anumite evenimente din Biserică sînt observate de un număr redus de credincioşi, iar dintre aceştia şi mai puțini îndrăznesc să ia atitudine publică. Adevărul este că în țările ortodoxe există astăzi atmosfera propice pentru pătrunderea ecumenismului, adică pentru apostazie.

Totuşi, n-a murit reacționarismul sănătos, care se manifestă mai ales în spațiul virtual, dar şi în cîte o gazetă. Deşi par a striga în pustiu sau că ar fi lupi singuratici, publiciştii tradiționaliști vorbesc în numele majorității. E vremea însă ca majoritatea să vorbească ea însăşi şi, mai ales, să acționeze, dacă vrea să aibă răspuns bun la Judecată; la noi, ca şi în alte țări ortodoxe. Iar în locul urii etnice, să punem iubirea întru Hristos, în locul uneltirii politice – sinceritatea vindecătoare duhovniceşte, în locul vrajbei – unirea.

[2] În esență, „Ecumenismul" înseamnă a crede şi a spune că nu contează „biserica", religia, credința din care faci parte, că toate sînt bune, că toți avem acelaşi „Dumnezeu", dar numit în diferite chipuri, după „tradiții". Curentul „ecumenist" susține că Biserica nu e numai una, aceea numită Ortodoxă, ci că mai sunt şi altele, „surori": romano-catolică, greco-catolică, protestantă, anglicană, baptistă, adventistă etc., uitînd că, aşa cum există un singur Hristos, avem şi o singură Biserică. „Ecumeniştii" se roagă, slujesc, iar unii se împărtăşesc la un loc cu ereticii.

Desființarea CNSAS și interesul românesc pentru politică

Decizia Curții Constituționale de a decapita CNSAS m-a determinat să-mi fac un proces de conştiință, cu privire la minimul simț civic de care consider că orice cetățean ar trebui să dea dovadă.

Alexandru Racu

Concluzia, atât în ceea ce mă priveşte cât şi în ceea ce îi priveşte pe mulți dintre confrații românii este una tristă şi îmi întăreşte convingerea că, dincolo de eternele lamentări ale românului vizavi de corupta clasă politică pe care i-a fost sortit să o suporte, la rigoare, formula conform căreia fiecare popor are conducătorii pe care îi merită, se aplică şi în cazul nostru.

De ce am mustrări de conştiință? Datorită faptului că, deşi am fost şi sunt întru totul de acord cu necesitatea introducerii votului uninominal, nu m-am prezentat totuşi la vot la referendumul din noiembrie. Motivul? Mă rog, multă treabă, obosit, afară foarte frig, distanța mare de parcurs până la Ambasadă etc. Într-un cuvânt, lenea. Lene la care s-a adăugat şi acea „străbună înțelepciune mioritică“ care a făcut şi continuă să facă „atât de mult bine“ poporului român, cea care se exprimă prin cugetarea cu sictir: „Lasă, bă, că oricum nu se schimbă nimic!“

De ce amintesc de referendumul pentru votul uninominal (unde în cele din urmă s-a prezentat doar un sfert din electorat)? Întrucât consider că atât în cazul votului uninominal, cât şi în cazul accesului la dosarele foştilor colaboratori ai Securității, miza politică fundamentală este una şi aceeaşi: posibilitatea de a alege în cunoştiință de cauză şi drept consecință sporirea controlului alegătorilor asupra aleşilor. Sau, mai simplu spus, reforma clasei politice. Atât prin votul uninominal, cât şi prin informația cu privire la relațiile dintre candidat şi fosta Securitate, dilema cetățeanului turmentat este rezolvată întrucâtva: omul ştie în mai mare măsură cu cine votează ergo informat fiind are o mai mare putere de control asupra reprezentării politice. Or mesajul pe care electoratul l-a transmis clasei politice cu ocazia referendumului, şi implicit activiştilor, securiştilor şi turnătorilor care bună parte din ei ne conduc încă, a fost tocmai acesta: nu ne interesează să ştim pe cine votăm şi drept consecință nu ne interesează în mod real nici să ne impunem voința asupra clasei politice, aşa cum ar fi cazul într-o democrație autentică. Rezultatul? Pe lângă faptul că uninominalul s-a dus întru totul de râpă, astfel încât cu siguranță şi anul acesta vom vota tot pe liste atât la Cameră cât şi la Senat, mai mult, aşa cum era de aşteptat, clasa politică a răspuns la

apatia electoratului printr-o sporire a privilegiilor şi a autonomiei faţă de electorat. Văzând că pe oameni nu-i interesează politica, fosta Securitate a acţionat în consecinţă: a desfiinţat şi CNSAS. La urma urmei din faptul că nu te interesează cu cine votezi rezultă în mod logic că nu te prea interesează nici trecutul comunist al celui care te reprezintă.

Aşa cum am scris-o şi într-o altă ocazie, consider legea lustraţiei nedemocratică şi contraproductivă[1]. Nedemocratică, întrucât democraţia presupune posibilitatea de a alege liber şi bineînţeles *în cunoştinţă de cauză* între bun sau rău, onest sau corupt, competent sau incompetent, fost comunist sau nu etc., şi contraproductivă întrucât soliditatea unei democraţii se bazează pe maturitatea electoratului. Iar electoratul nu se maturizează cu soluţii gata făcute, ci doar dacă simte pe propria piele alegerea greşită şi, în cazul fericit, învaţă din greşeală. Asta în ceea ce-i priveşte pe politicieni. În ceea ce priveşte Biserica, este bună lustraţia, făcută în duhul înţelepciunii, doar că lustraţia în Biserică este treaba exclusivă a Bisericii. Deci nu intră în competenţa statului sau a societăţii civile. Cu atât mai puţin este binevenită lustraţia în mediul academic, unde criteriul exclusiv trebuie să fie cel al competenţei profesionale. În acest sens, un cadru legal care să impună libera competiţie, astfel încât posturile în universitate să revină doar celor mai apţi din punct de vedere profesional, este suficient.

Însă, există o singură excepţie în ceea ce priveşte caracterul binevenit al lustraţiei: justiţia. Recenta decizie a CC (Curtea Constituţională – a nu se confunda cu CC al PCR) ne arată de ce. La nouăsprezece ani de la revoluţie nu este deloc prea târziu pentru adoptarea unei legi a lustraţiei cât se poate de severă în ceea ce îi priveşte pe magistraţi. Întâi de toate datorită faptului că magistraţii ocupă funcţii publice fără să fie aleşi de către popor, dar mai ales întrucât cea de-a treia putere în stat este şi cea care are întotdeauna ultimul cuvânt, este puterea suverană prin excelenţă, este cea care *decide* în ultimă instanţă, în virtutea supremaţiei legii. Astfel, orice reformă politică cu efect benefic poate fi îngropată de către Curtea Constituţională, aşa cum s-a întâmplat şi în cazul CNSAS. Drept consecinţă se impune o lege care să cureţe fără menajamente justiţia de trecutul comunist. Însă, o astfel de măsură este prin excelenţă o măsură politică şi presupune afirmarea unei suveranităţi situate dincolo de supremaţia strict formală a unei instituţii, lipsite de substanţă şi gestionate de personaje a căror moralitate ridică serioase semne de întrebare. Iar aceasta este suveranitatea politică a unei naţiuni care a decis, în virtutea propriei experienţe istorice, că comunismul a fost un rău major şi, în consecinţă, trebuie exorcizat.

Or tocmai această naţiune politică, din păcate, lipseşte cu desăvârşire. România este depolitizată în sensul cel mai prost al cuvântului. Atunci când a fost demisă doamna Monica Macovei, au protestat vreo mie de persoane în faţa Teatrului Naţional, iar recent, cu ocazia desfiinţării CNSAS, douăzeci şi trei de ONG-uri au reuşit „impresionanta“ performanţă de a ralia cinci sute de protestatari în Piaţa Universităţii. În ambele cazuri, majoritatea erau pensionari, aşa că, la cum merg lucrurile, întrucât ştim că bătrânii sărmanii mor mult mai frecvent decât junii, la manifestaţiile de gen de peste vreo patru, cinci ani n-o să mai vină nimeni. Lumea s-a plâns că CNSAS funcţiona, vorba românului, încet dar prost. Ceea ce nu e departe de adevăr. Dar uite că până la urma urmei funcţiona întrucâtva şi ne-a mai lămurit şi pe noi, cetăţenii turmentaţi, cu privire la trecutul unor politicieni sau al unor „apostoli“ ai moralităţii publice, despre care altfel cu siguranţă n-am fi aflat nimic. E mai bine puţin decât nimic. În plus, poate că ar fi funcţionat şi mai bine dacă ar fi existat interesul şi presiunea politică necesare din partea societăţii, care să nu se rezume doar la bombănitul în tramvai. Dar se pare că fie din cauza fatalismului mioritic falimentar, fie din pricina comodităţii, fie din cea a convertirii la religia imbecilizării prin mall şi televizor, uităm faptul că libertatea s-a câştigat prin sânge şi că autentica păstrare a ei, ca să nu mai vorbesc de datoria faţă de memoria celor care au murit pentru apărarea demnităţii naţionale, impun minimul efort de a mai ieşi din casă uneori, cu scopul de a exercita funcţia politică a cetăţeniei.

[1] A nu se confunda interdicţia de a mai candida în alegeri pentru foştii colaboratori ai Securităţii (legea lustraţiei) cu legea privind accesul nelimitat al publicului la dosarele celor care candidează, măsură absolut necesară. De asemenea a nu se confunda cu necesitatea imperativă a condamnării penale a celor vinovaţi de crime şi tortură.

Ecumenismul – dragoste sau interes?

Ioan Cişmileanu

După dispariția dictaturii comuniste, Biserica şi neamul au de înfruntat alți doi dușmani, mult mai vicleni şi mai periculoşi pentru sufletul nostru: societatea civilă de import (inspirată şi finanțată din exterior, ca şi comunismul) şi ecumenismul inchizițional, dar cu față umană (deci tot ca şi comunismul).

Când Engels a trimis la tipar cartea „Manifestul Partidului Comunist" (scrisă împreună cu Marx), a avut un dialog cu prietenii şi atunci a concluzionat cam aşa: *tendința omului este de a fi egoist şi de aceea realizarea proprietății comune va duce la un dezastru.* A intuit deci utopia şi dezastrul (numai în ultima clipă), însă orgoliul, teama de a nu-şi strica imaginea care deja se formase despre el, nu l-a lăsat să mai dea înapoi. Aşa este şi cu ecumenismul: toate sectele şi bisericile creştine au interesele lor, *egoismele* lor, care nu se vor împăca niciodată cu o *teologie comună*, care nu mai e a lor, ele pierzându-şi astfel identitatea. În plus, au şi interese (egoisme) materiale la care nu vor să renunțe. Bisericile neortodoxe nu vor cere niciodată *„restitutio in integrum"* a credinței şi dragostei dintâi, ci restituirea doar a clădirilor, a patrimoniului material. Dragostea pentru interes este mult mai mare decât interesul pentru dragoste! Şi aşa a fost de-a cursul întregii istorii. Oare n-am învățat nimic din istorie?!

Apoi, dacă ecumenismul a ajuns să-i dezbine pe ortodocşi, pe cei dreptcredincioşi, de ce mai continuați?! Oare până când veți mai mângâia obrazul lui Arie!? Căci nu faceți decât să grăbiți împlinirea proorociilor privind răcirea credinței. Dacă-i iubim pe sectanți, atunci să le spunem adevărul, căci adevărul îi va face liberi, iar iubirea fără adevăr este falsă.

Se spune că se discută cu celelalte biserici creştine doar cele ce ne unesc, nu şi cele ce ne despart. Or, dacă avem ceva ce ne uneşte, aceea e temelia Hristos. Biserica ce s-a construit pe această Temelie de către alte minorități creştine sau secte este din *paie* şi nu trece proba focului (Duhului Sfânt). De aceea nu avem ce dialoga (negocia!) cu alte biserici. Iar dacă temelia comună e Hristos, să dialogăm (negociem!) cu Hristos, să ne rugăm la Hristos pentru ei. Nu-i judecăm noi, nu-i trimitem în iad, nu facem jihad, ci, din contră, ne rugăm la Domnul Hristos să-i mântuiască şi pe ei.

Se fac multe lucruri bune în Biserică, dar dacă nu se fac şi cele ce ne mențin credința curată, ci ecumenicizăm totul... În acest sens, noi, ortodocşii de rând, oile, ne simțim părăsiți de păstori. Facultățile scot pe bandă rulantă sute şi mii de teologi (ecumenişti), dar nu există o preocupare serioasă pentru a forma duhovnici, de care avem atâta nevoie. Intelectualii creştini, asociațiile ortodoxe, marii duhovnici chiar, şi toți cei care-şi înmulțesc talanții, simt că, deşi există bunăvoință, nu există timp pentru noi. Nu ne bagă nimeni în seamă. Numai când greşim! Sau când suntem prea critici! Atunci toți îşi fac timp pentru noi! Când vedem că păstorii noştri dialoghează permanent cu toți ereticii şi politicienii, dar de noi nu se interesează decât când greşim, devenim geloşi, asemenea fratelui rămas acasă (fratele fiului risipitor). Şi n-ar fi nimic dacă fii risipitori (ereticii) s-ar întoarce acasă. Dar nici vorbă de aşa ceva. Ei preferă roşcovele spirituale din UE şi SUA. În majoritatea cazurilor, revenirea unora la ortodoxie se datorează sfinților, bunilor duhovnici şi oilor cuvântătoare, nu ecumeniştilor. Dacă dialogul ecumenic trebuie continuat (Ortodoxia fiind o şansă pentru viitorul Europei, dar şi pentru a forma un front comun în fața globalizării), atunci să o facă preoții şi ierarhii români aflați peste granițe şi o comisie specializată din țară. Nu toți ierarhii, nu tot clerul, nu toți credincioşii. Suntem tole-

ranți, ospitalieri, dar nu ne amestecăm, nu slujim împreună până nu avem aceeaşi credință, cea dreaptă.

Şi sfinții închisorilor se simt părăsiți sub ecumenism, cum au fost şi sub comunism. Sunt ignorați pentru că, mulți dintre ei, au fost legionari (patrioți, iubitori de neam)! Pentru ei nu se fac pogoräminte cum se fac pentru eretici. Căci ecumenismul respectă corectitudinea politică, transformând-o în corectitudine teologică, în ideologie teologică, dacă se poate spune aşa ceva. Cu alte cuvinte, Biserica nu face politica sa, dar face politica altora.

Ecumenismul este deci o *ideologie utopică*, are şi un *limbaj de lemn* (nu este ierarh numit în ultimii 15 ani care să nu declare în cuvântul de înscăunare că va face totul pentru întărirea ecumenismului!), îi adună ca un magnet pe toți *yesmanii* (oportuniştii, caprele) şi îi manipulează pe puțin-credincioşi într-o direcție evident nefirească. Hotărârii Sfântului Sinod de a urma calea ecumenismului îi lipseşte ecumenicitatea (sic!), adică nu are consensul întregii Biserici – Trupul lui Hristos (sinod, cler şi popor dreptcredincios). Putem repeta cuvintele lui Mircea Vulcănescu (cel ce a spus *„Să nu ne răzbunați."*) de acum 60 de ani: *„Încă o dată minunata îndărătnicie a credincioşilor ortodocşi întru păstrarea «comorii de mult preț» se dovedeşte a fi un formidabil răspuns lumescului «duh al înnoirilor». Căci: «chiar dacă noi înşine sau înger din cer ar binevesti peste ceea ce am binevestit vouă, anatema să fie!»* (Gal. I, 8)".

Când papa s-a convins că ecumenismul a luat-o pe un drum fără întoarcere (chiar făcut cu forța, inchizițional), a numit Biserica Catolică ca fiind singura biserică adevărată, dând astfel drumului înfundat al ecumenismului şi un punct final: papa de la Roma! Apoi trimite Opus Dei în România (oficial, căci practic era aici de mult). Probabil vor un papă ortodox! Nu slav, nu grec, ci latin, adică român şi... controlat de Opus Dei (Apropo... cei care iau măsuri împotriva antiecumeniştilor sunt posibili colaboratori ai Opus Dei sau... membri). Se crede probabil că un papă ortodox infailibil ar revigora credința în Occident şi, în acelaşi timp, Biserica Catolică ar câştiga o parte din Ortodoxie (eficient, nu?). Desigur, vor promite că vor renunța apoi la erezia infailibilității, la Filioque şi la celelalte, dar „tradiția" lor este de a nu-şi ține promisiunile în întregime. Dacă iubeşte Ortodoxia, atunci orice papă poate schimba macazul fără probleme, că este infailibil! [În Biserica Catolică papa este vicarul (înlocuitorul) pe pământ al Fiului (Hristos) din cer. Iar dacă Duhul Adevărului purcede şi de la Fiul (Filioque), adică purcede şi de la papa (!) – înlocuitorul Fiului, atunci papa este infailibil, tot ce spune el este adevărat, căci este de la Duhul Adevărului. Erezia Filioque a erodat fundamentele Bisericii Catolice timp de un mileniu şi jumătate de la formularea ei şi până la proclamarea infailibilității papei (1870), indulgențele, inchiziția, primatul papal şi multe alte erori fiind urmarea materializării aceluiaşi Filioque. Aşa cum Cuvântul lui Dumnezeu s-a făcut Trup, prin Naşterea lui Hristos, tot aşa Eroarea s-a făcut trup, s-a materializat deplin în 1870, prin papa – infailibilul, vicarul lui Hristos].

Se mai poate face totuşi ceva? De curând Părintele Iustin Pârvu s-a întâlnit cu PF Daniel. Poate se vor mai întâlni şi alți mari duhovnici cu Patriarhul nostru. Speranța noastră este ca aceste întâlniri să nu fie asemenea celei dintre Moise şi Faraon, ci aceleia dintre Sfântul Francisc de Assisi şi papa (poate nu întâmplător Părintele Arsenie a pictat şi un sfânt catolic – Francisc de Assisi – la Biserica Drăgănescu!), adică sperăm să fie ascultați şi duhovnicii noştri aşa cum sunt ascultați reprezentanții altor culte şi cum sunt ascultați politicienii. Cum ne vom da seama dacă au fost ascultați? Simplu. Biserica Ortodoxă Română (ierarhii în primul rând, dar şi cler, şi mireni) va renunța la ecumenismul agresiv şi îşi va asuma trecutul său colaboraționist. Poporul îi va ierta pe foştii colaboratori, deoarece Biserica a fost victimă, nu călău. Dacă nu, politicienii vor controla permanent viața eclezială prin dosarele CNSAS şi prin *mass-media*, urmarea fiind persecuția antiecumeniştilor, subminarea valorilor tradiționale (Sfânta Tradiție, învățăturile Sfinților Părinți) şi relativizarea credinței, pentru ca România să corespundă cerințelor iluministe ale UE şi ale globalizării. Adică: răcirea credinței şi, într-un final, apostazia. Cine îşi asumă acest risc (pentru el şi pentru păstoriții lui), de fapt, nici nu este credincios, ci doar un ideolog teolog care-şi doreşte scaunul mai mult decât crucea şi decât mântuirea, asemenea lui Lucifer!

Kosovo – sfârșitul domniei dreptului internațional

O ciudățenie istorică face ca începutul secolului al XXI-lea să reia problemele începutului de secol XX – fitilul de la butoiul cu pulbere al Balcanilor arde din nou. „Asasinatul de la Sarajevo şi crima de la Viena", spunea Constantin Kirițescu în primul volum al cărții sale despre războiul pentru întregirea României despre pretextul declanşării primului război mondial. Parafrazându-l, putem vorbi acum despre asasinatul de la Pristina şi crima de la Washington.

Mihail Albișteanu

Desigur că întrebarea care apare mai întâi în minte este: „cum s-a ajuns aici?". Ne lămureşte mai ales atitudinea SUA față de ONU, organizația de securitate colectivă, care îşi are sediul chiar la New York, pe teritoriu american. Poate că nu ar trebui să fim însă atât de surprinşi. În timpul primului război mondial preşedintele Woodrow Wilson a impus, în numele veh iculatului principiu al securității colective, formarea Ligii Națiunilor, al cărei scop era tocmai acela de a prezerva pacea şi de a împiedica repetarea ororilor Marelui Război. Era cadoul dat de „Uncle Sam" năzbâtioşilor europeni, care se arseseră jucându-se prea mult cu focul. În scurt timp însă, proiectul a fost abandonat chiar de puterea care l-a propus: Congresul nu a aprobat inițiativa prezidențială, aşa încât pruncul războiului mondial s-a născut cu o malformație. Cu două chiar, dacă ne gândim că o altă mare putere, Rusia, devenită între timp sovietică, nu făcea parte din sistem. Conceptul de securitate colectivă devenise mai mult unul european, fapt accentuat şi de ieşirea Japoniei din Liga Națiunilor, ceea ce anula practic şi Tratatul asupra înarmărilor navale, convenit de marile puteri în Conferința de la Washington, din 1922. A urmat ieşirea Germaniei şi s-a terminat pentru moment cu Societatea Națiunilor şi conceptul de securitate colectivă.

După al doilea război mondial apărea ONU (24 octombrie 1945), care prelua curând rolul eşuat al Societății Națiunilor (desființată în 1946), acela de a păstra pacea mondială (câte zile de pace a avut omenirea după 1945 se cunoaşte...). De data aceasta SUA s-au implicat serios în proiect şi este cunoscut că reprezintă principalul finanțator al organizației; astăzi, O.N.U. numără 192 de state membre şi poate fi considerată, în ciuda numeroaselor critici care i se pot aduce, o tribună recunoscută şi folosită de marea majoritate a omenirii. De 6 decenii lumea întreagă se supune, prin Organizația Națiunilor Unite, regulilor bine stabilite ale jocului internațional. Asta, chiar dacă sunt şi rateuri, chiar dacă sistemul este inechitabil, căci numai democrație nu poate fi la ONU atunci când 5 dintre cei 15 membri ai Consiliului de Securitate sunt permanenți şi au drept de veto (SUA, Rusia, China, Marea Britanie şi Franța) – ceea ce determină puterile în ascensiune (Germania, Japonia, Brazilia, India) să reclame privilegii similare. Ce ar însemna însă lumea fără existența O.N.U., chiar aşa, cu hibele sale? Ar însemna să ne întoarcem la diplomația secolului al XIX-lea – ne putem imagina aşa ceva într-o lu-

me globalizată şi dispunând de capacităţi nucleare? Capacităţile nucleare, comunicaţiile extrem de rapide, ecologia, iată doar câteva dintre motivele pentru care este imposibil să ne întoarcem la situaţia anterioară primului război mondial. Nu mai există „lumi" separate, ci o singură lume, Terra, şi gestionarea fiecărei probleme se poate face doar global. Să renunţăm la actuala formulă de drept internaţional, fără a pune imediat altceva valabil în loc nu poate duce decât la anarhie. Este adevărat că, în decursul timpului, au existat rezoluţii ONU care nu se respectă nici astăzi – şi cel mai cunoscut exemplu este cel al rezoluţiilor Naţiunilor Unite care privesc Israelul şi războiul arabo-israelian „de 6 zile", din 1967. Cu toate acestea, niciodată rolul ONU nu a fost contestat de marile puteri ale lumii. Până în 1999. Atunci s-a produs prima încălcare gravă – bombardarea Yugoslaviei de către NATO. Reacţia Rusiei lui Boris Elţîn a fost anemică. Dacă au văzut că se poate, SUA au recidivat. În 2003, SUA şi aliaţii lor au intrat în războiul împotriva Irakului, fără mandatul internaţional pe care l-a avut coaliţia din 1991 – când Saddam Hussein a fost alungat din Kuweit. Acestea au fost momente când autoritatea ONU a fost erodată. Dar ceea ce s-a întâmplat la 17 februarie 2008 a fost cu mult mai grav. O provincie sârbească locuită de minoritatea albaneză şi-a proclamat independenţa, încurajată fiind de SUA şi de statele de linie ale UE. Acestea s-au şi grăbit să recunoască apoi independenţa provinciei Kosovo. Nimic surprinzător la americani, după precedentele amintite. Dar europenii? Cei care în 2003 cereau rezoluţie O.N.U. pentru Irak (evident, cu excepţia britanicilor), cei care păreau a fi „cu capul pe umeri"? Să dăm vina pe Sarkozy – poate că în locul lui, Jacques Chiraque ar fi acţionat la fel ca în 2003? Sau poate, după semnarea Tratatului de la Lisabona, scăpaţi de grija viitorului UE, oficialii acesteia îşi arată adevărata faţă?

Cum justifică aceşti domni, altfel promotori ai democraţiei şi ai drepturilor omului, că sunt actorii procesului de dezmembrare a conceptului de drept internaţional? Cum justifică încălcarea Cartei ONU (Serbia fiind membru cu drepturi depline al comunităţii internaţionale), a Tratatului de Pace de la Paris (1946), a Documentului Final al Conferinţei de la Helsinki (1975) şi a rezoluţiei 1244 a Consiliului de Securitate al Naţiunilor Unite? Cu ce le înlocuiesc? Cu răsuflata idee a „dreptului popoarelor la autodeterminare", lansată de Wilson (dar şi de Lenin) în 1917-1918, pentru a permite dezmembrarea imperiilor multinaţionale europene? În cazul acesta eu propun să se acorde acest drept populaţiei de origine hispanică din California şi tuturor cartierelor chinezeşti din marile metropole americane. Indiferent de motivaţie, ceea ce s-a întâmplat după 17 februarie 2008 nu denotă decât totala inconştienţă sau rea-voinţa manifestă a unor state care s-au considerat până mai ieri „bastioane ale democraţiei". Cum ar putea cineva să condamne Serbia, dacă aceasta ar decide să-şi trimită trupele în Kosovo? Sau Rusia, dacă, în condiţiile unui ipotetic nou atac al NATO asupra Serbiei, aceasta (şi trebuie notat că Rusia lui Putin nu mai este Rusia slăbănoagă a lui Elţîn) ar decide să intervină militar în sprijinul Belgradului? Ironia istoriei face ca tocmai în mâinile Moscovei şi Belgradului să stea acum soarta păcii în Europa, tocmai aceste state, atât de blamate trebuind să dea acum dovadă de maturitatea politică şi judecata care lipseşte capetelor înfierbântate de la Casa Albă şi de la Pentagon, ca şi inconştienţilor lor aliaţi europeni.

În mod surprinzător, după ce în 1999 ne-am oferit teritoriul aviaţiei NATO pentru a bombarda Yugoslavia, acum autorităţile şi clasa politică din România (probabil sătule de certurile intestine), cu excepţia deloc surprinzătoare a UDMR, au făcut front comun, într-o acţiune de (rară) demnitate naţională – care aminteşte de poziţia României din 1941, care a refuzat categoric să participe la sfârtecarea Yugoslaviei – nerecunoscând independenţa Kosovo. Iată însă că lideri politici izolaţi şi reprezentanţi ai autoproclamatei societăţi civile au alte păreri. De pildă, după mintea europarlamentarului PNL Renate Weber (şi a încă unei colege), nerecunoscând independenţa kosovară România a pierdut o mare oportunitate – aceea de a contribui la stabilizarea Balcanilor. Să sperăm că astfel de voci, care văd „stabilitate" în adevărate acte de război vor rămâne singulare şi că România îşi va menţine, după aproape două decenii de servilism, măcar pe viitor, coloana vertebrală în poziţie verticală.

Dan Botta – 50 de ani de la moarte

Horia Brad

Născut la 26 septembrie 1907, la Adjud (Vrancea), Dan Botta (Botha) este descendentul unei vechi familii nobiliare ardelene, strămoşii săi Martin şi Mihail Botha fiind recunoscuți, la 1579, drept voievozi ai Cetății şi Ținutului Chioarului din Maramureş.

Tatăl scriitorului, Theodor Botha, a fost unul dintre patrioții care au militat pentru drepturile românilor din Transilvania, fapt pentru care a fost persecutat de autoritățile habsburgice şi a fost nevoit să se refugieze în Moldova, unde şi-a desăvârşit studiile şi a devenit medic. Fiind medic la Adjud, Theodor Botha a cunoscut-o pe Aglaia Franceschi – care avea

origine corsicană din partea tatălui – cu care s-a căsătorit.

Dan Botta, fratele scriitorului şi actorului Emil Botta (1911 – 1977), şi-a făcut clasele primare la Adjud, a urmat studiile secundare la Liceul Unirea din Focşani, apoi a absolvit Colegiul Sf. Sava din Bucureşti şi şi-a obținut licența în drept şi, în acelaşi timp, în litere tot în Capitală. Dan Botta a mai absolvit şi Institutul de Educație Fizică, ca unul care era îndrăgostit de sport, pe urmele idealului antic „minte sănătoasă în corp sănătos".

Prima sa poezie, sonetul „Clopot sfărâmat" („după Baudelaire"), îi apare în revista Societății de lectură „Ion Heliade Rădulescu" a elevilor liceului Sfântul Sava, intitulată „Ramuri fragede" (anul I, nr. 4, 29 martie 1925, p. 2). Devine, încă din vremea studenției, cercetător la Oficiul de Studii al Ministerului de Finanțe, cu sprijinul lui Mihail Manoilescu. Tot în studenție începe să colaboreze la diferite publicații: *Calendarul, L' Independence Roumaine, Rampa, România Literară, Gândirea*.

În 1931 debutează editorial cu volumul de versuri *Eulalii*, la Editura Luceafărul, prefațat de Ion Barbu, cu desene de Pierre Grant si cu un portret de Mac Constantinescu.

În vara lui 1932, se află printre inițiatorii şi participanții simpozioanelor Asociației Criterion, alături de Petru Cormanescu, Mircea Eliade şi Mircea Vulcănescu. Conferențiază sub firma Criterionului, dar şi la Radio despre: *Conceptele Mediteranei*, *Pârvan şi contemplația istorică*, *Geniul dacic în lume*, *Fântânile mistice ale Luceafărului*, *Frumosul românesc*.

Un volum de eseuri, *Limite* (Ed. Cartea Românească), îi apare în anul 1936, în anii următori tipărind operele dramatice *Comedia Fantasmelor* (Ed. „Miron Neagu", Sighişoara, 1939), Alkestis (Ed. „Universul literar", 1939) şi

Scenariu pentru un film romantic Sărmanul Dionis („Gândirea“, 1940). Împreună cu Octavian Tăslăoanu şi Emil Giurgiuca, în 1941, fondează revista „Dacia“, în care publică articolele „Misiunea romană“, „Legea Românească“, „Libertatea Românească“, „Instituțiile Romei“, „Basarabii: sensul unor mari tradiții“ şi altele.

Începând din 1943, până la instaurarea regimului comunist, lucrează, la început, în redacția Enciclopediei României, sub coordonarea profesorului Dimitrie Gusti, apoi este directorul general al instituției. În această calitate, revizuieşte şi restructurează, potrivit cu viziunea sa în chestiunile sociale, economice, culturale şi istorice, volumele I şi II; conduce direct volumele III, IV si V (acesta, dedicat culturii, a fost tipărit, dar n-a mai apărut pe piață, regimul comunist dispunând topirea sa şi punerea în rândul publicațiilor interzise).

În anul 1944, Dan Botta începe lucrul la un laborios studiu filologic asupra genezei limbii române ca sinteză thraco-romană-bizantină, care durează 14 ani şi însumează 1.200 de pagini. În aceeaşi perioadă, scrie ciclul de sonete *Cununa Ariadnei* şi dramele *Deliana* şi *Soarele şi Luna* – apărute postum în *Scrieri* (Editura pentru Literatură, 1968). Sub comunişti, lui Dan Botta i se interzice să publice literatură originală şi abia la sfârşitul anilor ’60 îi apar traducerile: *Regele Ioan* de W. Shakespeare (*Opere*, vol. I Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1958), François Villon (Balade şi alte poeme, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1958) Oedip Rege de Sofocle şi Troienele de Euripide (*Tragicii greci*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1958).

Dan Botta a murit pe 13 ianuarie 1958, la doar 51 de ani, în urma unui atac de cord.

Fragment pentru Dan Botta*

Mircea Eliade

În mansarda mea din Strada Melodiei nr. 1, Dan Botta se plimba întotdeauna cu mare grijă, parcă tot i-ar fi fost teamă că s-ar putea lovi cu creştetul de tavan. Era înalt, blond, frumos, şi zâmbetul lui era peste putință de descris (de statuie? de femeie? de copil trezit dintr-un vis cu animale cuvântătoare?). Când cita un vers, sau repeta cu încântare un cuvânt bogat, dar mai ales când vorbea despre unul din „adevărații lui contemporani“ (grecii clasici, femeile frumoase, Proust, poezia populară) – înălța brațul şi-şi clătina amenințător degetul arătător. „Degetul apodictic“, cum îi plăcea lui să spună.

L-am cunoscut în iarna lui 1932. Mă întorsesem din India şi-mi făceam serviciul militar la regimentul de artilerie antiaeriană de la Ghencea. După ce fusesem descazarmat, veneam serile acasă. Aşa l-am găsit odată aşteptându-mă în mansardă. Mama îl poftise să urce, şi-i adusese cafea. O băuse la gura sobei, privind jăratecul. Am înțeles mai târziu ce l-a făcut să dorească această prietenie, pentru că Dan Botta era discret şi sfios, iar lumea gândurilor noastre nu era aceeaşi. Dar Botta avea o mare stimă, şi o slăbiciune, pentru filologie, exegeză literară, hermeneutică. Îmi dăruise, înainte de a mă cunoaşte, volumul lui de poeme, *Eudalii*, şi încă de la prima noastră întâlnire îi spusesem că în expresia „mirate ceruri“, cuvântul „mirate“ e un italienism, însemnând „oglindite“; şi-l întrebasem cine a mai utilizat acest cuvânt în acest sens. Mi-a răspuns: Miron Costin. Nu şi-a putut ascunde încântarea că remarcasem acest amănunt – şi poate asta a însemnat începutul prieteniei noastre.

În acea seară de februarie 1932 venise să mă vadă cu un scop mai precis. Descoperise *Mémoires d'outre-tombe*. „Ce frumos!“, exclamă (şi din toți cei care l-au cunoscut, cine ar putea uita vreodată felul cum pronunța Dan Botta aceste două cuvinte?). „Ce frumos!“, repetă el, tremurându-şi emoționat degetul şi înălțându-l treptat, până ce s-ar fi părut că nu-l mai poate înălța, şi atunci îl încremeni deodată, în dreptul tâmplei, şi începu să recite. Rânduri întregi, pe care le rostea ca pe o incantație, întrerupându-se, repetând unele expresii, reluând anumite fraze de la început. Apoi se opri brusc, sugrumat. Mi se păruse îmbujorat la față, mi se păruse o clipă, că-i zăresc ochii scăldați în lacrimi, şi pentru că de abia îl cunoşteam, tăceam încurcat. „Am descoperit *fervoarea*!“, vorbi el mai târziu. „N-am crezut până acum în *fervoare*...“

* Text apărut în „Prodromos“, nr. 7, iulie 1967, p. 19-21.

Mi s-a părut că ar mai fi vrut să adauge ceva, dar s-a răzgândit. În acea seară era invitat la masă şi deja întârziase. Şi-a luat macferlanul gros pe mână şi a coborât alergând. Străzile erau încă troienite, dar spunea că lui nu îi e frig.

În acea vară 1932, un grup de artişti şi scriitori a început să se adune, duminicile după-amiază, în grădina lui Mac Constantinescu şi a Floriei Capsali, ca să joace *volleyball*. Primul nucleu era alcătuit din Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Mihail Polihroniade, Dan Botta, Petru Comărnescu, Haig Acterian, Marietta Sadova, Ion Călugăru, Paul şi Margareta Sterian, Lily Popovici, Mircea Eliade. După ce însera, mergeam cu toţi la una din cârciumile din cartier şi rămâneam până târziu de vorbă. Aşa s-a înfiripat grupul „Criterion". Numele l-a găsit Petru Comărnescu. Într-o seară, Comărnescu ne-a cerut de la fiecare 1000 de lei; şi cu aceşti bani a închiriat sala Fundaţiei Regale şi a tipărit afişe. Toamna, „Criterion" a inaugurat seria de symposioane care l-a făcut celebru în câteva luni.

Dar nu despre ce a însemnat „Criterion" în cultura românească dintre cele două războaie voi scrie azi. Aici vreau să-mi amintesc despre prezenţa lui Dan Botta printre noi şi rolul pe care l-a avut el în articularea spiritului „Criterionului". Deşi a participat destul de rar la symposioane, era întotdeauna de faţă la pregătirea lor, adică la distribuirea subiectelor şi la alegerea conferenţiarilor. Şi apoi, era nelipsit la discuţiile care urmau (de obicei la „Continental" sau la Cafeneaua Corso). Ca noi toţi, Dan Botta fusese surprins de proporţiile succesului „Criterionului". Sala Fundaţiei ajunsese neîncăpătoare şi majoritatea symposioanelor au trebuit să fie repetate (cel despre Freud a fost repetat de trei ori şi reluat în vreo zece oraşe de provincie). Dar acest neaşteptat succes implica, în ochii lui Dan Botta, o gravă răspundere pentru membrii „Criterionului". Cum spunea el: „Pentru întâia oară în Bucureşti, *stilul* face sala plină". *Stilul* însemna, pentru Dan Botta, capacitatea de a înfrunta marile probleme cu seninătate, competenţă şi eleganţă. Succesul „Criterionului" demonstra că „esenţele" sunt accesibile şi „marelui public". Asta înseamnă că „fenomenul românesc" era susceptibil să fie exprimat nu numai prin creaţii de structură folklorică, ci şi printr-o cultură majoră (care, cu timpul, ar fi înlocuit cultura minoră, provincială, în care ne învăţasem să trăim).

Dan Botta se numără printre acei, puţini, intelectuali care nu sufereau de complexul de inferioritate de a se fi născut români. Nu avea nimic strigător „patriotic" în purtarea lui, şi în nici un caz nu putea fi considerat un „tradiţionalist" pur şi simplu. Dar era tot atât de entuziasmat de geniul popular românesc, pe cât era de Racine sau Proust. Avea oroare de pseudo-cultură şi de burghezie, pentru că i se păreau mediocre şi sterile. Credea (alături de alţi câţiva, printre care mă număram) că dacă o cultură îşi revelează conştient esenţele – într-o creaţie poetică, în filozofie, într-o operă spirituală – devine prin însuşi acest fapt o cultură majoră; chiar dacă, datorită limbii în care au fost exprimate, valorile ei literare nu se pot bucura de o circulaţie universală.

De aici, pasiunea lui Dan Botta pentru esenţe. De aici, de asemenea, convingerea lui că numai „clasicismul" (orice tip de clasicism, nu numai cel greco-latin) poate constitui sursa exemplară de inspiraţie. Pentru că, spunea Botta, familiarizându-te cu valorile clasice, îţi revelezi esenţele şi înveţi să le descoperi acolo unde nu le vedeai mai înainte. (Numai un „clasicist", credea Dan Botta, putea identifica marile creaţii ale poeziei populare. Ceilalţi cercetători rămâneau la nivelul filologiei, folklorului sau istoriei literare).

În discuţiile noastre nu ostenea să revină necontenit asupra acestui lucru, care i se părea esenţial: că „publicul" aşteaptă de la noi revelaţia unor modele exemplare, iar nu reportagii, critică sau erudiţie. Într-un cuvânt, „Criterionul" era pentru el un mijloc de a „trezi daimonii în omul de pe stradă". (Un mijloc de a iniţia omul de pe stradă în misterele propriului lui mod de a exista, spuneam eu). De aceea Dan Botta insista ca măcar unul din cei cinci sau şase conferenţiari care luau parte la symposion, să prezinte „culmea înaltă" a problemei, vorbind fără să ţină seama de gustul sau răbdarea publicului, folosind un limbaj clar dar sever, hieratic chiar, dacă era nevoie. Dan Botta credea că un soi de *anamnesis* platoniceană avea loc, de fiecare dată, în minţile câtorva ascultători. Oamenii *se trezeau*, dobândeau acces la concepte, îşi revelau realitatea, perenitatea şi fertilitatea esenţelor.

Experienţa „Criterionului“ a durat doi ani. A fost cea mai exuberantă lecţie de libertate spirituală, de civism şi de creativitate culturală pe care şi-a dat-o sieşi generaţia de la 1930.

Ne împrietenisem de-a binelea în anii „Criterionului“, dar nu ne întâlneam prea des. Ca şi întreaga lui purtare, prietenia lui Dan Botta era discretă. Dacă, venind să mă vadă, mă găsea la masa de lucru, nu voia să rămână. Trebuia să cobor eu cu el în stradă, şi să ne plimbăm îndelung pe trotuar ca să-l conving ca „nu mă deranjează“.

Era însă nelipsit de la toate petrecerile prietenilor. La Mircea Vulcănescu, la Paul Sterian, la Mitu Georgescu, la atâţia alţii – îl regăseam întotdeauna cu bucurie, înalt, blond, râzând şi ameninţând cu degetul apodictic. De obicei, îl descopeream alături de o femeie frumoasă. Avea un fel inimitabil de a face curte, căci era, în fond, timid. Râdea foarte mult (zadarnic aş încerca să-i descriu râsetul; nu hohotea, şi totuşi uneori lăsa impresia că are să se sufoce), improviza etimologii fanteziste ale numelui femeii căreia îi făcea curte (cerea uneori un dicţionar grecesc ca să-şi amintească o rădăcină obscură), povestea aventuri galante, dar într-un limbaj cast, savant, căci era vorba de curtezane bizantine sau veneţiene („tot femei subţiri“).

De altfel, Dan Botta avea o purtare castă, aproape virginală, pe care o sublinia şi faptul că nu fuma, nu bea (decât puţină apă, ca grecii antici), şi era frugal, mulţumindu-se, zile întregi, cu pâine şi brânză, sau salată cu mult untdelemn. Ani de-a rândul, nimeni n-a ştiut nimic despre familia lui. Pe vremea aceea, n-am fost la el acasă şi nu ştiam unde locuieşte. Până ce a fost numit director la *Enciclopedia Românească*, n-a avut nici o funcţie. Deşi părea întotdeauna elegant, era modest îmbrăcat. Nu cred că avea mai mult în buzunar decât îi trebuia pentru tramvai.

Nu ştiu dacă în afară de *Eulalii*, Dan Botta a mai publicat un alt volum de poezii. Până în 1942, când l-am văzut ultima dată, nu publicase. Îmi spunea că nu vrea să publice mai mult de patru volume: unul de poeme (*Eulalii*), unul de eseuri (*Limite*), o dramă (*Alkestis*) şi un dialog platonician (pe care nu ştiu dacă l-a publicat)

(„...dialogul platonicean“ nu poate fi decât *Charmion sau despre muzică*, publicat în „Gândirea“ octombrie 1934 / mai 1935, apoi în volum, 1941 – n.red. ROST). Deşi admira pe Proust şi iubea pe Stendhal, suspecta romanul ca gen literar. I se părea inutil şi necuviincios să scrii, bunăoară, că cineva, personaj literar, a tăiat o bucată de brânză şi a mâncat-o cu pâine. Chiar dacă ar fi încercat, Dan Botta n-ar fi putut scrie niciodată o asemenea frază. Nu credea în realitatea literară a obiectelor şi acţiunilor de toate zilele. În fond, pentru el, *reale* – şi deci susceptibile de a interesa un artist – nu erau decât arhetipurile, imaginile exemplare, modelele ideale. De aceea, aşa-zisul clasicism al lui Dan Botta, cu toată erudiţia greco-latină pe care o implica, nu era rezultatul unei „învăţături“ – ci, înainte de toate, un mod de a fi în lume.

Pentru Dan Botta, lumea devenea reală când începea să-şi reveleze structurile ei profunde; adică, atunci când ochiul minţii începe să desprindă, înapoia aparenţelor, imaginile eterne, figurile mitice. Pătrundeai misterul unei nopţi de vară când izbuteai să ţi-o revelezi ca în aceste versuri din *Cantilenă*: *„Pe vânturi ascult/ Orficul tumult,/ Când şi-ardică struna/ Fata verde, Una,/ Duce-i-aş cununa...“*

Cosmosul întreg îşi dezvăluia atunci înţelesurile lui adânci. Nu era vorba de o simplă cunoaştere a fenomenelor cosmice – căci vântul, luna erau doar cifrul unor mituri şi drame străvechi, care făceau deja parte din istoria spirituală a omului. Mai precis: a omului balcanic, înţelegând prin acest termen etnic-geografic toată Europa răsăriteană, din Marea Egee până în Munţii Tatra. Dan Botta avea mare slăbiciune pentru acest teritoriu în care se înfruntaseră de-a lungul secolelor egeeni: grecii, thracii, ilirii şi romanii. Era într-un anumit fel o geografie sacră, pentru că pe plaiurile şi munţii aceştia oamenii întâlniseră pe Apollo şi Dionysos, pe Orfeu şi Zamolxis. Timpul încremenise, acolo – şi odată cu el, peisajul. Lumea aceasta, care aşteaptă vrăjită de mii de ani, era şi lumea poetului.

Nu ştiu dacă Dan Botta a călătorit vreodată. Din 1932 până în primăvara lui 1940, când am plecat la Londra, Botta n-a trecut niciodată graniţa. Vacanţele de vară şi le petrecea aproape întotdeauna în Bucureşti. Rareori, cu prietenii, urca, pentru câteva zile, la munte. Vorbea apoi luni de-a rândul de stânci, de codrii, de cascade.

Acum, când încerc să-mi amintesc cât mai multe, îmi dau seama cât de puţine lucruri ştiu despre el. Chiar despre „marile lui pasiuni“, pe care nu le ascundea, despre care îi plăcea să vorbească, ştiu prea puţin, anecdotic vorbind. Câteva figuri, câteva nume, şi toate etapele pasiunii lui, înaltă, incandescentă, şi, până la urmă, pură. Trăind pentru esenţe, viaţa lui era „exemplară“, şi poate de aceea nu se lăsa surprinsă în anecdote. Nu pentru că era visător, (căci nu era) sau pentru că ar fi trăit „în abstract“. Nu era nimic „abstract“ în bucuriile lui, când descoperea frumuseţea uitată a unui cuvânt, sau întâlnea o necunoscută şi se îndrăgostea de ea, sau rămânea toată noaptea de vorbă cu prietenii, sau se ducea la celălalt capăt al Bucureştiului să citească, în amurg, sub teii în floare. Trăia *altfel* în lumea de toate zilele, dar trăia în ea. Avea oroare de mistagogie, de pseudospiritualităţi, de „rafinamente decadente“. Avea de asemenea oroare, ca şi toţi ceilalţi, de confuzia, josnicia şi injustiţia vremilor, şi adesea se revolta cu atâta frenezie încât curând nu-şi mai găsea cuvintele, îşi tremura exasperat degetul şi părea că indignarea ameninţă să-l sufoce. Dar era prea înţelept să se lase stăpânit de revoltă. Ridica din umeri, schimba vorba şi în cele din urmă izbutea din nou să râdă.

Când l-am întâlnit pentru ultima oară, în august 1942, la Snagov, la vila unui prieten, împreună cu Paul Sterian, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu şi alţi câţiva, era doar puţin mai matur de cum îl lăsasem cu doi ani mai înainte. Cum era de aşteptat, s-a vorbit aproape tot timpul despre război. Dan Botta aproape că nu a luat parte la discuţie. Se înserase şi, în aşteptarea cinei, am coborât toţi spre lac. Am pornit înainte cu Dan. Grupul ne urma, continuându-şi discuţia. Grăbisem pasul, dar apropiindu-ne de tufăriş, Dan Botta ridică braţul şi-mi făcu semn să mă opresc. Zâmbi lung, amar, amintindu-şi:

„... Dar mai lin, dorule, lin,/ Că p-aici îi loc strein...“.

„Loc strein, reluă el după câteva clipe, loc de verdeaţă şi de odihnă...“. August 1942. Era printre cei care înţeleseseră.

Chicago, iunie 1960

Românii, poporul tradiției imperiale*

Dan Botta

Conştiința istorică a unui popor, sentimentul misiunii sale în lume, aceştia sunt factorii de cari depinde mărirea sau căderea lui.

Istoria se naşte doar în spiritul acelora cari pot fi... din miile de forme pe cari istoricii le pun la lumină, marile linii ale conştiinței istorice.

Ele par a se naşte, solare, din însăşi confuzia începuturilor.

Conştiința istorică a poporului român se identifică la început cu conştiința thracică.

Popor de păstori aciuat în nenumărate cuiburi de munte, din Carpații nordici până la Pind, cunoscând acolo, în spațiile pline de geniul munților, între asprimile pietrei, în bătaia marilor vânturi, viața ca o luptă şi ca un şir dureros de încercări, thracii şi-au făurit cel mai eroic suflet din câte a cunoscut antichitatea.

În marile evenimente ale naturii, ei au descifrat, din toți barbarii lumii, unicitatea şi solidaritatea lumii. Prezența în lumea întreagă a unui singur zeu, pe care popoarele lor l-au numit cu nume diferite: Zamolxis sau Gebeleizis sau Bacchos.

Acest popor al thracilor, pe care viața sa pastorală de continuă rătăcire îl supunea unei osmoze continui, firește şi cu națiunile de origine celtică sau illyră, în prezență pe vastul teritoriu pe care l-am desemnat, era împărțit însă după locul de munte, după cuibul de care depindea – în aşa-zise nenumărate popoare.

Transhumanța lor, concepția lor de libertate pastorală nu le permitea să fundeze un stat, o națiune, în accepția modernă. A fost acesta un blestem, partea de damnație, de pedeapsă cu care a fost încercat acest popor dăruit cu atîtea daruri. Herodot însuşi remarcase aceasta: „Dacă ar avea un singur Domn şi ar fi uniți între dînşii, ar fi de neînvins şi, aşa cred eu, cei mai puternici dintre toate popoarele...“.

Cel dintâi thrac care a exprimat şi ideea imperială şi geniul națiunii sale a fost Alexandru Macedonul.

Oricine a trecut îngîndurat peste istoria marilor sale fapte a desluşit în acest thrac de sânge, cu lustru de cultură hellenică, tot ce face complexul de mari virtuți al sufletului thracic: spirit eroic, dreptate şi jertfă.

Istoria destinului său e aceea de a fi făurit un imperiu nu pe seama poporului său, ci pe seama națiunii hellenice.

Spiritul de libertate al thracului, care este un corolar al idealismului său, în virtutea căruia omul e conceput ca om-valoare, cu potențe cari pot fi infinite, şi nu ca om-cantitate, ca un simplu element al turmei, s-a refuzat ideii monarhice pe care o întruchipa Alexandru.

Sufletul thracic e capabil de a crea un imperiu, dar e incapabil de a i se supune.

Destinul lui Alexandru evocă straniu pe acela al atâtor mari români cari au făurit un imperiu – fie el şi spiritual, căci şi acela manifestă uneori până la paroxism o *cupido imperandi* – şi cari au fost împinşi să creeze pe seama altor nații ceea ce ar fi fost atât de prielnic nației lor. E destinul Corvinilor, al lui Nicolae Valahul, primatul Ungariei, al lui Petru Movilă, al lui Antioh Cantemir...

Evenimentul cari imprimă thracilor spiritul de supunere, pe cari ei îl vor transforma cu încetul în acela de dominație, a fost cucerirea romană.

Această operă, cari implica şi o transformare a mentalității thracice, a durat trei veacuri, între întâile legiuni ale lui Mariu cari descind pe tărâmul illyric şi victoriile lui Aurelian.

* „Dacia“, I, nr. 1, 15 aprilie 1941, p. 3.

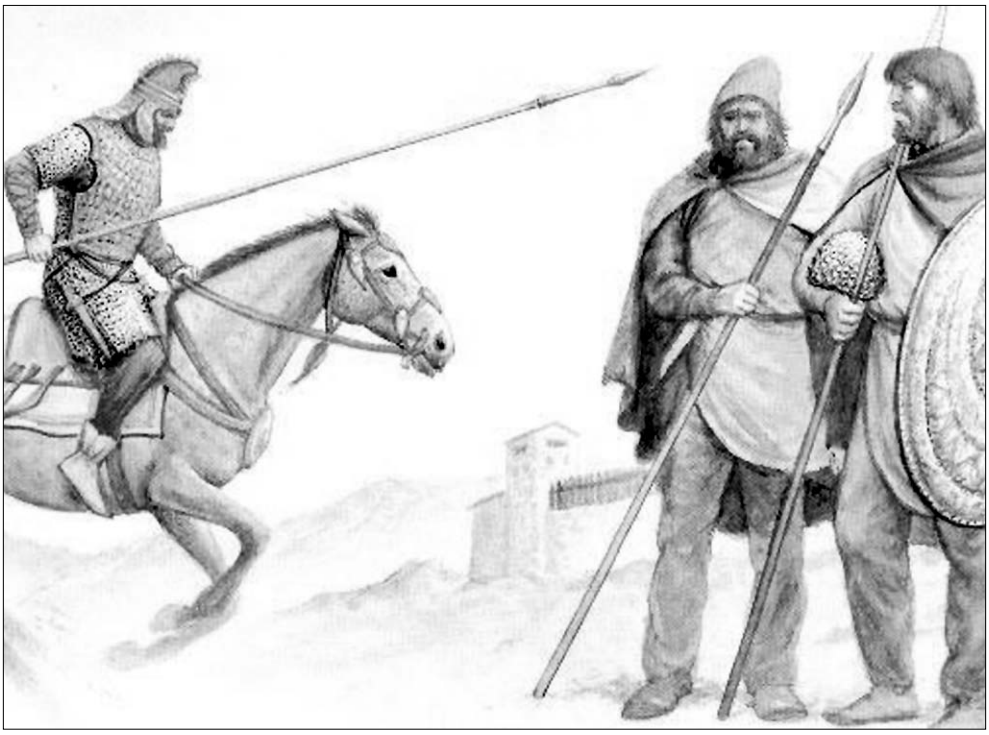

Opera lui Traian nu este decât un episod al acestor mari lupte şi ea nu ar fi fost posibilă dacă osmoza thracică – prin rătăcirea continuă a păstorilor din Carpații dacici până la Marea Egee sau la Pontul supus dominației romane n-ar fi continuat şi după cucerirea peninsulei.

Acela cari a împlântat puternic ideea imperială în inima Thraciei a fost Traian. Prin marea sa autoritate, prin victoriile sale fulgerătoare, prin dreptatea sa, omul acesta îşi merită pe deplin divinitatea – poate întâia divinitate pe care Thracia o acorda unui om. Mărturiile ei sunt încă vii pe întinsul românesc.

Romanitatea Thraciei prosperă însă şi prin acele infinite mulțimi – *infinita copia* – de coloni romani din toate părțile lumii, dar mai vârtos din Italia (în care populația se rărea atât de mult încât împărații se văzură nevoiți să pună stavilă acestui mare exod), şi mai ales prin secătuirea continuă a thracilor.

Una din marile drame ale acestui popor se petrece în circurile Romei – gladiatori în luptă de exterminație, între ei sau cu fiare sălbatice, creştini apoi, murind pentru credința lor, sub ochii abjecți ai plebei romane – ei mărturiseau şi aici ceea ce am definit ca geniu al acestui popor.

Actul de naştere al poporului român nu este aşadar numai cel săpat pe Columna Traiană, ci el se poate desluşi oriunde în cursul acestor veacuri se întâmplă conflictul necesar dintre setea cu totul practică de imperiu a romanilor şi simțul lor infailibil al realității, cu acest popor de vizionari, de eroi şi poeți care a fost poporul thracic.

Romanitatea thracică se întindea acum de la Carpații nordici până la Marea Egeică. În pofida numelor pe cari le poartă şi cari sună atât de thracic, pe inscripții datând din veacul al şaselea chiar, thracii aceştia au pierdut orice conştiință etnică.

Ei îşi spun romani, ceea ce, pronunțat de ei, cu o particularitate specifică graiului lor primitiv, suna români.

Părăsirea Daciei de către Imperiu, sub presiunea invaziei goților, a avut drept urmare confirmarea romanității, la dreapta Dunării. Ea implică în acelaşi timp redarea caracterul anarhic, de cuib de munte, vieții pastorale din Dacia Traiană.

Păstorii aceia înşişi, cari n-au putut pleca cu multa lume romană la miazăzi, s-au retras probabil în depresiunile cele mai adăpostite ale Carpaților, în aşa-numitele „țări“, departe de pasul

de munte pe unde trecea gotul – în Câmpulung, în Vrancea, în Ţara Oltului, în Maramureş...

În forme de viaţă specific thracice, ei se manifestă totuşi ca romani.

Când dominaţia barbarului capată stabilitate, cum se întâmplă decenii şi decenii în şir, ei îşi duc turmele la iernatic pe malul Pontului sau Egeei romane. Osmoza, pe cari o putem numi românească, continuă...

Împăraţii romani de origine thracică îşi simt fără preget îndemnul de a cuprinde Dacia. Figura de ctitor a lui Traian îi fascina. Ei construiesc pe malul dacic al Dunării castre, turnuri, aduc legiuni cari să asigure transhumanţa pastorală şi liniştea din partea barbarilor. În panegiricul împăratului Constanţiu, thrac romanizat, Dacia, se spune, a fost reluată: *Dacia restituta*. Împăratul Constantin aruncă un nou pod peste Dunăre, la Celeiu. Ce garanţii mai puternice pentru unitatea românească?

Să nu pierdem din vedere, însă: *marea viaţă istorică a românilor e la miazăzi*. Întreaga romanitate thracică sunt ei înşişi. Un şir incomparabil de generali ai Imperiului vor ieşi din Thracia fecundă în eroi: Aetius, învingătorul hunilor, Belizarius însuşi, care poartă încă un nume thracic,

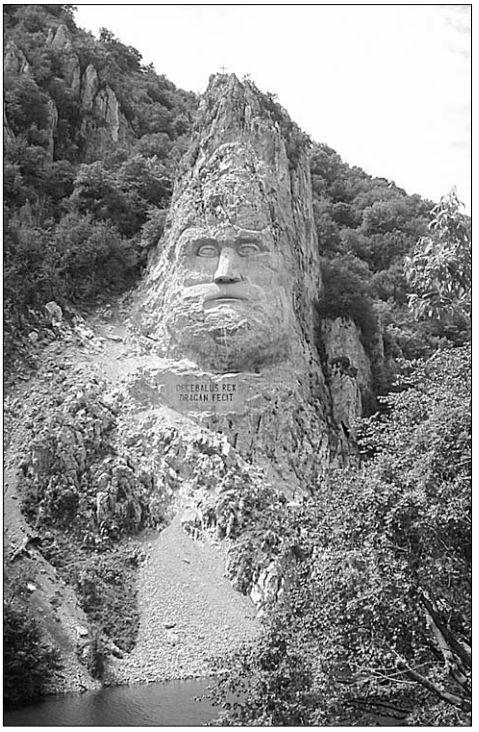

împăraţi ca Diocleţian, Constanţiu-Chiorul, Constantin cel Mare, Leo I, Anastasiu şi Justinian – spre a numi doar pe cei mari... Ideea thracică se confundă cu ideea romană. Thracii sunt, în Imperiu, promotorii geniului creştin.

Se poate spune într-adevăr că triumful creştinismului în lume a fost asigurat de thraci – credincioşii străvechi ai Dumnezeului unic. Şi noua religie a fost mărturisită, cu o înverşunare fără seamăn, de marele număr de sfinţi şi martiri, originari din Thracia.

Se poate crede că împăratul Constantin, mutând fasciile romane, senatul şi însemnele legiunilor în Noua Romă, a ţinut nu numai să întărească situaţia strategică a Imperiului anarhizat de barbari, ci să le implânte în inima patriei sale, esenţe creştine.

Prin actul lui Constantin, Roma veche era abolită, Italia devenea o provincie periferică a lumii romane, şi misiunea romană revenea întreagă romanităţii orientale.

Istoria medievală a românilor, cei o mie de ani de romanitate, căutată cu ardoare la stânga Dunării, sunt aici. Nici o enigmă, nici un miracol, ci o desfăşurare normală a unui mare destin.

Românii, afirm, sunt singurii moştenitori ai ideii romane, cum tot ei au fost, în cursul Evului Mediu, deţinătorii ei.

Romanitatea occidentală n-a cunoscut, în formele ei de stat, decât feudalitatea de natură barbară antiromană. Regalităţile occidentale sunt, fără excepţie, creaţiuni papale. Ele n-au realitatea mistică a ideii romane: transmisiunea Imperiului. Imperiul Roman de Apus nu poate fi considerat, în lumina tradiţiei, decât ca o grosolană uzurpare, o copie executată de un barbar frânc, a marei creaţiuni romane.

Întreaga autoritate imperială, prestigiul august al Romei, s-a transmis fără întrerupere împăraţilor de la răsărit. Chiar când acest imperiu a îmveştmântat prestigioase forme de cultură hellenică, împăratul lui nu s-a considerat altceva decât un soldat al misiunii romane, un βασιλευσρομαιων, un împărat al romanilor. Ideea imperială e relativă la romani.

Ei continuă a da Imperiului soldaţi şi împăraţi. Phocas e originar din Thracia. Cantacuzinii sunt thraci, împăraţii macedoneni sunt thraci. Profesorul Murnu a demonstrat de curând origi-

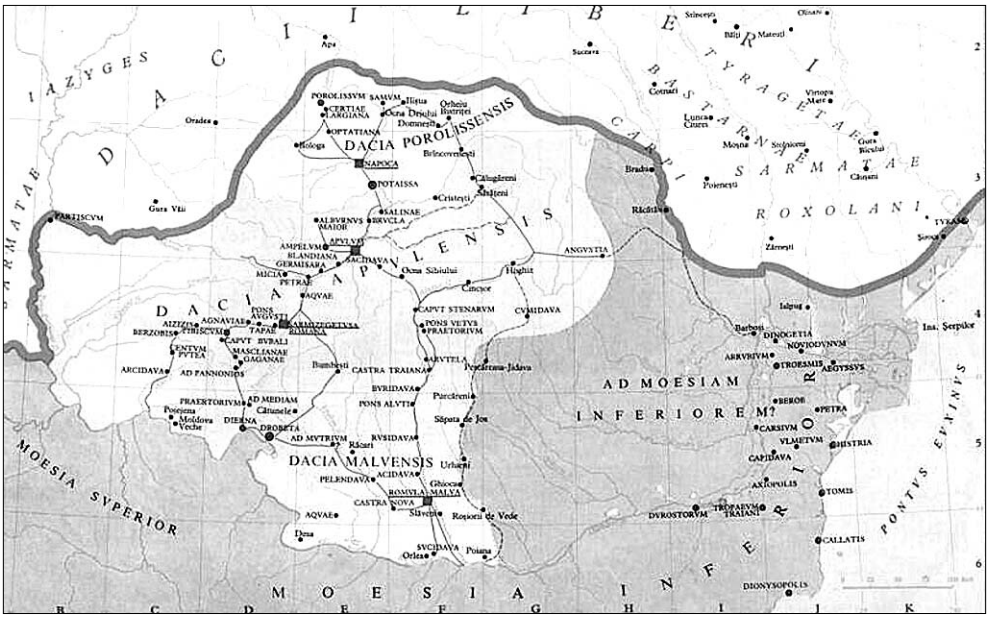

nea românească e celor trei împărați cavaleri cari au fost Comnenii...

Întinderea romanității orientale, redusă parțial de cuceririle grecești – firește, nu la sate – a suferit în acest răstimp o puternică presiune barbară. Slavii şi mai ales bulgarii, constituiți într-un imperiu de model roman, au determinat, în secolul al VIII-lea, două exoduri ale romanității – una peste Dunăre, în Dacia Traiană, şi cealaltă în Thessalia.

Atunci se constituie, în regiuni familiare acestei națiuni de păstori, diversele Vlahii, între cari cea din Thessalia, Vlahia Mare, a cunoscut sub ducii ei o puternică viață autonomă...

Cînd însă, după distrugerea Bulgariei, Imperiul pare a nu mai servi ideea romană, când, în numele ei, romanitatea se simte oprimată, iată că se ridică, viforos, brațul Asanizilor.

Românii din Hem îşi iau asupră-le ideea imperială. În patetica lor indignare, în actele lor în care străbate viziunea, ca şi simțul imperial, e ceva care evocă direct acțiunea lui Horia. Horia e prefigurat aci, în aceşti români cari ştiu să-şi cucerească dreptatea pe care n-au aflat-o la Împăratul.

Coroana de aur a Imperiului, pe cari Petru şi-o aşează pe frunte, aruncă nu ştiu ce nimb de victorie pe figura aceluia pe care poporul lui l-a recunoscut în versul: *„Pîn' a fost Horia-mpărat!"* *

Pe urmele paşilor noştri s-a dezvoltat chiar o stranie floră. Tot aşa cum – sunt puțini ani de-atunci – viziunea mistică a frumuseții românești, dezlegată de noi din apele materne ale Thraciei, a cunoscut pe lângă marele public, sub numele bizar de *teoria mioritică* (de la frumosul cuvânt românesc *mioriță*, *mioară*), o favoare excepțională.

Istoricii literari vor avea să dezbată fenomenul acestei teorii înfățişate lumii sub forma unor opuri de dificilă doxă germanică şi pe cari literatorii, cari i-au făcut faima, au impus-o cu argumente extrase tot din modestele noastre lucrări.

Pe timpul când cuvintele acestea s-au rostit, românii treceau printr-o epocă de mari melancolii. Încheiam în acest timp, cu o lună mai târziu, un alt cuvânt rostit la radio asupra aceleiaşi teme: „Azi, când unul din visurile care condiționau Imperiul – Unirea – s-a împlinit, nu ştiu ce tristețe ne cuprinde. Pare că nu avem alt ideal. Încercăm formele cari ne arată, cum spun oamenii de drept, ca o *națiune complet satisfăcută*. Să fremătăm la aceste cuvinte. Avem multe doruri de împlinit!"

De atunci, peste poporul nostru s-a abătut brațul Necesității. Lipsa unor mari idealuri ne-a pierdut. Când, prin jertfele pe cari le vom face, poporul românesc din Dacia Traiană se va uni iarăşi sub un acelaşi sceptru, în zarea patriei noastre va scânteia – să credem – cu o mie de cupole de aur Roma lui Constantin cel Mare.

Despre dureri şi depresii

Gheorghe Fedorovici

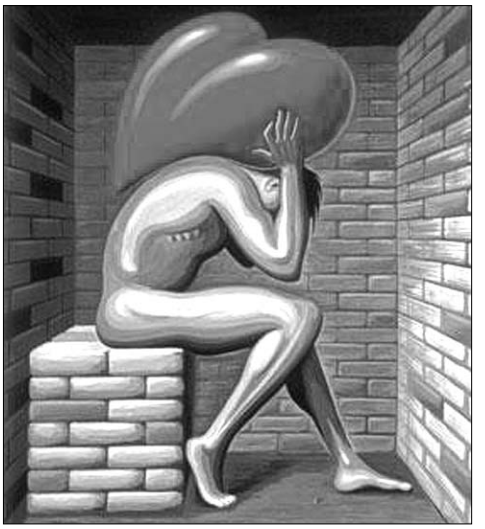

Natura ia fiinţă şi se organizează în acord cu voinţa lui Dumnezeu. În cadrul fiecărei forme existente în natură, de la simple elemente chimice la stări fizice, minerale, plante şi animale, există o raţiune divină. O parte din aceste raţiuni au fost identificate de gîndirea omului şi numite legi naturale (pînă nu demult, era de la sine înţeles că natura nu-şi poate da singură legi şi că autorul lor era Dumnezeu; în consecinţă, omul raţional nu este neapărat omul capabil de gîndire abstractă, formalizată, ci omul care recunoaşte această legătură evidentă dintre creaţie, lege şi Creator). Atunci cînd omul construieşte ceva, raţiunea omului acţionează dinafara formelor existente deja, dar în mod necesar în acord cu raţiunea divină din ele. Acest fapt explică de ce acţiunea omului se dovedeşte distructivă atît faţă de sine, cît şi faţă de natură de fiecare dată cînd nesocoteşte această raţiune divină.

Şi omul, ca parte a creaţiei, este compus din elemente care se regăsesc peste tot în natură. De aceea, şi el este supus aceloraşi legi care guvernează lumea fiinţelor vii în genere. Nerespectarea acestor legi atrage după sine durerea. Durerea poate fi mai lungă sau mai scurtă, potrivit gravităţii faptei, dar ea va lua oricum sfîrşit odată şi odată. Dar spre deosebire de restul lumii create, omul este în plus înzestrat cu suflet din chiar momentul concepţiei. Sufletul este principiul formării trupului – altfel ar fi fost un dezacord între trup si suflet, am fi întîlnit două existenţe paralele în sistemul unitar care este omul (iar a susţine că trupul este principiul formării sufletului este absurd). Aceasta înseamnă că în om există în acelaşi timp două raţiuni, două legi, ambele de natură divină şi în deplin acord între ele: una care stăpîneşte peste ordinea spirituală, şi alta care stăpîneşte peste ordinea materială.

Dar sufletul nu este autonom: el îşi are la rîndul lui cauza într-o raţiune divină care priveşte lucrurile veşnice. Nesocotirea acestei raţiuni atrage după sine suferinţa, care, spre deosebire de durerea fizică, poate fi veşnică dacă nu este anulată la timp prin re-socotirea ei.

Păcatul este modul sufletului de încălcare a legii divine. În urma păcatului a fost cuprinsă şi lumea fizică de boală, suferinţă şi moarte – încă o dovadă că trupul depinde de suflet şi nu invers. Dar este depresia o afecţiune a trupului sau a sufletului? Neurologii şi psihiatrii pretind că depresia ar ţine de sistemul nervos, şi cum sistemul nervos ţine de trup, răspunsul lor pare lămuritor. Rămîne nelămuritor motivul pentru care tot mai mulţi creştini se mulţumesc cu un asemenea răspuns, ştiind bine (chiar dacă se prefac neştiutori) că pentru autoritatea medicală modernă sufletul, în înţelesul creştin al cuvîntului, pur şi simplu nu există.

O controversă directă cu susţinătorii opiniei potrivit căreia depresia are cauze fizice sau – mai ştii? – genetice, ceea ce în fond este tot una, probabil că nu prea ar avea mulţi sorţi de izbîndă, chiar dacă o asemenea dispută este de dorit, mai

ales atunci cînd adversarii acestei poziţii sînt chiar medicii creştini. Cum nu sînt medic şi nici nu am cultura medicală necesară angajării unui asemenea dialog, mi-am propus un ţel mai modest: acela de a aminti că noi, oamenii, sîntem nişte fiinţe unitare chiar dacă sîntem şi suflet şi trup; că nu trebuie să avem o fiinţă scindată, chiar dacă lucrul acesta se poate întîmpla; că nu putem rosti un crez Duminica şi un altul în restul săptămînii; mai precis, că religia creştină este un mod de viaţă în care trebuie să fim pe deplin angajaţi pentru că răspunde pe deplin atît exigenţelor raţiunii, cît şi celor mai personale şi mai curate aspiraţii sufleteşti.

Putem admite că depresiile pot avea nu doar efecte, ci *şi* cauze trupeşti – altfel, medicamentele administrate nu şi-ar putea face efectul. Această explicaţie parţială este în acord cu înţelegerea creştină a intimităţii şi reciprocităţii paradoxale dintre trup şi suflet. Dar ea rămîne incompletă de vreme ce este limpede că nu există tratament propriu-zis pentru depresie: se ştie că depresiile revin cu şi mai multă putere o dată ce administrarea medicamentelor a fost întreruptă. Iar atunci cînd se întîmplă ca un om să se vindece, cauza vindecării a fost întotdeauna una de ordin sufletesc, chiar şi atunci cînd vindecarea s-a petrecut în timpul tratamentului. Medicii oneşti nu se sfiesc să o recunoască.

Suferim boli şi dureri trupeşti fiindcă trăim într-o lume ale cărei legi – sensuri sau raţiuni divine – au fost şi sînt încălcate în mod sistematic de către om. Capacitatea de a vedea sensurile este a sufletului, de vreme ce sufletul este cel care ordonează şi alcătuieşte trupul în acord cu raţiunea divină. Dar sufletul nu este doar sediul raţiunii, ci şi al libertăţii. Raţiunea nu este raţiune decît în măsura în care discerne, alege, separă, le primeşte pe cele raţionale sau le respinge pe cele neraţionale. Dacă lucrurile materiale sînt aduse la existenţă pentru a fi, iar acesta este sensul, logosul lor principal, sufletul este adus la existenţă pentru a dăinui veşnic. El este liber tocmai pentru a putea alege această viaţă veşnică. Doar în măsura în care primeşte şi cere această viaţă, ea va fi a lui. Altfel, sufletul va scădea veşnic din viaţă. Atunci cînd le lipseşte un suport veşnic, cele materiale nu pot scădea veşnic din viaţă. Ele doar suferă pentru o vreme, după care pier.

Neliniştea, descurajarea, formele violente de nemulţumire faţă de alţii sau faţă de noi înşine, sentimentul unui eşec total care ne blochează orice iniţiativă, orice curaj, orice rugăciune sau cel mai mic apel, închiderea voluntară într-o solitudine ermetică ne arată că sufletul este deja despărţit de izvorul său de viaţă. Dar pentru că este făcut să trăiască, sufletul se va raporta deacum la mediul în care se află, parazitînd viaţa biologică prezentă pentru o vreme în trup. Această formă de parazitare este în sine dureroasă pentru suflet, fiindcă el a ajuns să se hrănească dintr-o viaţă precară, limitată în timp şi lipsită de orice perspectivă verticală, lipsită adică de toate acele trăsături care-i erau sufletului co-naturale şi pe care el ar fi trebuit să le aducă în lume. Omul deprimat este cel al cărui suflet s-a delăsat, a căzut într-o depresiune, adică într-o zonă de joasă înălţime ce-i este improprie sufletului; după cum aflăm din DEX, în această zonă se formează „vîrtejuri de aer în care presiunea aerului este mai mică decît cea a regiunilor vecine şi care aduc timp nefavorabil“. Căzut de la înălţimea pentru care a fost făcut, omul este deprimat fiindcă nu mai resimte presiunea cu care apasă prezenţa lui Dumnezeu – omul a devenit *ne*-păsător faţă de chiar temeiul lui, fiind astfel la discreţia „duhurilor“ extrem de nefavorabile.

Se poate obiecta: dacă suferinţa şi moartea celor desprinşi de Dumnezeu pot fi astfel explicate, cum putem înţelege suferinţa sfinţilor sau morţile teribile ale mucenicilor? Înainte de a răspunde, precizez că o astfel de obiecţie nu ar putea aparţine decît unui necreştin; creştinii ştiu foarte bine că sînt pe de-a-ntregul ai lui Hristos, cu trupul şi sufletul lor (*1Corinteni 3, 22-23*). Ei sînt adică *în* Cineva care nu încetează să „aducă şi să se aducă, să primească şi să se împartă“, după cum o spun aceste cuvinte ale rugăciunii tainice a preotului din timpul cîntării Imnului Heruvic. Aşa cum suferinţa lumii necredincioase arată despărţirea ei de izvorul vieţii, suferinţa credincioşilor arată prezenţa neîncetată a acestei Vieţi şi drama respingerii ei neîncetate de către lume. Cu o diferenţă însă: credincioşii nu se descurajează şi nici nu au depresii. Chiar dacă suferă în trup, sufletul lor este sănătos pentru că se găseşte în locul lui propriu, adică în Dumnezeu. Creştinul poate avea migrene – depresii, niciodată.

Rugăciunea, puterea spiritului asupra materiei

Ramona Suciu

„Doamne, învață-ne cum să ne rugăm!" – cunt cuvintele Apostolilor, care sunt dornici de rugăciune, resimt asta ca o nevoie adâncă, profundă, pe care nu ar trebui să ne-o înăbuşim nici noi, aşa cum facem acum, prinşi în problemele vieții. Iisus le-a dat lor ca model rugăciunea Tatăl nostru, care e, după formă, o rugăciune colectivă. Noi suntem cu toții fii ai Tatălui ceresc şi îi aducem slavă Acestuia, recunoscându-I Pronia: „facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ". Cerem apoi hrană pământească: „pâinea noastră cea de toate zilele". Această cerință ar fi una elementară, de aceea e aşezată înaintea acelei cerințe spirituale, care ar fi mult mai importantă: „şi ne iartă nouă păcatele noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri" . Scopul oricărui creştin este mântuirea şi desăvârşirea. Aceasta e şi partea finală a Rugăciunii Domneşti: „ne mântuieşte de cel rău". Aşadar, rugăciunea cuprinde în sine întreaga ființă a omului: biologică, socială – omul în comuniune cu ceilalți – şi sufletească, spirituală – mântuirea.

Dintotdeauna, omul şi-a pus întrebarea cu privire la ce va fi după moarte. Dacă s-a vorbit până acum de existența sufletului în interiorul corpului, noile descoperiri ştiințifice sunt în măsură să demonstreze că noi suntem un suflet materializat, în sensul că materia produce spirit. Dar nu orice fel de materie, ci numai cea umană.

În urma experiențelor referitoare la moartea clinică, savantul pediatru Melvin Morse a încercat să demonstreze că lobul temporal drept ne permite să interacționăm în mod direct cu universul. În studiul intitulat, *Conexiunea divină* (tradus deja în mai multe limbi de circulație internațională), Melvin Morse numeşte lobul temporal drept, „punctul lui Dumnezeu". Acesta, dacă e activat, ne ajută să intrăm în contact cu divinitatea. Noutatea cărții rezidă în ideea unui suflet materializat în sensul „un corp dintr-un suflet şi nu invers... Adică sufletul se poate materializa, dar nu că materia devine suflet.. Iar aceasta materializare se face prin harul rugăciunii."

În literatura filocalică şi ascetică creştină, se vorbeşte de *nous* ca fiind spirit, principiul tuturor funcțiilor inteligenței: gândirea, reflexia, judecata, discernământul. Prin intermediul *nousului*, omul are posibilitatea de a trancende, pentru că nousul este chipul lui Dumnezeu în om. Acesta poate fi acoperit sau murdărit de păcat, însă rămâne divin, nu prin natură, ci prin posibilitatea îndumnezeirii prin har.

Rugăciunea nu e un simplu act uman, ci şi o participare divină. Rugăciunea primeşte astfel putere, fiindcă *Duhul se roagă împreună cu noi şi pentru noi.* (Romani 8, 26).

Rugăciunea adevărată, plăcută lui Dumnezeu se face în „duh şi în adevăr", adică sincer şi dezinteresat, din iubire față de Dumnezeu şi față de aproapele. Rugăciunea individuală e dublată dacă omul îşi apleacă genunchii în fața altarului Bisericii, participând în mod activ la slujbele ei, după cuvintele Mântuitorului care zice că atunci când se strâng mai mulți şi îi cer un lucru lui Dumnezeu, Acesta le îndeplineşte cererile. Rugăciunea personală e însoțită şi de cea a preotului, ca reprezentant al Împărăției divine şi nu ne e nouă în măsură să îi judecăm pe slujitorii lui Dumnezeu. Cum zice şi Sf.Ap.Pavel: fiecare să lucreze cu frică şi cutremur, la mântuirea proprie.

Puterea rugăciunii, animată de credință, iubire şi nădejde şi-a dovedit eficiența terapeu-

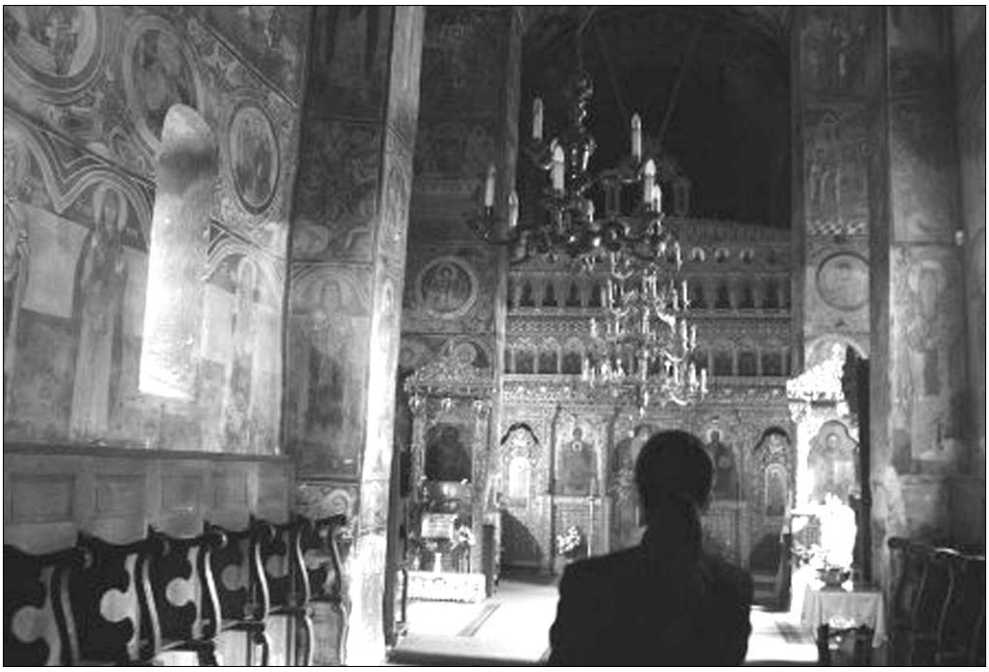

tică, atât asupra sufletului, cât şi asupra trupului. Cazul femeii cananience, al sutaşului, al părintelui ce avea fiul demonizat nu sunt singurele care demonstrează puterea terapeutică a rugăciunii pentru altul.

Referindu-se la aspectul moral al rugăciunii, Sf. Ioan Gură de Aur arată că „atâta putere şi tărie are rugăciunea, încât ninivitenii care trăiseră toată viaţa lor în fapte rele şi de ruşine, s-au schimbat îndată când a intrat în cetate rugăciunea şi a adus odată cu ea castitatea, dreptatea, prietenia, unirea, grija de săraci şi toate bunătăţile."

Referindu-se la efectele terapeutice asupra trupurilor celor din apropierea noastră, Dr. Alexis Carrel arată că „Trebuie să înţelegem prin rugăciune nu o simplă recitare maşinală de formule, ci o înălţare mistică. Această stare psihologică nu e intelectuală. Ea nu poate fi înţeleasă de filosofi şi de oamenii de ştiinţă, şi de aceea le este inaccesibilă..."

Dacă e făcută în mod sincer, prin lepădare de sine şi iubire jertfelnică pentru celălalt, însoţită de post, rugăciunea poate face minuni. Postul, practicat alături de rugăciunea intensă, e mult mai benefic sănătăţii decât postul practicat doar ca simplă abţinere de la anumite mâncăruri. Dar numai cel ce se roagă cu adevărat simte şi înţelege acest adevăr. Paul Evdokimov, un important teolog contemporan, afirmă că nu e suficient să avem rugăciunea, ci să fim rugăciune. Una din principalele imagini din catacombele creştine era oranta, sau femeia în rugăciune, iar adevărata rugăciune înseamnă înălţare spirituală.

Pr. Ilie Cleopa atrăgea atenţia asupra treptelor rugăciunii. Primul nivel ar fi rugăciunea cu buzele, apoi cu gândul, cu mintea şi culminând cu rugăciunea inimii, practică obişnuită a călugărilor şi a celor înălţaţi sufleteşte. Această rugăciune mai e numită şi Rugăciunea lui Iisus şi presupune coborârea minţii în inimă, pătrunderea adevărurilor dumnezeieşi cu inima, cu latura afectivă. Acest fel de rugăciune presupune şi un ritm al respiraţiei ce acordează trupul la suflet. Însă, pentru a ajunge la acest nivel al rugăciunii – şi aici poate fi vorba şi de o performanţă, după cum zicea Ap. Pavel că suntem atleţii lui Hristos – e necesară o practică îndelungată şi constantă, făcută în iubire de Dumnezeu şi de aproapele, şi nu spre slavă deşartă şi orgoliu.

Fiecare din noi ar trebui să ţină strânsă legătura cu Creatorul nostru, să comunicăm cu Tatăl nostru prin tot ceea ce facem, aşa cum îi sfătuieşte Pavel pe Coloseni: „Orice faceţi, în numele Domnului să faceţi" (Coloseni 3,17). În acest fel, întreaga noastră viaţă devine rugăciune.

Aspirație către o societate a cunoașterii

Una dintre cele mai importante decizii pe care orice tînăr trebuie să o ia în viață este aceea a alegerii profesiei. Educația primită şi cariera îmbrățișată sînt de o importanță majoră, deoarece o educație necorespunzătoare şi o alegere profesională incorectă atrag, în parte, urmarea unui drum greşit în viață. Analizînd „piața" instituțiilor de învățămînt superior din România, constatăm că majoritatea tinerilor aleg să urmeze cariere în domeniul ştiințelor economice, tehnologiei informației, sociologiei şi ştiințelor politice, „integrate" în contextul actual al aderării europene.

Marilena Lupu

De cele mai multe ori, aceşti tineri nu sînt informați în legătură cu alte opțiuni posibile, nefiind provocați la o analiză intrinsecă a propriilor talente native, aspirații şi aptitudini profesionale reale. Actualul sistem de educație din România nu promovează descoperirea şi încurajarea aptitudinilor native şi a abilităților profesionale astfel încît tinerii să fie orientați, în timp util, către îmbrățișarea unei profesii, şi nu către obținerea unei diplome, după cum se întîmplă de cele mai multe ori. Astfel, meseria nu mai reprezintă astăzi „brățară de aur", o încununare a convingerilor personale, o reflexie a cunoaşterii de sine, ci mai degrabă un act reflex de adaptare şi supraviețuire într-o societate din ce în ce mai robotizată, în care cantitatea şi gradul de pregătire a forței de muncă sînt dictate de cerințele pieței. Alegerea profesională este din ce în ce mai mult caracterizată de raportarea individului față de sine, față de satisfacerea propriului eu, şi nu este pusă în slujba comunității şi a întrajutorării aproapelui. Astfel, mulți tineri nu mai realizează că a fi doctor, profesor sau preot implică în primul rînd asumarea responsabilității de a te pune în slujba altora spre a-i vindeca, învăța, ridica... Acestea au devenit simple profesii, riscînd să-şi piardă aura nobilă de vocații. Ştiințele Umaniste, Istoria au devenit opțiuni rare, au devenit o alternativă pentru tot mai puțini tineri...

Riscurile care ne pîndesc

Riscăm să fim asimilați de o cultură globalizată, să ne uităm tradițiile şi trecutul. Riscăm ca, în viitorul apropiat, tinerii să fie din ce în ce mai puțin pregătiți pentru viață. Riscăm ca economia să stagneze, gradul de cultură să involueze, tradiția şi trecutul să fie date uitării... Riscăm să devenim robii unor false valori şi ai unei culturi de import, iar societatea noastră să agonizeze la nesfîrşit. Aşteptările pe care tinerii le au față de viața profesională variază în funcție de motivațiile acestora, ce devin în prezent din ce în ce mai extrinseci. Ne confruntăm cu riscul ca tinerii să-şi creeze prototipuri greşite de viață, şi implicit de carieră, pe măsură ce se confruntă cu lumea exterioară şi încep să-şi facă o imagine a ceea ce îşi doresc de la viață pe plan social şi familial. Atîta timp cît familia aproape şi-a pierdut rolul sacru, existențial, tineretul este din ce în ce mai determinat spre o existență egocentrică, prin sine şi pentru sine, de acumulare a bunurilor materiale spre

satisfacerea propriului confort. La polul opus acestui tip de motivații, influențate de mediul exterior, se află motivațiile intrinseci, care au ca sursă dorințele şi nevoile reale, proprii fiecărui individ. Atunci cînd acestea sînt ignorate, apare riscul înstrăinării de sine şi al dobîndirii unei false identități umane, profesionale şi sociale. Mai grav, atunci cînd se îndreaptă spre profesii diametral opuse aptitudinilor reale, mulți tineri încearcă sentimentul eşecului, atît pe planul realizării sociale, cît şi personale, în momentul confruntării directe a idealului cu realitatea profesională ce contravine aspirațiilor personale. Motivele acestei situații se datorează, parțial, sistemului educațional actual, ce funcționează cu sincope, şi lipsei strategiilor de consiliere profesională în rîndul tinerilor, începînd chiar de la o vîrstă fragedă. În timpul comunismului eram duşi încă din grădiniță în fabrici şi uzine pentru a fi integrați, din fragedă pruncie, sistemului. Astăzi, tinerii nu mai sînt duşi în fabrici şi uzine, nu numai pentru că acestea lipsesc aproape cu desăvîrşire, ci pentru că societatea are alte tendințe şi „nevoi" de formare rapidă a unor altfel de specialişti, cu sau fără diplomă, pentru a deservi necesitățile economiei de piață ale unei societăți de consum.

Hibele sistemului nostru de învățămînt

Este evidentă discrepanța dintre sistemul românesc de orientare şcolară şi profesională şi cel occidental. Dificultatea cu care, după terminarea studiilor, cei mai mulți tineri licențiați îşi găsesc locuri de muncă satisfăcătoare pregătirii şi aspirațiilor lor, îi determină să părăsească țara şi/sau să se reprofileze pe activități inferioare pregătirii lor. În mod predominant, actuala forță de muncă din România este calificată pentru ocupații rutiniere cu nivel mediu sau scăzut de calificare, în decalaj față de solicitările unei economii bazate pe cunoaştere, astfel încît mulți români se vor confrunta cu riscul de a ocupa cele mai prost remunerate şi cele mai nesolicitate ocupații în contextul globalizării europene. Avînd în vedere că țelul UE este ca din 2010 doar 15% dintre ocupații să necesite doar absolvirea unei forme de învățămînt obligatoriu, ne întrebăm care va fi situația României la acea dată, în acest context competițional şi care va fi ponderea românilor printre cei ce vor ocupa pozițiile ce nu solicită o pregătire superioară? Toate acestea impun necesitatea urgentă a creşterii preocupării sistemului actual de guvernare pentru viitorul tinerilor, prin restructurarea sistemului educațional. „România educației, România cercetării"[1], aşa s-a numit Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor din domeniile educației şi cercetării, înaintat preşedintelui României în iulie 2007 de către un grup de cercetători şi cadre didactice universitare ce au oferit diagnoza, precum şi principalele soluții la problemele majore ale sistemului de educație şi cercetare din România. Poziționarea României în raport cu „indicatorii Lisabona" arată faptul că actualul sistem de educație nu este capabil să asigure României o poziție competitivă în economia cunoaşterii. Astfel, părăsirea prematură a sistemului de educație este în proporție de 23.6% comparativ cu media UE de 14.9%. Ponderea elevilor de 15 ani care nu reuşesc să atingă nici măcar nivelul cel mai scăzut de performanță este de 41% comparativ cu media UE de 19,4%. Actuala structură a determinat, în foarte mare măsură, situarea României pe ultimul loc în Europa în privința participării la o formă de educație a tinerilor de 15-24 de ani, ceea ce are consecințe catastrofale asupra viitorului țării. Apartenența la mediul rural este asociată cu dezavantaje majore, în aşa fel încît numai 24,5% dintre elevii din mediul rural ajung să urmeze liceul. Raportul atrage atenția asupra faptului că avem cel mai scurt an şcolar din UE, cele mai puține ore de predare, iar infrastructura şi resursele din sistemul de învățămînt sînt de foarte slabă calitate. Astfel, peste 82% din totalul clădirilor şcolare sînt construite înainte de 1970, din mii de şcoli lipsind apa curentă şi grupurile sanitare. În plus, resursa umană îmbătrîneşte îngrijorător, media de vîrstă a personalului didactic fiind de 42 de ani; sistemul de salarizare foarte prost, cuplat cu scăderea prestigiului social al cadrului didactic au redus dramatic interesul pentru cariera didactică. La toate aceste neajunsuri se adaugă fenomenul declinului demografic, în aşa fel încît se estimează că pînă în 2013 vor fi cu 20% mai puțini elevi decît în 2005, iar pînă în 2025 cu 40% mai puțini. În aceste condiții, nu este greu de

imaginat impactul cantității şi calității resursei umane implicate în procesul educațional asupra destinului acestei țări. De asemenea, raportul evidențiază faptul că actuala structură marginalizează şi desconsideră educația timpurie pe perioada 0-6/7 ani, o perioadă esențială în pregătirea copilului pentru cerințele mediului şcolar şi realizarea ulterioară a egalității de şanse în viață. Statul consideră că nu are nici o îndatorire privind educația copiilor pînă la 3 ani, iar creşele subvenționate de la stat sînt concepute doar ca instituții care trebuie să asigure hrană şi îngrijire, nu şi educația copiilor, astfel încît intervenția timpurie pentru prevenirea sau corectarea unor deficiențe educaționale este aproape inexistentă. Trecînd la situația învățămîntului superior, raportul evidențiază faptul că, în conformitate cu clasamentul internațional „Shanghai“ de evaluare a performanței universităților, nici o universitate românească nu se află în topul primelor 500 de universități din lume, iar performanța ştiințifică a României este de 11 ori mai mică decît media țărilor OECD, de cinci ori mai mică decît a Ungariei şi de două ori mai mică decît a Bulgariei. În plus, în lipsa unor indicatori de performanță în actualul sistem educațional, mediocritatea coabitează cu rarele insule de excelență, punîndu-le succesele în umbră. Universitățile private, ce abundă pe firmamentul învățămîntului universitar românesc, promovează, în cele mai multe cazuri, mediocritatea de teama pierderii reputației şi a viitorilor studenți, neținînd seama că este în interesul individului şi implicit al comunității ca universitatea să contribuie la creşterea competitivității economice şi la o dezvoltare durabilă, bazată pe performanță reală. Referitor la segmentul populațional adult, raportul atrage atenția asupra faptului că participarea adulților la educația permanentă este de doar 1,6% în România, comparativ cu 10,8% media actuală a UE, fapt pus pe seama lipsei unor motivații concrete pentru individ care să determine participarea la învățare pe tot parcursul vieții, deşi statul ar avea de cîştigat cu atît mai mult cu cît ar avea o forță de muncă mai educată. În acest context, se impune inițierea unei campanii pentru stimularea participării la educația permanentă şi crearea unei culturi a învățării pe tot parcursul vieții. Prin urmare, din raport reiese clar că menținerea actualului sistem educațional şi de cercetare pune în pericol competitivitatea şi

prosperitatea ţării, fiind ineficient, nerelevant, inechitabil şi de slabă calitate, restructurarea lui fiind o urgenţă naţională.

Nevoia de modele

În aceste condiţii, cum putem accede către o societate bazată pe cunoaştere? În primul rînd prin intermediul generaţiei tinere. Întrebarea esenţială este ce vrem să ştie tinerii cînd ies de pe băncile instituţiilor de învăţămînt? Ce vrem să ofere ţării şi lumii această generaţie? Tineretul are nevoie de asumarea responsabilităţii, de modele profesionale şi culturale prin care să ceară şi să-şi cîştige dreptul de a trăi autentic într-o societate sănătoasă. Procesul educaţional ar trebui să înceapă de la o vîrstă timpurie prin încurajarea aptitudinilor native. Familia, instituţiile de educaţie şi societatea civilă trebuie să-şi asume responsabilităţi convergente pentru dezvoltarea personală a fiecărui copil sau tînăr. O educaţie timpurie adecvată favorizează valorificarea optimă a oportunităţilor de învăţare de mai tîrziu; prin contrast, deficienţele de educaţie neremediate la această vîrstă produc, mai tîrziu, agravarea deficienţelor iniţiale, precum şi oportunităţi de învăţare necorespunzător valorificate sau chiar ratate.

Există mulţi tineri aflaţi în pragul luării unei decizii privind profesia pe care o vor urma, care nu cunosc lucruri elementare despre cerinţele şi responsabilităţile socio-umane impuse de profesia aleasă, ci cunosc doar informaţii venite din *mass-media* referitoare la situaţia pieţei de muncă din domeniul vizat. Acţiunile de consiliere profesională lipsesc, cu cîteva excepţii anemice, aproape cu desăvîrşire din licee şi universităţi. Deşi la nivel naţional au apărut cîteva cabinete de consiliere profesională în cadrul instituţiilor de învăţămînt preuniversitar şi universitar, acestea îşi rezumă activitatea la aplicarea testelor psihologice şi la înmînarea broşurilor informative referitoare la admiterea în facultate, numărul de candidaţi şi programa didactică. Impactul acestor activităţi asupra deciziilor educaţionale este insuficient resimţit de către tineri, deoarece alegerea carierei este un act existenţial complex, bazat pe educaţia primită în familie, în şcoală şi în societate.

Rolul părinţilor

Există o relaţie bine cunoscută între mediul familial şi orientarea spre valorile de muncă ale copiilor, apoi spre carieră. Astfel, părinţii pot polariza valoric alegerea profesiei, interacţiunea părinte–copil marcînd dezvoltarea ulterioară a individului, inclusiv pe plan profesional. Este grav faptul că uneori înşişi părinţii îşi îndrumă copiii spre profesii bănoase, considerîndu-le mai „stabile“ pe piaţa forţei de muncă în actualul context socio-economic. Părinţii ar trebui să urmărească atenţi şi să descopere care sînt activităţile preferate ale copiilor, cele în care aceştia se regăsesc cel mai bine, încurajînd astfel dezvoltarea cunoaşterii de sine şi a aptitudinilor native. Autocunoşterea se dezvoltă odată cu vîrsta şi cu experienţa de viaţă, iar momentul alegerii carierei, asociat cu dobîndirea identităţii profesionale, joacă un rol deosebit de important în cadrul procesului cunoaşterii de sine. Pe măsură ce avansăm în vîrstă, dobîndim o capacitate mai mare şi mai clară a acestei cunoaşteri, care nu se încheie odată cu adolescenţa sau tinereţea, ci este un „perpetuum mobile“ pe tot parcursul vieţii.

Responsabilitatea noastră, a tuturor

Ţinînd cont de faptul că valorile sociale tind să filtreze valorile individului, promovarea unei societăţi care să transmită tinerilor un sistem de valori sănătos ar trebui să ne preocupe pe fiecare dintre noi. Este bine ştiut determinismul mediului socio-cultural asupra individului şi vice-versa, astfel încît pregătirea şi orientarea profesională a indivizilor poate modifica fundamental societatea. Decizia alegerii profesiei, luată personal, afectează în mod direct comunitatea în care trăieşte individul în cauză. Alegerea realizată de individ este bazată pe viziunea acestuia privitoare la viaţă şi la comunitatea căreia îi aparţine; cu cît această viziune este mai clară şi mai apropiată de nevoile intrinseci ale individului, cu atît alegerea va fi mai firească. După principiul „cauză-efect“, ceea ce se înfăptuieşte astăzi va fi eşafodul pe care îşi vor clădi existenţa generaţiile viitoare, va fi societatea de mîine. După cum greşelile efectuate la o vîrstă timpurie îşi pun ampren-

ta asupra întregii vieți a individului, greşelile de ordin social înfăptuite în prezent îşi vor pune amprenta asupra dezvoltării societății viitoare.

Consilierea profesională ar trebui introdusă în scoli ca normă obligatorie. Aceasta ar trebui să constituie un proces riguros bazat pe: asistarea tinerilor în clarificarea şi cultivarea aspectelor legate de valori, abilități, interese şi propria personalitate; conectarea tinerilor la resurse de informare adecvate în aşa fel încît să devină informați obiectiv referitor la ocupațiile vizate; angajarea tinerilor în procesul decizional în vederea dezvoltării capacității de alegere a unei cariere potrivite intereselor, valorilor, abilităților şi personalității fiecăruia; promovarea procesului de învățare şi dezvoltare profesională pe tot parcursul vieții[2]. Procesul de învățământ ar trebui să devină mai puțin teoretic şi mai mult translațional, prin crearea legăturilor strînse cu comunitatea, prin diferite tipuri de experiențe de muncă oferite elevilor şi studenților. Astfel de experiențe de muncă ar trebui să fie oferite prin programe de cooperare, de secondare a specialiştilor în domeniul de specialitate vizat, precum şi prin activități de voluntariat.

Programele de cooperare ar trebui stabilite între unitățile de învățămînt şi angajatori, în aşa fel încît asimilarea cunoştințelor teoretice să fie dublată de experiența concretă de muncă cu un specialist din cadrul comunității căreia tînărul doreşte să i se integreze după terminarea studiilor. Aceste experiențe ar permite tinerilor să aibă o viziune clară a implementării în practică a cunoştințelor acumulate pe băncile scolii. Astfel, la sfîrşitul studiilor, tînărul ar poseda atît educația teoretică necesară, cît şi experiență de lucru ce îi va asigura o integrare firească şi rapidă în societate. De asemenea, secondarea sau doar observarea activității unui specialist din domeniul profesional vizat ar putea fi de un real folos tinerilor în luarea deciziei dacă o anumită profesie le este potrivită au nu, pentru o mai bună înțelegere a responsabilităților şi activităților de rutină pe care le implică profesia respectivă.

În prezent, activitatea didactică pre-universitară se limitează doar la orele de curs, şi nu stimu-

lează participarea activă a tinerilor la viața comunității şi cultivarea responsabilității sociale ce se poate dezvolta prin implicarea lor în programe comunitare, în activități de asistență socială, în grupuri de suport, de promovare a tradițiilor, sau de protecție a mediului. Voluntariatul este un sector despre care aproape nu se vorbeşte în unitățile de învățămînt din România, în contrast cu țările occidentale unde acceptarea la o universitate sau ocuparea unui loc de muncă este determinată, uneori chiar condiționată, de volumul muncii de voluntariat întreprins de candidat. În Declarația Universală cu privire la voluntariat[3] se evidențiază faptul că acesta este o componentă fundamentală a societății civile. Voluntariatul nu ar trebui privit doar ca un act de dobîndire a unei experiențe de muncă, ci mai ales ca un act de suport al comunității, ce ar contribui la promovarea sentimentului de solidaritate, a spiritului civic, a conştiinței de apartenetență la comunitate şi neam, la conştientizarea potențialului uman şi a responsabilității pe care tînărul o are față de societate.

Rolul „modelului" este o noțiune abstractă în actualul sistem de învățămînt românesc. Tinerii ar trebui ajutați în alegerea profesiei de către „modele" contemporane din rîndul membrilor comunității, care s-au distins printr-o activitate profesională remarcabilă, cuplată de o înaltă moralitate, care să acționeze ca mentori şi cu care să se întîlnească periodic pentru o cunoaştere mai bună, prin exemplu, a profesiei pe care tînărul aspiră să o îmbrățişeze. Problema este că ne lipsesc din ce în ce mai mult modelele profesionale şi de viață... Din ce în ce mai mulți tineri consideră că pregătirea universitară nu oferă absolut nici o garanție pentru realizarea profesională şi personală, aceştia avînd exemple ilustrative în acest sens personajele „de succes" cele mai mediatizate din realitatea imediată. Cu cît identificarea cu „modelul" omului de succes contemporan este mai strînsă, cu atît alegerea profesiei tinde să fie mai pragmatică, putînd asfixia astfel un talent, o vocație, un om... Este îngrijorător şi regretabil faptul că *mass-media* abundă de informații diseminate de către numeroase firme şi asociații, referitoare la însuşirea unor strategii eronate de dezvoltare personală şi profesională, cum ar fi, prin intermediul tehnicilor de manipulare. Un exemplu este cel al Asociației Erudio cu al său program Erisma – Leadership Creativ. „Şi pentru că a manipula cu grație şi a socializa cu farmec nu e atît de uşor cum pare, cursul de leadership creativ costă în jur de 4.500 de euro", fără TVA... după cum afirmă cu nonşalanță pe website, organizatorii. Cursuri ca „Principiile influenței", „Tehnici teatrale" sau „Branding Personal" sînt predate pe bani grei viitorilor „leaderi" români de către aşa zişi oameni de cultură, profesori şi jurnalişti. Dacă spiritul creştin şi bunul simț ar guverna viețile acestor oameni, nu ar face de ruşine un neam creştin ridicînd la rang de cinste, de aureolare a succesului în viață, de supremă împlinire personală şi profesională, abilitatea de manipulare a semenilor lor, ci ar folosi acei bani spre folosul, nu spre subjugarea aproapelui. Riscăm ca indivizi astfel „şcoliți" să devină viitoarele modele de putere şi succes pentru tinerii acestei țări şi ar fi păcat...

Investiția într-o educație bazată pe cunoaştere este cea mai rentabilă formă de investiție, cu beneficii individuale şi sociale semnificative. Educarea tinerilor ar trebui realizată în egală măsură în familie, şcoală, comunitate şi biserică, prin cultivarea conştiinței civice şi a unui set de valori creştine, în spiritul ideii că schimbarea trebuie să înceapă de la individ către societate. Responsabilitatea pentru viitorul celor ce ne vor urma stă pe umerii fiecăruia dintre noi. Să facem tot ce ne stă în putință ca generațiile viitoare să nu ajungă, datorită nouă, să umble în bezna Cunoaşterii, a lipsei de repere şi modele de viață, căutînd, precum Diogene, „un om"...

Referințe bibliografice:

[1] „România educației, România cercetării" – Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor din domeniile educației şi cercetării, Bucureşti, 06 iulie 2007;

[2] „Handbook on career counselling – A practical manual for developing, implementing and assessing career counselling services in higher education settings", Follow-up to the World Conference on Higher Education (Paris 5-9 October 1998), Paris, 2002;

[3] Universal Declaration on Volunteering, adopted by the Board of Directors of the International Association for Volunteer Effort (IAVE) at its 16th World Volunteer Conference, January 2001, Amsterdam, The Netherlands.

Sclavii fericiți de Ovidiu Hurduzeu sau

Eseul ca monedă curentă a unei generații

Mircea Platon

1. O reverență și mai multe precizări

Unul dintre modurile de (in)adecvare a societății românești la diferitele viclenii și salturi istorice a fost și, după ultimele înfierbântări pe această temă, se pare că a rămas „generația", „noua generație". Generația e, de obicei, creasta valului societății românești la vărsarea în istorie. Astfel, în ultima sută de ani avem, printre altele, o generație care a făcut istorie (Criterion), una care a fost desfăcută de istorie („generația pierdută"), și una care, în valuri succesive („șaizeciști", „șaptezeciști" etc.), a locuit în istorie, țiuind o literatură cochetă de ceainic pus pe foc. Acum, cu o nouă generație care sfidează cumva criteriul cronologic preferându-l pe cel spiritual, suntem din nou în situația de a încerca să facem istorie, nu doar să o suportăm. Fie că e numită a „neointerbelicilor", a „neoconservatorilor", sau „generația katehontică", contururile generației sunt cam aceleași. Ceea ce nu e prea clar e motorul ei.

Unii, de exemplu, își fac din specializare ethos și pavăză, ba chiar argument publicitar deși specializarea e, prin definiție, adversă popularității. Nu poți fi torturat de gândul că nu ești îndeajuns de cunoscut atunci când specializarea ta e literatura malgașă sau arheologia peninsulei indochineze. Autoritatea într-un domeniu de cercetare științifică nu are a se confunda cu impactul mediatic. Nu justifică perambularea prin redacțiile ziarelor și televiziunilor într-o frenetică încercare de a-ți populariza virtuțile de sală de lectură. Dacă te specializezi într-un domeniu esoteric înseamnă că preferi liniștea unui obiect de studiu în care nici concurența, nici recunoașterea nu implică înghesuiala, uralele și sudălmile. Academicii/specialiștii/universitarii sunt, în America cel puțin, anonimi în afara cercului lor și nu vedete ale unui fel de Moulin Rouge intelectual, cu French can-can și poale date peste cap în aplauzele publicului.

O generație implică un proiect existențial. Cariera academică poate fi parte a unui proiect existențial, poate alimenta un ethos, dar nu i se poate substitui. „Generația" nu se poate coagula pe baza specializării pentru că specializarea înseamnă „parte" și nu „întreg". Generația nu se poate articula prin teze de doctorat, oricât de strălucite ar fi ele, pentru că acestea nu sunt decât o hipertrofiere a părții. Generația însăși, neexistând decât în virtutea unei reducții fenomenologice, fiind o sinecdocă, nu se poate baza pe epuizarea părții, ci pe intuirea întregului, pe găsirea căii. Generația înseamnă o direcție, nu învârtirea pe loc bogat adnotată la subsol. Or, ca loc de întâlnire etică și estetică doar eseul e o aproximare a întregului, o identificare și enunțare de principii, o formulă neoraculară capabilă să circule și să suporte discuția liberă.

De când s-a născut specializarea, de când știința nu mai e ontologie și ontologia practică mântuitoare, generațiile s-au clădit în jurul eseisticii: de la Montaigne, Bacon, Pascal și Descartes, prin Locke, Voltaire și romantici, până în anii '30, cu Huxley, Koestler și Orwell, reacționarii francezi și Criterion. Junimea nu s-au clădit pe *Logica* lui Titu Maiorescu, ci pe eseistica sa și pe opera

jurnalistică şi literară a nespecialistului Eminescu. Specializarea/doctoratul e, după expresia profesorilor americani, un „carnet sindical": garantează că stăpâneşti un anume domeniu şi anumite tehnici de cercetare. Dar nu are valenţe „eschatologice". O generaţie de doctori nu e altceva decât o promoţie şcolară.

Aşadar se cuvine să considerăm studiile ca pe o ucenicie necesară (atunci când nu transformă studiosul în simplu slujbaş al feluritelor fundaţii, în întreţinut academic, gata a se prostitua cu prima instituţie care îi asigură următorul an de viaţă) dar nu suficientă acordării busolei lăuntrice. După cum nici o teză de doctorat nu închipuie o hartă a realului, ci doar o halucinată mărire prin microscopul academic a unei fracţii din câmpul cunoaşterii. Tensiunea între metodă şi intuiţie, între întreg bănuit doar şi parte concretă, între soliditatea sistemului şi fragilitatea respiraţiei e probată însă de eseu.

Eseul e cel care pneumatizează generaţia, care îngăduie contactul ei cu orizontul neacademic dar nu mai puţin important. De aceea poate emergenţa noii generaţii „trăiriste" e axată nu pe poeţi (precum generaţiile şaizeci, şaptezeci etc.), ci pe eseişti. Cu rădăcini în eseistica lui Nae Ionescu (cel atât de hărţuit de doctorii şi specialiştii vremii sale), Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Nicolae Steinhardt, Emil Cioran (veşnic doctorand în mansarde) sau Constantin Noica, cu precursori şi ocrotitori imediaţi în Horia-Roman Patapievici, Teodor Baconsky, Dan C. Mihăilescu, Sorin Dumitrescu, Costion Nicolescu sau Răzvan Codrescu, generaţia nouă e vrednică şi de multe ori aprigă mânuitoare de eseu. Printre cei conştienţi de rolul eseului, şi care îl practică nu ca pe o relaxare de la activităţi mai sistematice, ci deliberat, ca formă de rezistenţă şi chiar izbândă spirituală, se numără Ovidiu Hurduzeu (Ph.D. Stanford) cu ai săi *Sclavii fericiţi* (Iaşi, Editura Timpul, 2005, ed. a II-a revăzută şi mult adăugită).

2. Eseul ca restaurare a întregului

Eseistica lui Ovidiu Hurduzeu nu e un gen literar, ci aşezare spirituală, nu e haină de împrumut, ci dezvoltare a unui principiu literar personalist, semnul unor repetate încleştări cu realul şi al unităţii subiectului cunoscător. Eseul e, la Ovidiu Hurduzeu, o afirmare nu o negare a întregului. Nu e indiciu de ocazionalism estetic, ci de adunare a fiinţei, a secţiunilor „specializate" risipite în sistem. Pornind de la constatarea rolului pe care îl are în viaţa omului contemporan *network*-ul, reţeaua, „Angrenajul", Ovidiu Hurduzeu arată pericolele pe care le prezintă acesta: „*Network*-ul nu dă doi bani pe calitatea ta de individ unic, moştenitor al unei zestre culturale [...] îl interesează doar acea părticică din tine care-i poate servi scopurile. Într-o lume reticulară, eşti nevoit mereu să te separi în părticele specializate, iar fiecare părticică s-o angrenezi într-un anumit tip de reţea. Fiecare *network* desprinde din tine felia care-i trebuie şi-ţi cere să elimini restul. Pe măsură ce te branşezi la tot mai multe reţele pierzi capacitatea «să te aduni», să-ţi angajezi întreaga fiinţă, să-ţi recâştigi integritatea" (48). Or ceea ce caută Ovidiu Hurduzeu nu e această depersonalizare specializată, nivelarea tehnico-academică (în condiţiile în care şi universităţile au devenit nişte corporaţii al căror obiect e marketingul – *teaching*/predatul – şi managementul – *research*/cercetarea – epistemei). Hurduzeu nu caută eficienţă iconoclastă, ci prezenţa, chipul, ceea ce el numeşte foarte frumos „persoana-eveniment", tot mai rar întâlnită în context Occidental, „unde «personalitatea» a fost înlocuită de «expertul» anonim care se impune prin «gnoză», prin cunoştinţele sale strict specializate, şi nu prin «prezenţă» personală" (165). Eseul, gen care nu cere numai ideaţie ci şi un anumit timbru al inteligenţei e, deci, mai aproape de „prezenţă" decât tratatul branşat la bibliografii şi secţiuni de competenţă. Eseul e chip, tratatul, sistemul, în general orice instrumentalizare a omului şi cuvântului, nu.

Refuzând astfel nominalismul, Ovidiu Hurduzeu schiţează şi o poetică realistă a realităţii româneşti care are virtuţile defectelor ei, ale cărei forme de comuniune scapă mecanismelor virtuţii impersonale şi poliţiei gândirii: „Democraţia românească este de tip informal, oamenii se adună într-un spaţiu public în mod spontan, mânaţi doar de dorinţa de a comunica unul cu altul într-un mod direct [...] un limbaj ce nu se supune obiectivizărilor de tot felul [...] Bârfa, zvonăria, purtatul vorbii de la om la om, de la celular la celular sunt şi ele forme concrete de manifestare

a democrației. De ce să le neglijăm? De ce să nu înmulțim băncile din parcuri? Să nu recreăm taifasul de cafenea? Micul Paris interbelic era cosmopolit prin cultura «Capşa», nu prin seminariile organizate de Liga Națiunilor [...] La baza democrației românești nu poate sta Legea, o predeterminare coercitivă, ci Persoana-eveniment" (170). Personalismul organicist al lui Ovidiu Hurduzeu poate şi va fi, fără îndoială, răstălmăcit ca pesimism reacționar în privința democratizării României, ca boicot al istoriei şi „soluție sud-americană". În realitate discursul lui Hurduzeu nu e decât o încercare de a recupera firescul convieţuirii şi o pledoarie pentru a aşeza persoana – nu omul abstract, specialistul, europeanul sau altă fantoşă ideologică – la temelia edificiului legislativ național.

3. Doi pași la stânga binișor...

Hurduzeu nu e un apologet al „înapoierii" cu orice preț, după cum nu e nici un detractor al Americii, deşi cartea sa a fost citită oarecum în cheie anti-americană. El e un organicist şi, ca şi Virgil Nemoianu în eseurile dedicate Americii din *Tradiție şi libertate* (Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2001), iubeşte America de modă veche şi neagă, spre stupefacția ingenuă sau subvenționată a unor intelectuali români, justețea ecuației America=corectitudine politică/postmodernism. În fapt, ca un observator lucid al societății americane, el a sesizat că localismul („localismul californian"), ruralismul, şi principiul subsidiarității caracteristice societății americane profunde sunt nu numai de negăsit în rândul eurosocialistei U.E., dar şi printre cele mai mari adversare ale eticii globaliste. În bătălia împotriva uniformizării globale, Hurduzeu mizează pe expresiile locale ale adevărului creştin: pe catolicismul rural polonez, hispanic sau italian, pe ortodoxia noastră şi a celorlalte țări din Estul Europei, pe anumite forme ale congregaționalismului american care a alimentat în America veche spiritul de frontieră.

De fapt, Ovidiu Hurduzeu reuşeşte în cartea sa performanța de a merge, dincolo de etichetele şi interesele politico-ideologice conjuncturale, spre chiar rădăcinile Treimice ale Dreptei, ale conservatorismului, ale normalității (văzută de unii doar ca „normativitate"). Normalitatea lui Hurduzeu e, dacă pot spune aşa, radicală. Adică nu e normalitatea convențională, a cinismului îmbuibat, a famelismului utopic, a boemiei stipendiate sau a spectacolului media. Nu e normalitatea ca ignorare şi banalizare a lumii. Nu e normalitatea omului rațiunii autonome, ci a celui care ştie că Duhul suflă unde vrea. Nu e normalitatea omului singur – autarhic sau masificat –, a atomului social, ci a persoanei care participă la facerea lumii nu numai prin faptă, ci şi prin mirare, bucurie sau sfințenie.

Autorul mărturiseşte la un moment dat că nu are „nici un fel de afinitate ideologică sau spirituală cu neoconservatorismul american" (291). E şi nu e aşa. În măsura în care neoconservatorii americani achiesează de multe ori reflexele consumiste şi massificatoare ale societății actuale, disprețul față de „mediu" şi indiferența culturală, Hurduzeu nu are într-adevăr nimic de împărțit cu Dreapta americană, obsedată de prea multe ori numai de *tax-cuts*. Dacă ne gândim însă la *social-conservatives*, la conservatorii – catolici sau baptişti americani – care susțin virtuțile familiei, educația clasică şi o abordare bărbătească a realității, atunci Hurduzeu are foarte multe de împărțit cu Dreapta americană. După cum are de împărțit şi cu stânga americană şi franceză. Aşa cum partidele noastre istorice au lăsat naționalismul pe mâna României Mari, dreapta americană a lăsat tema „ecologistă" pe seama stângii homo-vegetariene. Interesați doar de „economia de piață" şi de virtuțile ei formatoare de caracter – în viziunea liberală clasică, nu în cea a darwinismului social –, conservatorii americani (cărora neoconservatorii le sunt o aripă mai belicoasă în materie de politică externă şi fiscalitate) se preocupă mai mult de drepturile cetățeanului american de a cumpăra şi utiliza câte SUV-uri vrea decât de impactul milioanelor de SUV-uri asupra naturii.

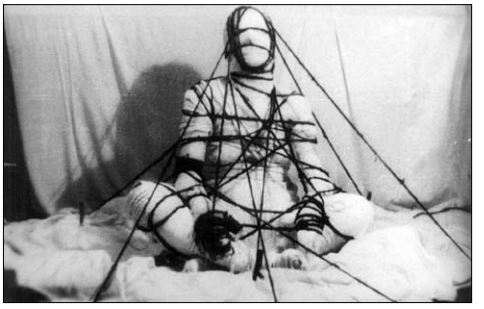

Retras în suburbii, departe de criminalitatea şi *squalor*-ul oraşelor abandonate „etnicilor“ şi „boschetarilor“, conservatorul american a uitat de valoarea mediului urban, a uitat ce înseamnă o plimbare, o stradă luminată frumos, o conversaţie la ceas de seară într-o piaţetă cu fântână. Dreapta americană trăieşte, în suburbii, sub asediul generat de propria indolenţă, de propria abandonare a valorilor urbane europene.

Şi aici Hurduzeu se desparte într-adevăr de (neo)conservatorii americani putând fi citit, în paradigmă americană, în cheie de Stânga. Respingerea culturii de mase, a sportului, a *fast-food*-ului sunt, în America, atribute care te plasează la Stânga. În America, de exemplu, cultură (teatru, operă, concerte) la televizor vrea Stânga, nu Dreapta. Dreapta americană s-a hotărât să înceapă războiul cultural abia în momentul în care marile corporaţii au început să resimtă la buzunare daunele pe care trebuie să le plătească feluritelor lobby-uri stângiste care îi acţionează în judecată („class action suit“) în numele a tot felul de fantasmagorii bazate pe „ideologia victimizării“: te-ai fript cu cafeaua, dai în judecată lanţul de restaurante pentru că nu te-a avertizat că, la ei, cafeaua e servită extrem de fierbinte; te-ai îngrăşat, dai vina pe fast-food-uri care complotează să te îngraşe neanunţând pe ambalaj câte calorii are hamburgerul lor; ai făcut cancer, dai în judecată fabrica de ţigări etc., etc. Hurduzeu analizează strălucit naşterea „ideologiei victimizării“ şi transformarea ei în afacere şi raţiune de stat a generaţiei baby-boom/hipiote (vezi capitolele „Flux“, „Vremurile conformismului generalizat“ şi, mai ales, „Războinicii ‘baby-boomer’“). Ceea ce nu acceptă el e aruncarea responsabilităţii pentru starea actuală exclusiv în cârca Stângii şi cădelniţarea respectuoasă a unei Drepte absorbite exclusiv de economic (vezi pagina 47, pentru descrierea livezilor de caişi existente cândva pe locul unde acum e Silicon Valley).

Hurduzeu, cititor de Stăniloae dar şi de Baudrillard sau Foucault, recuperează pulsiunile creştin-reacţionare ale Stângii alternative, neinstituţionalizate. Acolo unde Dreapta americană denunţă în ecologism doar cultul iraţional al „mamei natură“, acolo unde agentul de bursă vede într-un om fără cont în bancă doar un iresponsabil, Hurduzeu se gândeşte la Sf. Francisc din Assisi. Hurduzeu întoarce erezia stângistă pe dos pentru a combate falsa ortodoxie a conformismului şi consensului comod. Având în memorie scăpărările şi foşnetele „creştinismului cosmic“, ale ortodoxiei ţărăneşti româneşti, lui Hurduzeu nu îi e greu să împace firea cu libertatea. El nu e nici un anarhist spiritualist-gnostic precum homo-vegetarienii Occidentali, nici un închinător la „viţelul de aur“ precum mulţi dintre burghezii americani pentru care creştinismul e doar o reţetă de a reuşi în afaceri. Nu e nici numai spirit, nici numai materie. E realist creştin, care recunoaşte participarea noastră la două realităţi, văzută şi nevăzută, ţărână şi văzduh: „Realitatea spirituală a Europei de Est este încă profund marcată de imaginarul arborelui şi al rădăcinii. O imagine care nu încetează să dezvolte legea Unicului (Preşedintele, Regele), a pivotului care asigură suportul necesar rădăcinilor secundare. Axa genetică şi structura de profunzime sunt elemente determinante ale paradigmei arborelui şi rădăcinii. De aici obsesia istoriei (a originii şi a memoriei) şi o întreagă metafizică a «spiritului» şi «geniului» (naţional, popular, artistic). [...] Arborele şi rădăcina nu fac casă bună cu mondializarea economiei de piaţă, bazată pe o logică rizomică [...] Rizomic, capitalul se dezvoltă în toate direcţiile, circulă continuu, dezvoltă legături combinatorii pe bază de eterogenitate. În logica rizomică nu există incompatibiltate între ţăranul român şi cutia de Coca-cola, între trecutul «pătat» al unui securist şi activitatea sa de «antreprenor», între sârbi şi albanezi, între bărbaţi şi homosexuali“ (207). Ovidiu Hurduzeu regăseşte această axă şi în împrejurări mai domestice, în osia carului unui ţăran moldovean bunăoară, care îi explică: „Roata de lemn era făcută mai după lege. Tăia noroiul ca un cuţit. Asta din gumă se înfundă, nu-i bună de nimic!“ Nu orice căruţă e semn de păşunism, şi nu orice cauciuc, semn de progres. Faţă cu mocirla, vechea roată de lemn pare, să recunoaştem, mai eficientă.

Proza lui Ovidiu Hurduzeu e aforistică, îmbinând emoţia cu focusul analitic. E o proză hrănită de lectura moraliştilor francezi (şi a lui Cioran desigur), a sociologilor anilor ’70-‘80 (Lasch, Ellul, Debord, Baudrillard), a lui Berdiaev şi a lui Kropotkin parcă. E, cu adevărat, literatura radicalismului aristocratic. Adică un semn de normalitate.

Mircea Eliade și Mișcarea Legionară

Există în istoria culturală românească o serie de prejudecăți, de stereotipuri care țin locul unui travaliu solid, unei documentări exhaustive, unei î ntreprinderi academice riguroase, bazate pe surse veridice, interpretate onest şi cu pricepere. Cu alte cuvinte, amatorismul grefat de cele mai multe ori pe o analiză a resentimentului este preferat unei construcții elaborate, unei specializări serioase care să evite eterna „aflare în treabă", un adevărat sport național.

Constantin Mihai

Specializându-mă în istoria intelectuală a Criterionului, a generației '27, patronată, în buna ei măsură, de Nae Ionescu, nu aveam cum să evit un subiect referitor la raporturile dintre practicile culturale interbelice şi ideologia sa. Această arie de cercetare mi-a permis cunoaşterea în profunzime nu numai a resorturilor intelectuale ale criterionismului, ci şi a celor spirituale, politice – în sensul său larg de ideologie, ca *forma mentis*.

Relația dintre Mircea Eliade şi Mişcarea Legionară este o problemă veche, ce revine mereu în actualitate, stârnind reale patimi care merg până la a deveni o obsesie. Centenarul Eliade nu a fost lipsit de asemenea evenimente şi probabil că va mai trece mult timp până ce lucrurile se vor clarifica, dacă va exista competență şi cinste.

În principiu, astfel de subiecte „tari" sunt considerate mereu controversate tocmai de către cei care le controversează mai mult, neținându-se cont de două criterii fundamentale: buna specializare şi bunul simț, incluzând aici probitatea intelectuală, în vederea stabilirii adevărului. Deşi există un corpus impresionant de literatură legionară publicat după decembrie 1989, deşi s-a deschis accesul la o bună parte a arhivelor, deşi există o literatură memorialistică bine articulată, ce trebuie corelată cu întreaga istorie orală (în special, prin prezența unor importanți martori în viață ai fenomenului), istoriografia românească continuă aceeaşi linie neprofesionistă, ignară a şcolii comunism-securismului kaghebist, pentru care abordarea ştiințifică este înlocuită de un amatorism cras, fundat pe ignoranță, minciună şi tot arsenalul propagandistic. De aceea, o bună parte a trecutului nostru recent rămâne într-o ceață voită, în pofida unor cercetări singulare, mai serioase.

Abordarea unui capitol vital de istorie românească, precum cel al Mişcării Legionare, al semnificației sale în spațiul românesc rămâne în grija unei tinere generații de istorici autentici – istorici de vocație, născuți astfel, nu făcuți la şcoala istoriografiei comuniste –, al căror demers pluridisciplinar va da măsura complexității acestui fenomen. Până atunci ne mulțumim cu cercetarea occidentală care, de multe ori, se dovedeşte mai onorantă în raport cu cea „urechistă" românească.

Vom încerca în textul de față să formulăm câteva puncte de vedere care pot ajuta la clarificarea unor aspecte importante ale istoriei noastre culturale, esențială fiind ipostaza celui care le rosteşte: o bună cunoaştere a fenomenului interbelic, sub toate raporturile sale, ca expresie a unei specializări solide, a unei preocupări constante de cercetare în acest domeniu. Numai prin poziții competente, putem evita formularea unor verdicte amatoristice ce funcționează, din păcate, la noi, ca adevăruri absolute.

În primul rând, trebuie să stabilim că Mişcarea Legionară a fost „o mişcare de revigorare creştină şi naţională din acest veac (este vorba de secolul XX – n. mea C.M.), în România“ (Petre Ţuţea). Aceeaşi mare personalitate a culturii române, Petre Ţuţea făcea o altă afirmaţie elocventă: „toate marile personalităţi româneşti au aderat la Mişcarea Legionară fiindcă nu exista decât poziţia radicală faţă de influenţa nefastă a bolşevismului rusesc. Mişcarea Legionară era singura mişcare de dreapta teologal fondată“. George Racoveanu, o altă figură emblematică a generaţiei ’27 considera Mişcarea Legionară ca fiind „cea mai profundă revoluţie spirituală pe care a cunoscut-o poporul român de la creştinarea lui încoace. Această revoluţie, prin calităţile ei, este valabilă pentru toate naţiunile care vor să pornească pe calea încreştinării efective“.

Din aceste două afirmaţii rezultă două idei esenţiale, care marchează structura Mişcării Legionare, ambele legate inextricabil: 1. Mişcarea Legionară este singura mişcare fondată teologal; 2. Mişcarea Legionară este singura forţă care luptă deschis împotriva bolşevismului rusesc. De altfel, Corneliu Zelea Codreanu, liderul Mişcării Legionare a prevăzut cu o intuiţie genială, încă din 1936, pericolul bolşevismului: „de vor intra trupele ruseşti pe la noi şi vor ieşi învingătoare, în numele Diavolului, cine poate să creadă, unde

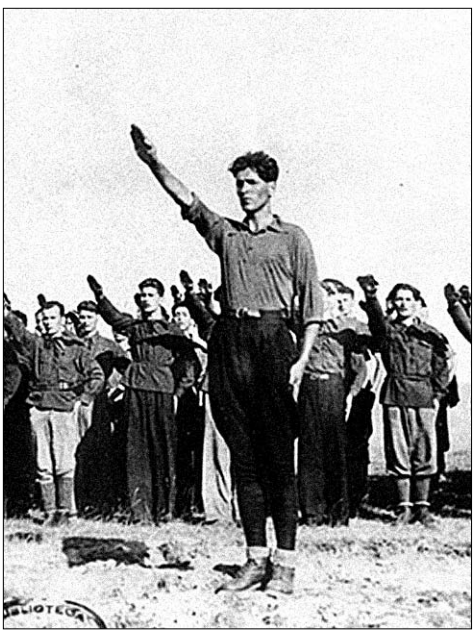

este mintea care să susţină, că ele vor pleca de la noi, înainte de a ne sataniza, adică bolşeviza? Consecinţele? Inutil a le discuta“. Ceea ce a urmat se ştie foarte bine. Mai este ceva de comentat în privinţa diagnosticului pus de Codreanu, cu 8 ani înainte de intrarea tancurilor sovietice în România?

Anticomunismul şi creştinismul Mişcării Legionare fundate pe ideea de jertfă sunt ilustrate cu asupra de măsură în toate prigoanele, începând din perioada carlistă, continuând cu cea antonesciană şi terminată la apogeu, cu cea comunistă, prin numărul de martiri şi mucenici care au umplut închisorile politice – să nu uităm un adevăr istoric esenţial conform căruia deţinuţii politici din închisorile comuniste reprezentau un procentaj majoritar de 75-80% de legionari. Mişcarea Naţională de Rezistenţă Armată din Munţi este alcătuită, în marea ei majoritate, de membrii Mişcării Legionare, alături de militari, ţărănişti (a se vedea geografia grupurilor de rezistenţă armată, majoritatea legionare). Prin urmare, lupta împotriva comunismului a fost dusă de Mişcarea Legionară atât în ţară, prin formele amintite, cât şi în exil. Acesta este un fapt istoric incontestabil. Jertfa Mişcării Legionare este una grăitoare şi salvatoare pentru destinul naţional. Nerecunoaşterea acestei jertfe nu poate atrage decât pedeapsa divină, în măsura în care mucenicia şi sfinţenia sunt biletele noastre de identitate, ca naţiune, la Judecata de Apoi. Aceste adevăruri istorice trebuie cunoscute de către toată lumea care încearcă să înţeleagă trecutul nostru recent.

Generaţia’27, din care făcea parte şi Mircea Eliade, avea drept model intelectual şi uman pe Nae Ionescu. Legătura dintre Profesor şi marea majoritate a elevilor săi nu se rezuma numai la nivelul academic, strict paideic (educaţie şi formare), ci şi la nivelul spiritual, o legătură bazată pe o bună adecvare de structură. Apropierea lui Nae Ionescu de Mişcarea Legionară se petrece în 1933, el descoperind în ea instrumentul de expresie a structurii fiinţei româneşti, a creştinismului pe plan istoric şi politic, structuri pe care Profesorul le elaborase cu anticipaţie în interiorul său. Mediul legionar i s-a părut familiar, întrucât nu reprezenta altceva decât proiecţia în domeniul acţiunii practice a propriei lui filosofii. Marea operă a lui Nae Ionescu nu sunt cursurile

tipărite postum, ci elevii pe care i-a „moşit“ asemenea lui Socrate, *Akademos*-ul pe care l-a creat. Iată, deci, cum la şase ani de la actul de înfiinţare al Legiunii Arhanghelul Mihail (24 iunie 1927), elita intelectuală interbelică începe să împărtăşească principiile Mişcării Legionare, a acelei şcoli unice de formare a omului spiritual profund, printr-o reînnoire a fiinţei, o adevărată *metanoia*. O parte din elevii lui Nae Ionescu, precum Mihail Polihroniade, Alexandru Cristian Tell, Ernest Bernea se înscriu încă din 1933, în Mişcarea Legionară.

Sigur, ne punem o întrebare firească: oare ce a condus ca o întreagă elită intelectuală, precum cea interbelică grupată în jurul lui Nae Ionescu şi care reunea numele grele ale culturii române, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Ernest Bernea, Vasile Băncilă, Dumitru Cristian Amzăr, George Racoveanu, Paul Costin Deleanu, Mihail Polihroniade –iar lista poate continua – să subscrie principiilor promovate de Mişcarea Legionară? Terbilismul, naivitatea, cum tot se încearcă de mai bine de o jumătate de secol să se acrediteze? Oare întreaga elită intelectuală criterionistă era condusă de duhul naivităţii şi al teribilismului?

Mişcarea Legionară a fost o mişcare elitistă, fundată pe aportul neprecupeţit al vârfurilor din toate domeniile de activitate, îndeosebi din zona superbiei intelectuale şi a rafinamentului spiritual. Jertfa acestor elite este una a României profunde, anticomuniste, creştine şi naţionale, în răspăr cu materialismul bolşevizant, cu ateismul criminal. Ne-a învrednicit Dumnezeu ca prin documentul oficial asumat de către statul român, prin Preşedintele Traian Băsescu, care i-a dat citire în aula reunită a Parlamentului, pe 18 decembrie 2006, să se recunoacă public, de la nivelul cel mai înalt, că regimul comunist instaurat cu forţa, prin tancurile sovietice, în 1944, a fost un regim criminal, ilegitim şi ilegal. În sfârşit, s-a produs un act de dreptate, o reparaţie istorică morală care se cere concretizată cât mai repede posibil, printr-o condamnare penală a tuturor celor care au mutilat chipul României creştine: torţionari, securişti, activişti, nomenclaturişti, informatori etc.

După ce am creionat contextul în care se produce apropierea dintre elita interbelică şi Mişcarea Legionară, stabilind argumentele de ordin cultural şi spiritual, din perspectiva istoriei intelectuale, ne vom îndrepta atenţia asupra relaţiei particulare dintre Mircea Eliade şi Mişcare.

Ataşamentul lui Mircea Eliade faţă de Mişcarea Legionară era, în primul rând, unul faţă de valorile spirituale, de rostul lor major în regenerarea naţională. Misiunea culturală a generaţiei criterioniste implica, în subsidiar, şi aspectul spiritual, pe care aceasta îl considera de o importanţă capitală în reaşezarea şi în primenirea unei lumi româneşti de păcatele politicianismului veros, de minciuna şi hoţia care deveniseră emblematice pentru funcţionarea unui stat de drept. Nu era vorba de instituirea vreunei dictaturi, cum greşit s-a înţeles, ci de constituirea unui stat democratic, în care principiile şi regulile să troneze la buna sa funcţionare. Acest ideal spiritual, ca singura soluţie de salvare a naţiunii, pe care pornise legionarismul, nu avea cum să nu fie împărtăşit de tânăra generaţie intelectuală, cu atât mai mult cu cât recursul la Tradiţia organică, creativă, vie constituia o bună perspectivă în procesul de *metanoia* a firii româneşti.

Sigur, se poate glosa la infinit pe această temă, existând şi tentaţia căderii într-o demagogie ieftină, într-o retorică pietistă, contraproductivă, în absenţa unei bune măsuri şi a unui bun echilibru. Se speculează tot mai mult pe chestiunea implicării sau neimplicării lui Mircea Eliade în fenomenul legionar, creându-se adevărate procese de intenţie. Au existat mai multe episoade, cel puţin

în perioada post-decembristă, a paternității unor texte prolegionare ale lui Eliade, problema fiind mai mult sau mai puțin rezolvată, prin publicarea celor 12 texte de către Mircea Handoca. Nu mai doresc să reiau această lungă discuție care nu a dus, din păcate, la nici o concluzie serioasă, întrucât presupoziția de la care s-a plecat a fost una total greşită: nu s-a lămurit în ce a constat efectiv aderarea lui Eliade la Mişcarea Legionară.

Voi prezenta pe scurt câteva date de ordin istoric care au fost şi sunt mereu ocultate, date care pot constitui un punct solid de plecare în toată această chestiune. Spuneam că anul 1933 este anul în care Nae Ionescu se apropie de Mişcarea Legionară, un an hotărâtor în care o parte dintre elevii săi aderă la această cauză. Mircea Eliade este încadrat în cuibul legionar „Axa" – condus de Mihail Polihroniade. În 1937, Eliade a condus, împreună cu Mihail Polihroniade şi cu pictorul Alexandru Basarab, propaganda electorală legionară din județul Ialomița. A candidat pe listele Partidului Totul pentru Țară la alegerile din 1937. În 1937, Mircea Eliade, asistent al lui Nae Ionescu la catedra de metafizică – intrat în 1933, la catedra de metafizică, cu sprijinul maestrului său care i-a cedat cursul de istorie a metafizicii şi un seminar de istoria logicii –, este exclus din Universitate pentru „scrieri pornografice". Se declanşează atunci în presă o campanie de susținere a lui Eliade, demonstrându-se abuzul la care fusese supus tânărul istoric al religiilor şi demontându-se pretinsele acuzații. Nu excludem posibilitatea ca altul să fi fost mobilul acestei măsuri dure împotriva lui Eliade, mai ales că acesta se angajase în lupta politică electorală pentru Mişcarea Legionară, lucru bine ştiut de autoritățile statului, care nu acceptau asemenea poziții. Printre cei care protestează împotriva măsurii luate la adresa lui Eliade se numără Nae Ionescu, titularul catedrei, precum şi colegii săi de generație: Cioran, Noica, Arşavir Acterian ş.a. În 17 aprilie 1938, sub Carol al II-lea, ziarul „Cuvântul" este interzis, iar Eliade este arestat şi deținut în lagărul de la Miercurea Ciuc, împreună cu Nae Ionescu, Radu Gyr, Iordache Nicoară, Ion Mânzatu, Dragoş Protopopescu, Nichifor Crainic, precum şi cu o serie de lideri legionari. O descriere a atmosferei din acest lagăr care consta în speranță, ordine, încredere, ataşament la valorile creştine şi naționale, este realizată de Eliade în ziarul „Buna Vestire" din 17 decembrie 1940. În 1938, Nae Ionescu este dat afară din învățământul universitar, ca urmare a îmbrățişării cauzei legionare, ataşament pe care Carol al II-lea nu i-l va ierta niciodată. Măsura de destituire a lui Nae Ionescu din mediul universitar va fi una definitivă.

Ceea ce l-a atras pe Eliade la Mişcarea Legionară este acea sinteză de românism şi spiritualitate, care realiza exigența unui mesianism specific românesc. Eliade afirma că „Mişcarea Legionară avea dreptul să se revendice ca singura mistică creştină, revoluție spirituală, ascetică, cum încă n-a cunoscut istoria Europei". Iată aşadar cum înțelegea să explice însuşi Eliade rațiunea atitudinii sale la care nu a renunțat niciodată, recunoscând caracterul spiritual creştin al revoluției legionare, profund diferit de cele dominate de primatul economic al statului (fascismul) sau al rasei (rasismul).

Aşa cum reiese din memoriile sale publicate – încă mai există pagini nepublicate – Eliade nu s-a dezis de ataşamentul său față de Mişcarea Legionară, el continuând în exil lupta sa deschisă împotriva comunismului. În 1940, ataşat cultural la Londra, şi ulterior, la Lisabona, Eliade se stabileşte la Paris, în 1945, unde, dincolo de activitatea sa de cercetare, desfăşoară o fecundă campanie culturală de promovare a tradiției intelectuale şi spirituale româneşti, a identității pe care o conserva cu grad mare de responsabilitate şi competență. Nu se poate discuta despre exilul românesc anticomunist în absența lui Mircea Eliade şi a rolului său salutar. Deşi nu a mai manifestat direct o legătură cu Mişcarea Legionară, Eliade a rămas fidel crezului său pe care l-a transpus în faptă, de cîte ori a fost nevoie. Oratoria faptei a fost una emblematică, dând mărturie ataşamentului său pentru valorile spirituale şi culturale.

De aceea, fenomenul Eliade, înțelegând aici viața şi opera sa exemplare, constituie o superbie a aristocrației intelectuale şi spirituale romîneşti la care trebuie să ne raportăm cu bucurie. Ceea ce rămâne important nu este relația sa cu Mişcarea Legionară ca factor istoric, ci perceperea acestui fenomen complex care, în drumul său, s-a intersectat cu principiile singurei mişcări spirituale ce a încercat să remodeleze chipul unei Românii schimonosite, în duhul Adevărului revelat.

Credința ca paradox

Paul-Gabriel Sandu

Într-una din scurtele sale povestiri, cuprinse în volumul *Die Erzählungen*, Kafka întârzie o clipă asupra descrierii cerului unei zile înghețate de iarnă. Numai că descrierea de care se folosește Kafka – la prima vedere un simplu artificiu de stil – poate sta ca metaforă a viziunii sale artistice şi a întregii sale opere. Tensiunea din Castelul, în care drumul până la țintă nu se lasă decât bănuit sau presupus, la fel ca şi anxietatea mereu crescândă a lui Josef K., personajul principal al Procesului, apar epurate de îmbrăcămintea narativă, şi de dimensiunea ludicului, în insuportabilul lor.

Povestirea la care ne referim este intitulată „Der Kübelreiter"/ „Călărețul găleții", ea însăşi, într-o anumită măsură, o detaliere a metaforei pe care o conține textual, dar de care este, în esență, conținută.

Gerul a consumat toți cărbunii celui care alege, drept ultimă alternativă, să încerce să obțină măcar o găleată de combustibil, fie ea de cea mai proastă calitate. Sigur, îi lipsesc banii, dar va lua pe datorie şi va putea înapoia banii în câteva zile. Numai că strigătele lui în fața casei vânzătorului de cărbuni abia dacă sunt auzite, „nu e nimeni" îl cheamă înapoi nevasta pe cel care apucase, neîncrezător, drumul spre uşă. Strigătele lui abia răzbat până în casă, iar vânzătorului i se pare iarăşi că se aude ceva, numai că este din nou împiedicat şi convins de cea care-i stă alături să renunțe la drumul până în stradă.

Pentru a-l linişti, femeia merge ea însăşi la poartă şi deschide. Bărbatul cu găleata goală, venit după cărbune îi explică însă că nu poate plăti acum, dar că o va face cât de curând. Uşa se închide „ca un scut" şi femeia se întoarce în casă, concluzionând că într-adevăr nu e nimeni şi că strada este pustie.

Povestirea se opreşte aici. Nu aflăm mai multe despre nici unul dintre personaje, şi de fapt tot cea ce trebuie să ştim este că, ridicând ochii spre cer, în dimineața aceea de iarnă, ai fi putut vedea *„der Himmel, ein silberner Schild gegen den, der von ihm Hilfe will"*.

Metafora citată este expresia esențializată a legăturii dintre sfera umanului şi cea a divinului în opera lui Kafka. Nimic nu poate străbate dincolo de scutul „argintiu", nici o voce omenească, nici un strigăt după ajutor. K., încercând să găsească drumul spre castel, este nevoit să-şi ducă existența într-un continuu provizorat; Josef K., personajul *Procesului*, nu poate afla în nici un chip ce fel de acuzații i se aduc, şi este condamnat la o moarte complet absurdă. Le fel se petrece şi cu cel care se trezeşte într-o dimineață preschimbat într-o îngrozitoare creatură, fără să înțeleagă de ce.

Însă, metafora kafkiană, trimite încă mai departe. Nu numai că nimic nu poate trece dincolo, fie ea înțelegere sau vedere, ci orice încercare este silită să ia forma unui atac. Orice încercare este o formă de violență. Cerul văzut ca un scut, preface orice privire îndreptată spre el într-o confruntare şi atrage după sine pedeapsa. K. trebuie să renunțe la a mai încerca să găsească drumul spre castel, la fel cum încercările lui Josef K. nu pot atrage după sine decât consecințe negative. Nu numai că nu se poate privi dincolo, în lumea aceea din care nu sosesc decât legi şi pedepse, dar orice încercare e condamnabilă, şi trebuie pe cât posibil evitată.

Într-una dintre interpretările date parabolei biblice în care Abraham este nevoit să îşi jertfească fiul urmând porunca divină, Kierkegaard descrie cum Abraham, nu poate înțelege voința divină, chiar dacă i-a fost oferit un animal drept jertfă în locul fiului: „Abraham's eyes were darkened, and he knew joy no more".

Metafora cerului ca „scut argintiu" ar fi putut fi folosită şi de Abraham ca semn al neînțelegerii sale. Neînțelegere care nu este un fapt întâmplător, ci care ține de o imposibilitate structurală. Pentru Kierkegaard paradoxul, ca expresie ultimă a relației dintre sfera umană şi cea divină, trebuie acceptat ca atare. Astfel că celelalte inter-

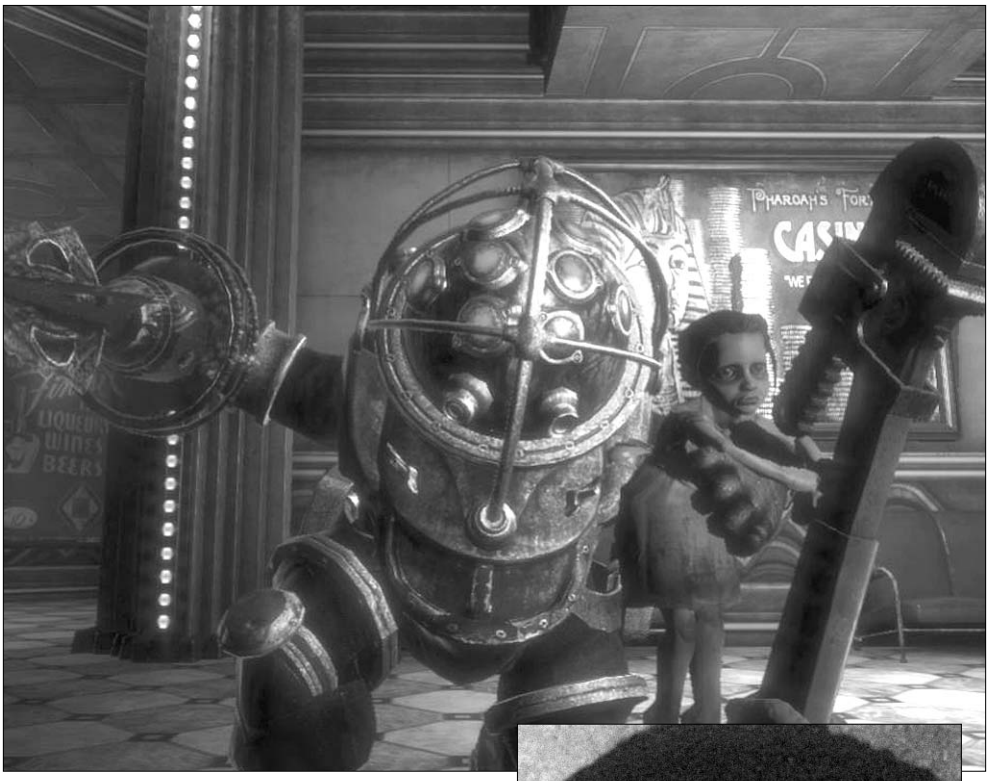

pretări ale lui vor dezvălui un alt fel de Abraham, pregătit să-şi asume mai degrabă rolul de călău, decât să pună o asemenea barbarie în seama Dumnezeului său.

Paradoxul, va spune Kierkegaard, este expresia adevărului atemporal aruncat în timp, şi acceptarea lui face trecerea de la etapa eticului la cea a religiosului.

Metafora kafkiană cuprinde tocmai acest paradox în incomensurabilitatea lui. Cerul văzut ca „scut argintiu împotriva aceluia care aşteaptă de la el ajutor", este metafora unei viziuni filosofice care şi-a luat numele de existenţialism, şi care recunoaşte în Kierkeggard un gânditor fondator. Numai că filosofia existenţialistă a eliminat cu totul posibilitatea ca în spatele scutului să se mai afle cineva. Paradoxul nu poate fi acceptat şi cu atât mai puţin, aşa cum cerea Kierkegaard, trăit.

Credinţa ca paradox este înlocuită, la sfârşitul secolului XX, în filosofia existenţialistă franceză, cu credinţa în absurd. Metafora cerului perceput ca un scut rămâne să se aplice în continuare, numai că de această dată nu mai este pusă pe seama dimensiunii paradoxale a adevărului, ci pe aceea absurdă a lumii.

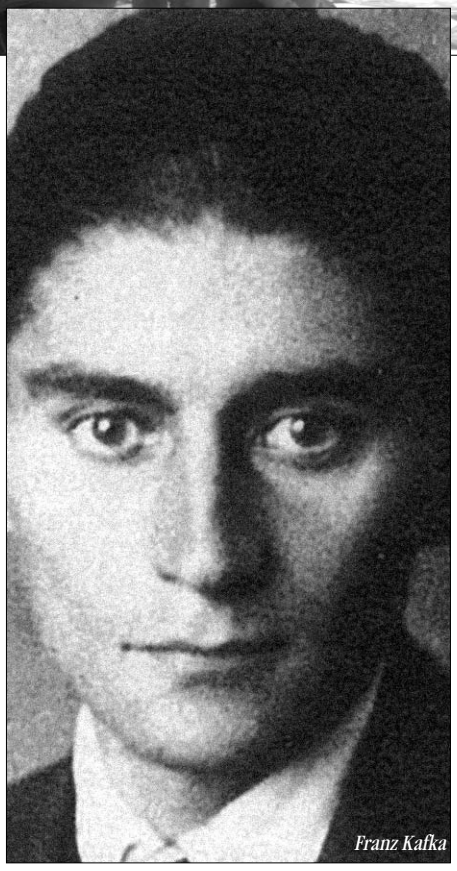

Franz Kafka

Cu Gabriela Radu despre lumea adevărată

În a doua jumătate a lunii februarie, Muzeul de Istorie a Municipiului Bucureşti a găzduit expoziția „Câmpiile Verticale" în care Valeriu Stoica a expus nouă iconostase portative şi nouă compoziții cu o tematică meta-religioasă, am spune, adică dedicate unor teme inedite cum ar fi bisericile rupestre, bisericile scufundate, Biserica Albă – celebră în mitologia populară, bisericile de brazi, bisericile călătoare. Alături de el şi pentru întregirea temei au expus Mihaela Broscaru (peisaje şi tapiserie) şi Gabriela Radu, asupra căreia doresc să mă opresc.

Emilia Corbu

Realitatea şi adevărul nu sunt sinonime

De regulă, criticii de artă analizează arta plastică din perspectiva contextului artistic, pentru că arta este o lume în sine (de aici şi pericolul izolării ei), al stilului, adică a acelei căi urmate de artist pentru a ajunge la redarea unei teme, al tehnicii de lucru etc. În fine, criticul de artă reuşeşte să plaseze o operă în planurile atât de întortocheate ale artei. Mai puțin însă (mulți nici nu îşi propun) analizează o operă din perspectiva lumii în care noi trăim, contextului istoric pe care îl parcurgem, relevanței pe care o are aceasta în lumea noastră. Acest lucru încercăm să îl facem noi acum.

De fapt, o lucrare de artă plastică poate fi comparată cu un concept filosofic, o nuvelă sau o poezie şi se cuvine a fi explicitată şi comentată. Dacă mesajul nu este perceput în adâncul lui, opera va fi privită doar din perspectiva frumosului, o categorie relativă. Scopul artei nu constă doar în etalarea frumosului, ci mai ales a Adevărului şi se constată că rămân în istorie acele lucrări care au în ele o fărâmă de adevăr, adică reprezintă lumea adevărată, lumea aşa cum a fost creată de Dumnezeu.

Între lumea adevărată şi lumea reală este o diferență axiologică. În existența noastră cele două lumi se întrepătrund şi uneori este foarte greu să distingi pe una de cealaltă. Lumea reală este copleşitoare pentru că se adresează simțurilor şi de aici tendința artiştilor de a o reda întocmai, uneori în toată urâțenia şi hidoşenia ei.

Lumea adevărată se vede şi se simte doar prin credința că ea există. Cred că o redare a acestei stări a lumii o găsim în povestirea biblică a potolirii furtunii de pe mare. Pescarii şi apostolii se speriaseră, valurile uriaşe aproape că acopereau corabia, însă Iisus dormea, chiar profund, am spune, de vreme ce este trezit de apostoli şi chiar apostrofat că doarme, în timp ce ei aproape că se scufundă. Ştim cu toții răspunsul, că nu se poate întâmpla nimic rău atât timp cât suntem cu El. Prin urmare Hristos nu a negat realitatea furtunii, ci a ignorat-o. De ce? Pentru că Dumnezeu nu a creat furtuna. Starea de răzvrătire a naturii se datorează căderii în păcat. Satana este real, dar

nu este adevărat pentru că nu mai participă la dumnezeire. Provoacă pierderi, stres, dar nu poate distruge lumea. O dovedeşte întreaga istorie, în care fiecare epocă a avut balaurii săi, dar lumea a continuat să existe.

Această realitate crudă, polimorfă, dureroasă sau din contră împlinită trupeşte constituie subiectul majorității covârşitoare a pictorilor de azi. Şi criticii apreciază de multe ori realismul gândirii lor. Am văzut tablouri absolut penibile apreciate în ziare de mare tiraj, tocmai că redau, cel mai bine, spuneau ei, ipocrizia lumii noastre. Dacă însă ipocrizia a ajuns subiect de artă şi criteriu de apreciere, atunci locul întîi îl deține cu siguranță un poster uriaş de la metrou care ne asigură că anticoncepționalele nu îngraşă. Poate că nu îngraşă, dar otrăvesc! Şi apoi ne întrebăm de ce nu mai vedem diferențe între o lucrare de artă şi un poster publicitar, ne îngrijorăm de valul de prost-gust din jurul nostru. Poate că sunt artişti care s-au inspirat din mareea de jeg mundan, o manifestare a valului de ură care bate zilnic în sufletele noastre, încât ajungi să te întrebi unde mai este scăpare.

Un colț de grădină, o troiță bătrână...

Şi în această stare gravă de confuzie a valorilor, Gabriela Radu pictează un colț liniştit din grădina casei sale, o măsuță improvizată pe un butoi pe care stă ca un rege un uriaş buchet de maci roşii, de un roşu dureros, iar florile au un aspect aproape demn, de negândit la o floare atât de trecătoare. Şi aceste flori roşii, odihnindu-se pe un verde crud, devin un lait-motiv. Sau un mănunchi de ceapă verde, un mănunchi de bețe de mărar pline de semințe, fructe de sezon odihnindu-se pe aceeaşi măsuță acoperită cu ştergar alb, lângă vase de lut țărăneşti.

Un alt motiv al picturilor sale este năframa albă pe care se află fie o cunună de flori, fie un întreg castel, fie chiar chipul lui Hristos. Şi năframa aşternută pe acelaşi verde vegetal capătă aspectul unei mese sfinte, unui altar. Uneori năframa pare să iasă din tablou, revărsându-se spre tine cu toată ofranda ei de flori.

Candoarea copilăriei şi rebelul adolescenței este iar o temă dragă, pe care o transpune în scene aproape clasice. Două fetițe cu rochițe plisate stau la taifas la masa din grădină, umbrite de un buchet de maci uriaşi, sau fata care citeşte la strană la ceas de vecernie, când lumina priveşte lung prin ferestre şi sfântul de pe perete, umil şi tăcut, ascultă grav cazania. Sau troița împodobită cu icoane care stă bravă, ca un soldat la răscruce de drum, aşteptându-te tocmai pe tine. Aceeaşi senzație de cruce personificată îți dă şi un grup de cruci stând semețe şi neglijente ca un grup de oameni, dar fără agitația lor.

Impactul pe care îl au picturile sale asupra privitorului este brusc. Ai spune că picturile ei nu sunt reale, că atâta pace şi armonie nu pot exista, că sunt momente de poveste în care timpul s-a oprit să asculte. Sunt cu siguranță adevărate, toate, la fel cum adevărată este şi grădina sa şi cei trei copii ai ei şi bisericile pe care le-a pictat şi care i-au şlefuit gândirea, i-au limpezit privirea care vede, iată, lumea adevărată, echilibrată şi frumoasă care ne înconjoară dar pentru care noi nu mai avem ochi, nu mai avem vreme, pierzându-ne în lupta aiuritoare cu balaurul spectaculos şi colosal al lumii desacralizate.

Gabriela Radu nu are un stil anume, ci o filosofie, iar tablourile ei devin concepte de viață, lecții din care înveți să vezi nemurirea în lucruri trecătoare, perisabile, fragile, să vezi frumusețea

unui fir de iarbă. Dacă este să vorbim despre tehnică trebuie să remarcăm cum pictorița noastră stăpânește și folosește discret arta perspectivei inverse, atât de dragă vechilor iconari și pictorilor-țărani. Și mai are un secret: cromatica. Nu folosește foarte multe culori, ci le preferă pe cele calde pe care le nuanțează, le stinge și le așterne pe un verde încălzit de vinișoare fragile roșcate ca ale unei plante vii.

Firește că la un astfel de gen de compoziție se pune problema luminii. Cum redai lumina la ceva ce pare încremenit în eternitate? Niciodată nu am întrebat-o, dar cred că o redă prin anumite obiecte: o față de masă, o eșarfă, o draperie, o rochiță vaporoasă, o fereastră, tot atâtea pretexte de a reflecta lumina.

Am putea afirma că aerul postmodern al creațiilor sale sunt o întoarcere la clasic și parțial este adevărat. În același timp pictura Gabrielei Radu dovedește o restabilire a relației dintre artistul plastic și menirea artei sale, artă care va fi durabilă atât timp cât reflectă adevărul.

Și nu doar atât. Gabriela Radu este pe lângă o femeie frumoasă, un om care trăiește activ în epoca sa. Realizează lucrări de grafică pentru un proiect expozițional dedicat unor personalități creștine care au suferit în timpul regimului comunist. Pictează în continuare biserici, deschide expoziții care îndeamnă la armonie, frumusețe și echilibru.

Gabriela Radu – Artist plastic

1983 – prezent: Pictură murală bizantină, tempera, frescă, restaurare a monumentelor istorice. Practică o pictură de inspirație neobizantină și icoane pe lemn în tehnica tradițională bizantină.

A pictat numeroase biserici și iconostase în țară: Catedrala Sf. Voievozi, Popești (jud. Bihor); Biserica Valea lui Mihai, Curtișeni, Voievozi Simian (jud. Bihor); Basca Cheojdului (jud. Buzău); Monument Istoric Popești Leordeni (București); Biserica Greacă, monument istoric Schimbarea la Fața (Constanța); Biserica din Techirghiol; Biserica din Florești – Prahova; Biserica Vânătorii Mari (jud. Giurgiu).

Restaurări biserici și iconostase: Biserica din Brebu, Sălciile, jud. Prahova; catedrala din Turnu Magurele; catedrala din Hunedoara, monument istoric; biserica Sfântul Nicolae Broșteni, București; biserica din Comarnic.

Expoziții personale: Festivalului de literatură „Nihil Sine Deo" Brașov 1997; Festivalului mediatecii Norbert Detaye, Brașov 2001; Institutul Cultural „Geo Bogza" Câmpina, 2001; Muzeul de Artă Brașov, 2006; Biserica de lemn, București, 2007; Institutul Cultural al Ministerului de Interne, București 2007; Castelul „Iulia Hașdeu" din Câmpina 2007; Institutul Cultural „Geo Bogza" Câmpina 2007; Rotonda Primăriei Breaza, 2008.

Tabere de creație: Salciile 1984; Toplița 1985; Deva 1999; Oradea 1983; Sulina 2007; Tulcea 2007.

Expoziții de grup: 2005: Palatul Șuțu, Teatrul Odeon, Teatrul de Operetă Ion Dacian; 2005: Tabăra de creație Valea Loarei; 2006: Expoziție Angers și Saumur, Franța.

Târguri: Expoziții personale de icoane în cadrul târgurilor tradiționale de artă populară la Muzeul Bran, Muzeul Satului București, Tulcea.

Veşti bune despre *Utopia negativă*

Mircea Platon

Proaspăta carte despre *Utopia negativă în literatura română* (Cartea Românească, 2008) a lui Bogdan Crețu a polarizat deja criticii şi istoricii noştri literari. Laudativi au fost Elvira Sorohan, Mircea Anghelescu şi, cu rezerve, Cosmin Ciotloş. Critic, Andrei Terian. Lăsându-i pe istoricii literaturii române şi pe teoreticienii noştri literari să dezbată variatele sensuri şi multiple naturi ale utopiei, vreau doar să semnalez faptul că lucrarea atrage atenția asupra unui puternic filon antiutopic al literaturii noastre. De la Cantemir şi Ioan Budai-Deleanu, trecând prin Caragiale, Ştefan Zeletin şi Tudor Arghezi, până la Vasile Voiculescu, Ion D. Sârbu, Alice Botez, Bujor Nedelcovici, Octavian Paler şi A.E. Baconsky, universitarul ieşean creionează cu onestitate, analizează cu fler şi disociază competent istoria „apetenței literaturii autohtone pentru antiutopie“. În fapt, după cum notează autorul, literatura română pare a avea o tradiție antiutopică, sau măcar o arhivă antiutopică (unele scrieri, precum *Istoria ieroglifică*, s-au tipărit la două veacuri de la scrierea lor şi deci nu au constituit puncte de referință şi modele pentru distopiile româneşti ulterioare). Cu excepția cazului *Țiganiadei*, văzută de George Achim şi de Terian drept o utopie, şi de Crețu şi Ciotloş drept o antiutopie, utopia pare a avea o prezență firavă, târzie şi eşuată estetic în literatura română. Distopia, al cărei caracter subversiv e prompt subliniat de Bogdan Crețu, pare a fi proliferat la noi încă din secolul al XVIII-lea, în vreme ce „utopia, ca specie epică, lipseşte aproape cu desăvârşire“.

În loc să abandoneze chestiunea utopiei după această constatare, pentru a reveni asupra ei după ce a tratat chestiunea antiutopiei, Bogdan Crețu caută să îşi lămurească liminar întrebarea: „De ce nu avem utopie?“ E o întrebare justificată de metoda academică, nu de cea eseistică. Pentru că, în ordine culturală, o prezență e mai greu de explicat decât o absență. Apariția unui nou curent literar sau a unei specii literare noi poate fi însoțită de un manifest justificativ. O realitate îşi poartă premisele cu sine, uneori explicit. O absență însă are o genealogie obscură. Astfel, dacă existentei tradiții antiutopice i se găseşte uşor o explicație în parcă perpetua anormalitate a timpului istoric la români (în timpul comunismului, notează Bogdan Crețu, „utopia negativă e un simptom al unei societăți în derivă“), absența tradiției utopice e justificată cu o mână mai puțin sigură.

Dar din moment ce antiutopia a înflorit în absența unei literaturi utopice semnificative, atunci poate că nu trebuie să ne întrebăm de ce nu s-a respectat secvența „normală“ care ar fi impus existența utopiei înainte de cea a antiutopiei. În primul rând, pentru că scriitorii români aveau acces şi puteau reacționa la utopiile apusene. În al doilea rând, distopia e, ca discurs, nu ca mesaj, tot o utopie. În al treilea rând, pentru că nu cred că cele două ipostaze ale utopiei se condiționează reciproc. Utopia pozitivă şi distopia sunt produsele a două facultăți diferite. Or, tocmai aici mă despart, cordial, moldoveneşte, de Bogdan Crețu care argumentează că motivele pentru care nu am avut utopie sunt: conştientizarea tardivă a altor spații etnice şi culturale prin călătorii şi studii în străinătate; apariția tardivă şi şovăitoare a unei civilizații urbane şi încremenirea în tradiționalism rural; lipsa de spirit critic însoțită de înflorirea până în secolul al XIX-lea a unei literaturi crude, aflate încă „la vârsta obedienței față de realitate“, fără suflu şi rafinament narativ; şi, în fine, lipsa dorinței absolutizate, a incongruenței tragice cu realitatea, adică „lipsa vocație pentru tragic, pentru utopie“ şi absența impulsurilor milenariste.

Fără a dori să invadez spațiul teoriei literare, şi acceptând importanța factorilor menționați, trebuie să precizez că, departe de a considera „distopia“ o „pastişă“ utopică, sau o parodie, mie mi se pare că tocmai antiutopia are suflu tragic şi e o manifestare a spiritului critic. Utopia, ca „absolutizare a dorinței“, nu mi se pare o manifestare a spiritului critic, ci o depăşire a lui în direcția satisfacerii, fie şi virtuale, a propriei dorințe. Nu orice dorință nesatisfăcută declanşează un resort tragic, ci numai dorința de împlinire, dragostea a cărei satisfacere ar putea împlini, ar putea mântui, ar putea întregi. Dacă e o expresie a dorinței tragice, atunci utopia e o expresie a dorinței de a fi întreg. Dar atunci funcția utopiei nu e în primul rând aceea de a critica – funcție îndeplinită de pamflete, de romanul cu cheie de genul *Scrisorilor persane*, de discursul moralizator. Ceea ce aduce nou utopia e, după cum foarte bine observă Bogdan Crețu, o propunere de secularizare a

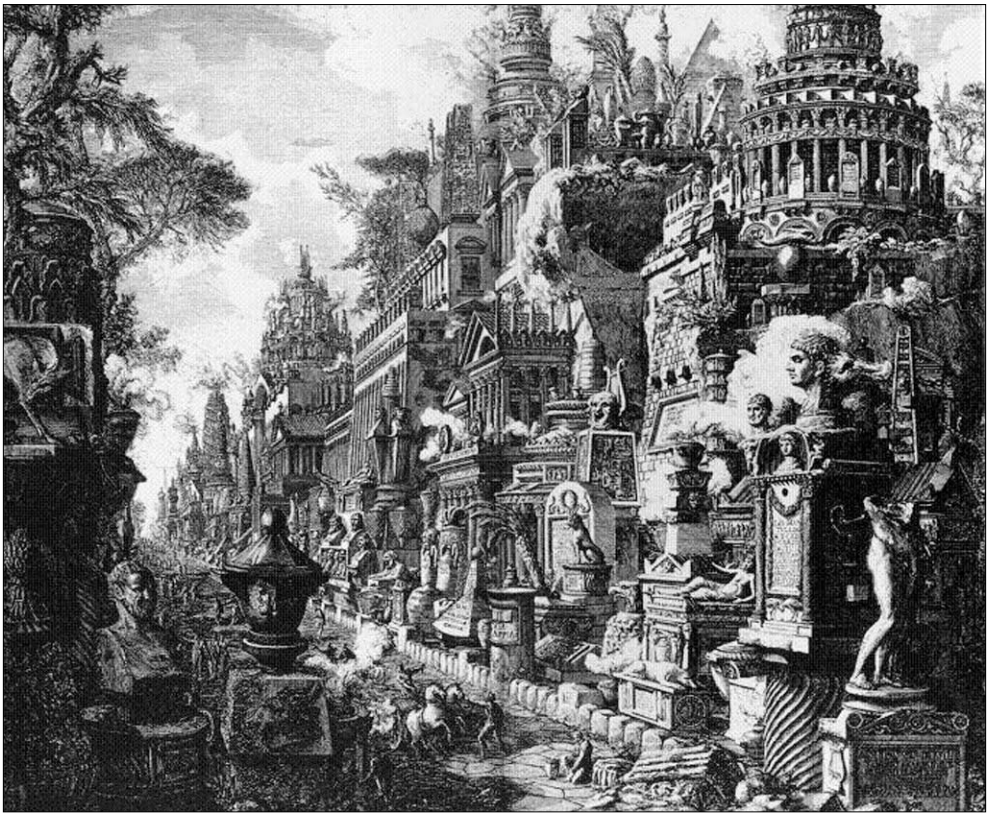

eshatonului cu ajutorul raţiunii. Utopia e o mântuire raţională şi imanentă. Chiar şi Christianopolisul rosicrucian-pietist e informat de ştiinţă, de raţiune pioasă şi de credinţă luminată. E un soi de platonism răsturnat în care lumea ideilor nu e decât o prelungire vagă a lumii realităţilor ideale. Din acest punct de vedere, înţeleg teza cărţii lui Bogdan Creţu, care e că „antiutopia nu reprezintă decât o absolutizare a mijloacelor modelului său", în sens tolstoian: dacă utopia e reprezentarea unei fericiri colective, unei asemănări întru „fericire", distopia e povestea unor nefericiri personale. Dacă utopia ne înfăţişează mai ales sistemul, în ansamblul său, distopia ne înfăţişează mai ales povestea unor blocaje personale, povestea se concentrează nu pe performanţa maşinii sociale, ci pe dramele rotiţelor/mijloacelor sistemului. Acolo unde personajul martor-narator al utopiei e, în genere, un călător, un străin aflat în trecere care ne oferă o panoramă, personajul martor-narator al distopiei e un cetăţean al distopiei care ne oferă o experienţă. Personajele utopiei vorbesc prin intermediar, personajele distopiei vorbesc pentru ele însele. Distopia scoate utopia din obiectivitatea panoramei pentru a o aşeza în subiectivismul prim-planului. Sistemul e scrutat prin lentila suferinţei personale.

Dacă admitem aşadar că distopia e o manifestare a spiritului critic, vigoarea tradiţiei antiutopice mi se pare o bună explicaţie a absenţei utopiei din literatura română. Indiferent de ce scria Ibrăileanu (*pace*, Antonio Patraş) despre dezvoltarea târzie a spiritului critic în literatura română, cred că spiritul critic politic, spiritul critic ideologic şi spiritul critic estetic sunt lucruri diferite. Realul şi idealul, ca să vorbim ca H.-Gr. Grandea, nu se judecă după aceleaşi criterii. Lipsa utopiei – deci a absolutizării dorinţei şi a tendinţelor de inginerie socială –, şi prezenţa antiutopiei – nu numai în formă pastişant pamfletară ca la Caragiale sau Ioan Budai-Deleanu, ci şi în formă parabolică sau alegorică, precum la Voiculescu, Arghezi sau Cantemir – mărturiseşte tocmai despre prezenţa spiritului critic românesc a cărui cheie, dacă ar fi să luăm în consideraţie şi lipsa impulsurilor milenariste, ar putea fi tocmai realismul răsăritean Ortodox şi generala inapetenţă a românilor la ideologii. Impulsurile milenariste româneşti au fost inspirate mai ales de

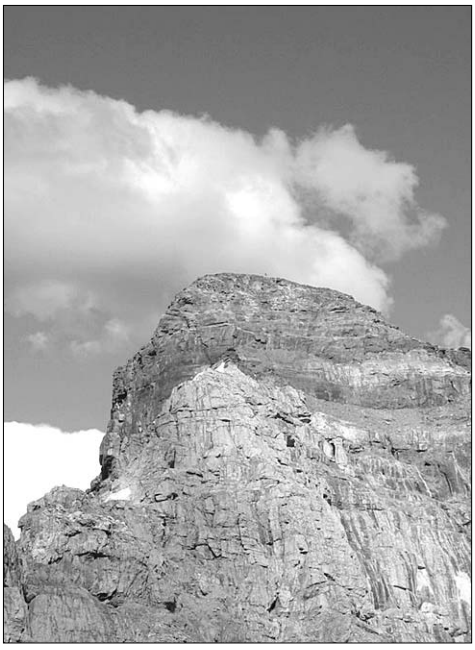

persoane-personaj, nu de sisteme. Dacă utopia e, de obicei, preocupată de „fericirea maselor", distopia e centrată pe oprimarea persoanei prin socializarea ei abuzivă, fie în microcosmos de celulă concentraţionară, fie în macro-închisoarea unei societăţi înregimentate, controlate, terorizate. S-ar putea spune probabil că utopia a apărut acolo unde spiritul critic a trădat personalismul. Şi atunci poate că distopia e o recuperare a acestei dimensiuni personaliste, a discursului moral tradiţional, a criticii utopiei făcute nu în numele profitului, progresului sau „rasei", ci în numele normalităţii persoanei, după cum intuieşte şi Bogdan Creţu.

Dacă Andrei Terian s-a indignat de aparteurile şi imprecaţiile antiutopice ale lui Bogdan Creţu, de protestele sale împotriva corectitudinii politice, a multiculturalismului, a dictaturii „diferenţei", eu regret că Bogdan Creţu, ancorând antiutopia în pastişă şi utopia în spirit critic şi tragic, nu a detonat decisiv arsenalul pe care, de fapt, l-a descoperit şi ni l-a pus la îndemână în această carte care trebuie citită de toţi conservatorii, euroscepticii, reacţionarii şi liberalii români. Această carte, fie că Bogdan Creţu a dorit acest lucru, fie că nu, contribuie la genealogia şi blazonul conservatorimului şi liberalismului românesc. Va fi deci, după cum o şi arată primele recenzii, atacată dinspre stânga.

Ilarie Mitrea, un român cu un destin excepțional

Călător pe trei continente

A plecat din Răşinarii Sibiului dintr-o modestă familie a unui oier şi a studiat pe rând la Sibiu, Cluj şi Viena. A fost medic militar în armata austriacă, apoi în aceeaşi calitate de medic militar a însoțit corpul expediționar condus de efemerul împărat Maximilian în nefericita aventură a acestuia în Mexic. După executarea lui Maximilian, a rămas un timp ca medic în serviciul republicii mexicane condusă de Benito Juarez. S-a întors în Transilvania unde a fost primit cu ostilitate riscând chiar să fie condamnat ca „trădător". Tracasat de justiția austriacă, a intrat în servicul armatei olandeze, ajungând până la gradul de general medic, după un îndelungat serviciu petrecut în colonii. Însă, Ilarie Mitrea, aşa cum vom vedea – un român cu largi vederi umaniste – a fost cel dintâi mare ctitor al Muzeului de Istorie Naturală din Bucureşti, dar şi unul din generoşii donatori pentru Muzeul similar din Viena.

Nicolae Balint*

Un manuscris prăfuit de pe rafturile Direcției Județene Mureş a Arhivelor Naționale mi-a atras atenția, dar în acelaşi timp mi-a produs şi o dublă revelație. Un om cu multiple valențe, Alexandru (Lengyel) Culcer – tatăl poetului mureşean Dan Culcer, care este actualmente stabilit în Franța – întreprindea pe cont propriu, în urmă cu mai bine de 40 de ani, cercetări ce-l aveau în centrul atenției pe medicul militar Ilarie Mitrea. Acribia cu care Alexandru Culcer – el însuşi medic ca formație – s-a aplecat asupra destinului medicului militar Ilarie Mitrea s-a concretizat într-un volum dedicat personalității complexe a acestuia.

Din păcate, Alexandru Culcer nu a reuşit să-şi publice volumul ce conține foarte multe şi interesante informații şi fotografii, iar plecarea definitivă din țară a fiului său, a făcut acest volum să rămână nepublicat şi azi, ca de altfel întregul fond al familiei Culcer, aflat în rafturile Direcției Județene Mureş a Arhivelor Naționale.

„Dacă voi avea sănătate şi timp, voi căuta să scriu o carte despre viața mea, pentru că am văzut multe locuri, am cunoscut mulți oameni şi am aflat multe ciudățenii şi obiceiuri despre care noi nu avem nicio cunoştință..."

(Ilarie Mitrea despre viața sa şi proiectele sale – 1891)

În Mexic, alături de împăratul Maximilian

Născut la 6 mai 1842, la Răşinari, Ilarie Mitrea a avut şansa să aibă un tată, Mitrea Bucur, care, deşi era doar un modest oier, a intuit posibilitățile intelectuale ale fiului său. Cu mari sacrificii materiale l-a dat la o şcoală săsească din Sibiu, iar după câțiva ani, în 1862, Ilarie Mitrea a devenit student la Institutul medico-chirurgical din Cluj. Un an mai târziu, a plecat la Viena, pentru a obține titlul de doctor în medicină. A fost repede remarcat de profesorul Billroth, chirurg cu faimă europeană. În 1864 Ilarie Mitrea şi-a

* nicolae_balint@yahoo.com

Ilarie Mitrea

prezentat la Würzburg teza de doctorat cu tema „De cloroformio". În lucrarea sa el susținea, în premieră pentru acele vremuri, folosirea narcozei în chirurgie. În același an s-a întors, dar pentru foarte scurt timp, în Transilvania, deși ar fi avut posibilitatea să rămână asistent universitar în capitala imperiului. A devenit medic militar de garnizoană la Pola, port la Marea Adriatică. Nu avea să stea prea mult la Pola, pentru că peste doar câteva luni s-a îmbarcat ca medic militar în corpul expediționar ce-l însoțea pe Maximilian – fratele împăratului Franz Josef – în Mexic. El a fost cel care a asigurat organizarea asistenței medicale a garnizoanelor militare ale lui Maximilian. Cu toate că se afla de cele mai multe ori pe linia frontului – lupta de eliberare națională a mexicanilor conduși de Benito Juarez fiind în plină desfășurare –, acest lucru nu l-a împiedicat pe Mitrea să facă observații interesante despre limba, cultura și arta poporului cu care intra deseori în contact. Tot cu această ocazie, Mitrea a mai făcut observații interesante despre mineralogia solului și a colectat diverse materiale. După ce Maximilian a fost împușcat de mexicani, Mitrea și-a continuat activitatea în slujba republicii mexicane, iar acest lucru avea să-i fie imputat la întoarcerea în Transilvania.

Un nou început – serviciul în colonii

La sfârșitul anului 1867, pe ruta Vera-Cruz – Genova – Viena – Budapesta – Rășinari, Ilarie Mitrea s-a întors acasă în toamna anului 1868. Aducea cu el impresii deosebite, dar și colecții etnografice diverse și foarte valoroase. Ar fi dorit să se stabilească în Transilvania, să deschidă un cabinet medical și să se dedice studiului și practicării medicinei. Nu i s-a aprobat dreptul de liberă practică în Transilvania și nu a găsit înțelegere în acest sens nici în Principatele Unite, unde a făcut aceleași demersuri. Mai mult chiar, autoritățile austro-ungare intenționau să-i intenteze proces sub acuzația de trădare, deși Mitrea intrase în servicul republicanilor mexicani după dezintegrarea armatei lui Maximilian. Dezamăgit de tracasările la care era supus, Ilarie Mitrea a reușit să fie integrat, în 1870, cu gradul de căpitan medic, în armata olandeză pentru a face serviciul în colonii. Pentru tânărul de 27 de ani, de-

Un cuvânt despre biograf

Născut în 1897, în Maramureș, Alexandru Lengyel (devenit ulterior Culcer), a absolvit Facultatea de medicină din Budapesta. Între 1925-1936, a ocupat succesiv postul de asistent bacteriolog al Laboratorului de Igienă din Cluj, apoi pe acela de medic șef al Laboratorului de Igienă din Sulina, iar între 1941-1942 și pe acela de medic șef al Portului Sulina. Din 1942 și până în 1949 a fost medic șef al Laboratorului regional de Igienă din Sighișoara, dar a ocupat prin cumul și funcțiile de director al Spitalului de Stat din Sighișoara (1945-1947) și de inspector general sanitar pentru controlul laboratoarelor (1947-1949). Spirit plurivalent, având o impresionantă bibliotecă (spun cei ce l-au cunoscut) Alexandru Culcer a fost preocupat de o serie de domenii printre care și istoria medicinii. A decedat pe data de 10 octombrie 1979, la Târgu-Mureș. Muzicologul George Zbârcea – recent plecat dintre noi – spunea despre Alexandru Culcer: „a fost un bun cunoscător al istoriei și literaturii din sud-estul continentului, un exeget al istoriei medicinii, familiarizat cu istoria picturii și sculpturii Europei, pasionat de aspectele rizotomiei antice și de reactualizarea ei în farmacopeea modernă, mânuitor cu nerv gazetăresc al condeiului și nu în ultimul rând, bibliofil, colecționar de artă și cronicar plastic".

„...trebuie să amintesc mai întâi pe neuitatul dr. Mitrea, român originar din Răşinari şi medic în armata colonială olandeză din Indiile Orientale, care a trimis o bogată colecţie de piei şi preparate în alcool din toate clasele de vertebrate şi crustacee din insulele Java, Sumatra, Borneo, Celebes şi Moluce..."

(Grigore Antipa despre colecţiile donate de dr. Ilarie Mitrea)

venit acum Hilarion Mitrea, începea cea mai importantă etapă din viaţa sa, o etapă care avea să-l conducă la final la gradul de general medic. În acelaşi an, 1870, a plecat la Batavia (Djakarta), capitala insulei Jawa şi a Indiilor Olandeze. Practic, timp de 21 de ani, între 1870-1891 s-a aflat în colonii, din care cel mai mult timp l-a petrecut în insulele Sonde. La 51 de ani, generalul medic în retragere Hilarion Mitrea s-a reîntors la Răşinari, dar peste puţin timp s-a stabilit la Viena, oraş în care avea să moară în 1904. Cele mai multe colecţii de piei şi preparate în alcool din toate clasele de vertebrate şi crustacee provenite din insulele Java, Sumatra, Borneo, Celebes şi Moluce şi pe care le-a realizat în cei 21 de ani de serviciu avea să le doneze Muzeului de Istorie Naturală din Bucureşti. Un gest de mare noblețe şi încărcătură sentimentală.

Un mariaj interrasial... și o familie europeană

Ca medic militar a lucrat în diverse locuri: la Anier, la Moera-Toweti, în insula Borneo, în insulele Sumatra şi Celebes cunoscând îndeaproape situaţia grea a băştinaşilor supuşi atât prigoanei rasiale, dar şi exploatării economice. Apropiat de populaţia băştinaşă, Mitrea a intrat deseori în conflict cu autorităţile, cărora el însuşi le aparţinea. Mitrea susţinea că „starea de sănătate a ostaşului atârnă în mare măsură de sănătatea şi alimentaţia populaţiei civile", sau că „înainte de profilaxia militarilor, se impune profilaxia populaţiei civile". Tot Mitrea a fost cel care, în 1887, a reuşit să obţină de la guvernatorul general al Indiilor Olandeze un ordin prin care se interzicea militarilor olandezi sau civililor olandezi să tragă cu arma în băştinaşi, lucru pe care aceştia îl făcuseră până atunci de cele mai multe ori din simplă distracţie. Atitudinea sa foarte umană faţă de băştinaşi poate fi dedusă şi din faptul că spre deosebire de ceilalţi funcţionari sau militari olandezi din colonii n-a utilizat decât un singur servitor indigen, pe care îl tratata cu toată consideraţia. Mitrea a salvat deseori victime ale linşajului rasist, a destinat trei camere din locuinţa sa pentru un cabinet şi un laborator unde îi trata gratuit pe băştinaşi. Mai mult decât atât, sfidând toate convenienţele sociale ale vremii sale, în 1873 Hilarion Mitrea s-a căsătorit cu o băştinaşă, Vietam Kadam Radam. Au avut doi copii, pe Petru Ilarie Mitrea, născut în 1875 la Moera-Toweti (Borneo) şi pe Maria Mitrea, născută în 1877, la Anier (în Jawa). Petru Ilarie Mitrea a absolvit Politehnica din Zurich şi a devenit inginer constructor şi electronist stabilindu-se la Berna, în Elveţia. A participat la construcţia căii ferate din Anatolia-Turcia şi la construcţia tunelului Simplon din Munţii Alpi. S-a căsătorit cu o franţuzoaică, Fidelia, cu care a avut două fete. A decedat la Berna, în 1934. Sora sa, Maria Mitrea, deşi a urmat cursurile Conservatorului din Viena, s-a stabilit la Răşinari unde s-a căsătorit cu Nicolae Isdrăilă, având cu acesta patru copii şi o fată. Ea a murit la Sibiu, în 1953. Descendenţii generalului medic Hilarion Mitrea, românul din Răşinari, călător pe trei continente ale lumii, trăiesc azi răspândiţi, parte în Elveţia şi Franţa, iar alţii la Sibiu... membrii unei mari familii europene cu ascendenţi în România şi în fostele Indii Olandeze.

„Multă vreme vom fi încă o ţară mică şi cu mijloace materiale reduse, pentru a cunoaşte lumea ce ne înconjoară. Or dezvoltarea noastră ca naţiune va fi întârziată atâta vreme cât nu ne vom strădui să ne cunoaştem cât mai bine locul în lume, spre a şti cât preţuim şi de a ne măsura puterile, spre a şti foarte précis cu ce putem contribui noi la dezvoltarea întregii culturi a omenirii... De asta am cheltuit atâta vreme şi atâţia bani cu strângerea de lucrări din insulele Indiilor Olandeze, ca să le dăruiesc unui muzeu românesc şi să pun şi eu o cărămidă la ridicarea ştiinţei noastre naţionale".

(Din reflecţiile lui medicului militar Ilarie Mitrea)

Liderii spoliatori

Este capabilă prostia să ajungă la putere? Orice om raţional îţi răspunde că nu, deoarece există o serie de mecanisme care promovează inteligenţa. Dar întreaga istorie îţi răspunde afirmativ, adică prostia nu doar că poate să ajungă la putere, dar poate să împărătească de-a binelea, să stăpânească regate, să conducă imperii şi chiar să fie apreciată. Se pare că Puterea nu e o valoare care să impună criterii de competenţă, ci e doar o treaptă lumească pe care oricine se poate cocoţa, singur sau împins de alţii. Ca de pildă într-o poveste picantă de acum 1000 de ani, pe care o vom istorisi îndată.

Emilia Corbu

De regulă, istoria pune accent pe extreme şi astfel s-a conturat o categorie defăimată a liderilor despotici, autoritari, mai nou totalitarişti care întruchipează, de regulă, tot răul unei conduceri. La cealaltă extremă se află eroii şi vitejii, liderii charismatici şi providenţiali, ale căror nume se leagă de întemeieri şi ctitorii. Puţini remarcă însă faptul că, în ambele categorii, se află un număr mic de oameni. În cazul României, de pildă, numărul lor este infim. Cine sunt ceilalţi lideri, majoritatea celor care au condus destinele statelor şi neamurilor de-a lungul timpului? Despre o parte dintre ei s-ar putea spune că au fost sub vremuri, de regulă cei cu domnii scurte şi fapte mărunte. Dar despre o altă mare parte se poate afirma că au fost artizanii unor mari crize economice sau sociale, declanşate de multe ori după plecarea lor, anunţate sau nu prin acţiuni de protest. Aceştia formează, după părerea mea, o categorie aparte a liderilor spoliatori, adică a acelora care moştenesc un stat puternic şi lasă o epavă, preiau un tezaur bogat şi îl lasă gol. De regulă istoricii nu le dau importanţă pentru că de foarte multe ori este şi foarte greu să documentezi o astfel de domnie a cărei consecinţe se văd de-abia după o perioadă de timp. Alteori, în tumultul evenimentelor, domniile lor trec neobservate şi atenţia istoricilor se îndreaptă spre evenimente mari şi nu spre domnii de rutină. Şi totuşi asemenea domnii există şi sunt chiar numeroase. Care sunt mecanismele care aduc, menţin şi promovează astfel de conducători? Pentru că, de regulă, unii dintre ei au domnii lungi şi culmea... o imagine bună. Poate, cel mai cunoscut exemplu în acest sens este domnia porfirogenetei Zoe, o împărătească bizantină din secolul al XI-lea, care a domnit aproape un sfert de veac, deşi unul dintre cei mai mari bizantinologi o caracterizează drept o persoană „blondă, molatecă şi proastă“. Zoei Doamna i se poate aplica, fără menajamente, eticheta de spoliatoare, pentru că despre domnia ei şi a celor patru împăraţi pe care

i-a asociat la domnie (trei soți și un fiu adoptiv) avem foarte multe date lăsate de Mihail Psellos, cel mai bun cronicar al vremii, care avea un spirit istoric ascuțit. Și pronia cerească a făcut ca toate aventurile, pățaniile și stradaniile Zoei, pentru că în cazul ei nu se poate vorbi de politică, să ajungă până în zilele noastre. Citind viața ei, ai un gust amar al nedreptății pământești. Cum a putut o persoană absolut incompetentă să împărătească un sfert de veac, în timp ce alți împărați capabili, viteji, culți să fie târâți în toate mizeriile vieții și detronați de multe ori prin răscoale sau pur și simplu asasinați?

Eu cred că Zoe a păstrat puterea prin trei mijloace: renumele dinastiei, imaginea personală (bună, în virtutea unui populism ieftin, plătit din tezaurul statului) și, nu în ultimul rând, prostia omenească. Dar despre mecanismul obscur care a favorizat ascensiunea unor astfel de personalități vom vorbi în final.

Un nume cu renume

Cu toate defectele personale care o făcuseră să rămână nemăritată până la 50 de ani, Zoe avea în spate dinastia Macedoneană care ridicase împărați puternici și conferise stabilitate imperiului. E de ajuns să ne gândim la Vasile I, Constantin al-VII-lea, Nichifor al-II-lea Focas și Vasile al II-lea Bulgaroctonul, care îi întrecuse pe toți în chibzuință, simț politic și vitejie. Doar că Vasile al II-lea, din prea multă cucernicie, a trăit ca un monah toată viața, fără soție și fără copii. Și așa tronul imperiului a revenit nepoatei, Zoe Doamna, ocazie cu care au trebuit să o mărite din rațiuni de stat cu prefectul orașului, Roman Arghiros, obligat să divorțeze de dragul bunului mers al împărăției romanilor. Doar că nimeni nu gândise că așa cum era, leneșă, molatecă și instabilă, Zoe era o pasională. Și pasiunile Zoei au zguduit tot statul, l-au slăbit, sărăcit și i-au adus pe barbari până la poalele Constantinopolului. Ca să nu mai spun că în timpul domniei celui de-al treilea soț, Constantin al IX-lea Monomachos (1042-1055), a avut loc și marea schismă de care Biserica Creștină suferă și acum.

Singura concluzie este că mare belea este un om pasional în fruntea unui stat și că ereditatea, clanul sau partida din care face parte devin o poveste în fața combinației letale de putere, pasiune și prostie. Iar personalități ca Zoe ne fac să ne uităm de 10 ori în viața personală a unui om de stat înainte ca acesta să provoace daune iremediabile.

Puterea imaginii

Cu toate astea, în societatea bizantină Zoe avea o imagine bună și la propriu și la figurat. Dacă ar fi trăit acum, Zoe ar fi fost poate regina modei, parfumurilor și cosmeticelor. Erau singurele ei îndeletniciri, care o făcuseră să arate mereu tânără în rochiile ușoare, care stârneau furori în palat. Și apoi părea atât de umană în aventurile ei galante încât poporul o admira pentru sinceritate și lipsa de etichetă. Se purta ca o prințesă din poveşti, copleșind pe câte unul cu aur, în timp ce pe altul îl trimitea la moarte pentru cine știe ce gest. Părea aeriană, dar nu era, dacă ținem seama că asupra ei planează bănuiala că e la originea morții ciudate a primului ei soț și a sebastei Sclerena, amanta oficială a împăratului Constantin al IX-lea. Și tot ea a fost aceea care a exilat-o pe Teodora, sora ei mai mică dar total diferită de ea, într-o mănăstire, spre a fi călugărită. Și cu toate acestea Zoe părea o persoană total dezinteresată de putere, toate căsătoriile ei fiind motivate de faptul că ea singură nu era capabilă să conducă, părând să joace rolul unei femei slabe. Însă, cu excepția primului soț, ceilalți doi împărați au fost ridicați de pasiunea Zoei pentru ei. Ceea ce înseamnă că nu era o femeie slabă, ci doar o inconștientă, care a folosit puterea pentru a-și ferici propria viață. Iar banii care curgeau șuvoi din tezaurul imperial – lăsat plin de predecesorul său – i-au cumpărat liniștea la palat și bunul renume. Și nu doar atât, chiar și tronul dacă ținem seama că a fost un moment când a fost înlăturată, așa cum vom arăta mai jos. Iar de o imagine care să sfideze timpul s-a ocupat și ultimul ei soț, Constantin al IX-lea Monomahos, care a ridicat Biserica Sf. Gheorghe (unde se află acum Patriarhia de Constantinopol) într-o formă nemaiînchipuită pentru acel timp, după ce poruncise de mai multe ori să fie demolată când se afla aproape de stadiul final, motivând de fiecare dată că nu era ceea ce dorea. Rezultatul a fost o biserică enormă în care aurul, pietrele scumpe, mozaicul acope-

reau pereți întregi, înconjurată de grădini minunate, bazine şi fântâni arteziene, crânguri suspendate şi locuri pentru scăldat. Doar că, în timp ce împăratul se ocupa de ctitorii nemuritoare, patriarhul Mihail Cerularie al Constantinopolului şi papa Leon al IX-lea desăvârşeau ruptura dintre cele două Biserici, moment rămas în istorie ca Marea Schismă. Doar că cei doi suverani erau departe de Hristos iar credința Zoei se limita la a se ruga la o icoană care îşi schimba culoarea şi care, susținea ea, îi răspunde astfel, prin culori diferite, la întrebări. Însă, poporul se mulțumea să îi vadă la biserică şi să povestească faptele creştine ale împăratului care ştergea datoriile unor datornici la fel ca în pilda evanghelică. Dar aceia nu erau datornicii lui personali, ci dregători corupți, care furaseră din banii armatei.

„Unde este ea, singura femeie cu suflet nobil și cu chip minunat?“

Aşa strigau, isterizate, grupuri de femei pe străzile Oraşului. Ce se întâmplase? Mihail al V-lea Calafat, nepotul celui de-al doilea soț al Zoei şi fiul adoptiv al acesteia, şi-a dat seama cam cine cântă în palat, aşa că a exilat-o pe împărătească în insula Prinkipos şi chiar a călugărit-o. Nu ştim pe ce s-a bazat Mihail. Poate pe simpatia pe care poporul a arăta acestui fiu de biet calafagiu în port, sau poate pe sprijinul unchiului său, eunucul Ioan. Nu se ştie însă cum măsura a stârnit răscoală mare în Constantinopol şi, dacă la început nişte femei alergau jeluind-o pe împărătească, apoi s-a stârnit un val uriaş care a măturat tot neamul lui Mihail. Cum toată lumea ştia ce însemna o răscoală în Bizanț, cei doi, împăratul Mihail şi unchiul său, deghizați în pelerini rătăcitori s-au refugiat la mănăstirea Studion, unde s-au ascuns în altar, înconjurați de o mulțime care aştepta o poruncă. Şi porunca a sosit. Atunci s-a întâmplat un lucru barbar. Pentru că cei doi se agățaseră cu mâinile de picioarele Sf. Mese au fost traşi afară cu forța. Ca gestul să nu împieteze Sf. Locaş, călugării au intervenit şi după ce au primit asigurări că cei doi nu vor suferi nimic, i-au predat trimişilor imperiali şi mulțimii. Doar că, nu departe, celor doi li s-au scos ochii şi au fost abandonați în stradă.

Zoe a fost readusă pentru a domni de astădată alături de sora sa Teodora. Soluția s-a dovedit a fi temporară. Zoe s-a căsătorit a treia oară.

Izbucnirea şi desfăşurarea răscoalei ne dovedeşte o manipulare perfectă a mulțimii, care nu putea fi operată decât de la palat, ceea ce înseamnă că Zoe nu era decât un vârf frumos şi inofensiv al unui aisberg uriaş de politică şi corupție, care tulbura din adâncuri împărăția romanilor. Aşa se face că, dacă peste jumătate din împărații bizantini au murit în temniță sau otrăviți, Zoe a murit de bătrânețe, fără nici o zbârcitură pe față, la cei peste 70 de ani ai săi. A lăsat un imperiu slăbit, dezbinat şi un tezaur gol. O dată cu ea s-a stins şi dinastia Macedoneană, fondată de acel energic şi viclean țăran ajuns intendent la cai şi apoi împărat care a fost Vasile I, o dinastie care a condus 190 de ani Imperiul Roman de Răsărit.

Realitatea care bate ficțiunea

Admir la americani ideea de a face filme inspirate din realitate – care uneori este mai incredibilă decât oricare ficțiune. Domniile unor împărați ca Zoe par incredibile şi pun sub semnul întrebării multe din părerile noastre despre conducători. Rezultă că orice individ cu bani şi clică, lipsit chiar şi de cele mai elementare calități manageriale, chiar şi prost, poate conduce până şi un imperiu. Realitatea este cruntă, dar exemplele există pentru toate epocile istorice, ceea ce înseamnă că povestea noastră nu a fost un accident bizantin.

Că povestea s-a petrecut în Bizanț, lucrul se datorează poate împletiturii politice ciudate la care ajunsese Imperiul Roman de Răsărit în evul mediu timpuriu. Cert este că împărații bizantini, cum îi numim noi azi, se considerau singurii împărați legitimi ai anticului Imperiu Roman, refuzând uneori să recunoască domniile unor împărați barbari din Occident.

Cauza ar fi un sistem politic ciudat, un hibrid

La acea dată, Noua Romă, cum era numit Constantinopolul, preluase toate prerogativele, legile şi îşi asimilase întrutotul vechile canoane romane. Astfel că tradiția republicană, a interven-

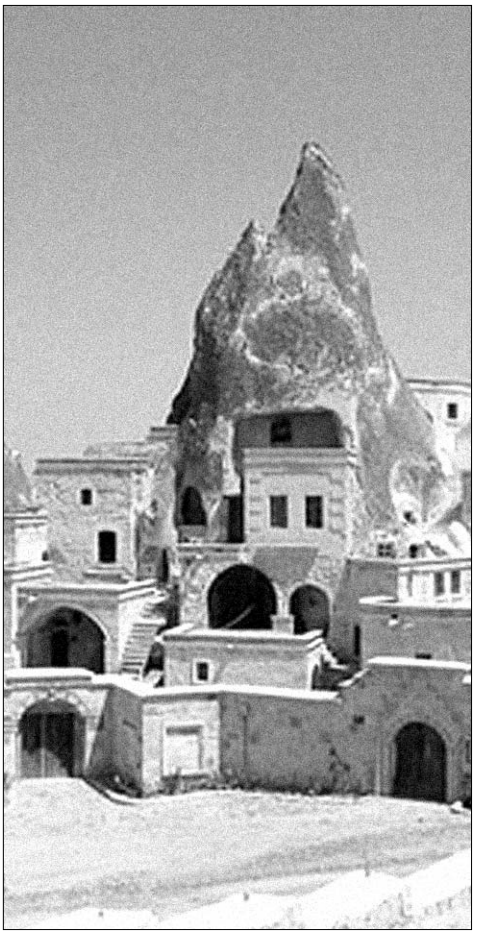

ției poporului în treburile statului, era încă vie şi manifestă chiar şi în condițiile noii ordini imperiale. Senatul roman şi-a avut de la bun început un mare palat pe cel mai mare bulevard al oraşului. De asemenea, succesiunea ereditară nu a fost niciodată un criteriu pentru bizantini, fiind considerat apt pentru funcția supremă de împărat orice om cu reale aptitudini militare. Astfel că înlăturarea împăraților care se întorceau înfrânți din bătălie era curentă. Ori aceasta tot o tradiție romană era, ca şi grija împăraților de a da poporului „pâine şi circ".

Şi totuşi în cadrul acestui imperiu cu instituții romane se dezvoltase aşa numitul palat imperial, care nu era un simplu palat, ci mai degrabă, după opinia unor istorici, un oraş în oraş, înconjurat chiar cu ziduri. În acest mic oraş găseai palate, biserici, ateliere, închisori şi absolut toate categoriile de servicii precum şi o mulțime, uneori nejustificat de mare, de oameni. Or, după părerea noastră acest „palat imperial" era de certă tradiție orientală şi permitea un soi de autoritarism. Combinate savant cele două tradiții, romană şi orientală, permiteau manifestări politice dintre cele mai diverse. Orice era posibil fără a fi ilegal. Doar că posibilități politice multiple permiteau şi ascensiunea spoliatorilor, liderii fiind în acest caz o defulare a defectelor unui sistem politic preluat în virtutea unor tradiții istorice şi neadaptat realităților specifice fiecărei perioade istorice. În acest sens liderii spoliatori sunt emanațiile unui sistem politic defectuos.

Dar mai sunt şi alte cauze

Fireşte că explicația de mai sus este una posibilă, dar judecând lucrurile în profunzimea timpului istoric, gândul ne duce la o explicație din tărâmul atât de puțin cunoscut al teologiei istoriei. Astfel că, dacă analizăm raporturile dintre istoria profană şi istoria spirituală manifestate la un moment dat într-un timp istoric anume, constatăm că de multe ori istoria profană este doar reflectarea istoriei spirituale, iar lucrurile sunt şi mai complicate când vine vorba de creştinism, al cărui scop este mântuirea. Şi se pare că mântuirea nu este doar o problemă individuală, a fiecăruia, ci implică o responsabilitate colectivă, față de întreaga comunitate creştină. Citez „Prin toate fibrele sufletului său, omul e prins de comunitatea istorică în care trăieşte, de cetatea sa, de civilizația care dă vieții lui substanță şi formă. Conştient sau nu, participă la istorie şi are un rol". De aceea, noi credem că prostia poate ajunge la putere în acele vremuri în care individualismul prevalează față de responsabilitatea colectivă (în sens creştin). Cu alte cuvinte, când se pierd războaiele pe tărâmul spiritual istoria profană înregistrează şi ea înfrângerile ei.

Bibliografie selectivă

Guglielmo Cavallio. Omul Bizantin, Polirom, 2000

Mihail Psellos, *Cronografia*, (Un veac de istorie bizantină, 976-1025), Polirom, Iaşi, 1998.

Charles Diehl, *Figuri bizantine*, I, Bucureşti, 1969.

Henry I. Marrou, *Teologia istoriei*, Institutul European, 1995.

Domnul Cioroianu şi pustiul românesc

La 7 februarie 2007, am primit de la profesorul, cărturarul şi marele patriot Hristu Cândroveanu, liderul cultural şi moral-spiritual al aromânilor din România, o scrisoare cu mare scârbă şi durere îmbibate în ea... Alăturat scrisorii, era motivul scârbei şi durerii: copia xerox a deciziei MAE (Departamentul Relaţiilor cu Românii de Pretutindeni) de a da „aviz negativ" (datat 18 decembrie 2007), în ce priveşte susţinerea editării, în continuare, a singurei reviste a aromânilor, care se mai ţinea în viaţă: Dimândarea.

Prof. Dr. Adrian Botez

Iată decizia MAE: „Stimate domnule Preşedinte (al Fundaţiei Culturale Aromâne *„Dimândarea Părintească"* – n. mea A.B.), vă informăm că cererea dumneavoastră de finanţare depusă la DRRP privind susţinerea proiectului «Susţinerea editării revistei *Dimândarea*» a fost supusă spre analiza Comisiei de evaluare şi selectare a programelor, proiectelor sau acţiunilor destinate sprijinirii românilor de pretutindeni şi organizaţiilor reprezentative ale acestora în data de 17 decembrie 2007 şi a primit aviz negativ. Cu stimă, Laura Jerca, coordonator".

Trecem peste faptul, absolut evident, că MAE nu organizează, pentru angajarea funcţionarilor săi, un concurs serios, prin care să le fie testate cunoştinţele de limbă românească (nu numai că virgula este un soi de „Terra Incognita", pentru coordonatoarea Laura Jerca, nu numai că fraza este construită cu picioarele-n sus, aducând data lângă... „avizul negativ" – dar ce-o fi aceea: „susţinerea proiectului susţinerii..."?! – când erau atâtea alte formulări, care să sune curat româneşte, cea mai simplă fiind „aprobarea proiectului susţinerii". Dar ce atâta grijă şi pierdere de timp, pentru leul rănit al aromânilor, dl Hristu Cândroveanu? Bănuim că această „neglijenţă" traduce nu doar un dispreţ imbecil pentru cauza aromânilor – atât de greu oropsiţi, ba chiar sălbatic hăituiţi de către vecinii României, *tocmai pentru că România şi-a luat mâna de deasupra lor, în ultima vreme*, cum şi-a trădat şi propriul ei destin, de altfel – ci chiar rea-credinţă programată şi afişată în tot MAE!

Nu putem trece peste „avizul negativ" în sine (iar ministrul să nu se prevaleze de existenţa unui aşa-zis „vot democratic", al unui „Consiliu de evaluare şi selectare a programelor" etc., pentru că politica generală a oricărui minister este fixată de către ministru, de comun acord cu membrii cabinetului prim-ministrului şi cu toate „comitetele şi comiţiile"!), pentru că, dacă nu susţii unica revistă a fraţilor aromâni, dintre care mulţi au venit chiar în România, atunci ce speranţe să mai aibă ceilalţi români din străinătate pentru ajutor şi apărare? Şi dacă MAE nu ajută românii „de pretutindeni", atunci cel puţin patru cincimi din rostul său dispare! Pentru că relaţiile internaţionale (fertile şi utile!!!), din ultimii ani, ale României (ne referim la cele *demne*, de pe picior de egalitate şi de colaborare, nu la cele de slugăreală a Marilor Puteri, căci pentru slugăreală n-am avea nevoie de MAE, miniştri, ambasadori etc., ci de orice onorabil rândaş, onorabilă femeie de serviciu ori spălătoreasă) sunt admirabile, sublime, dar lipsesc aproape cu desăvârşire.

Şi nu putem trece nici peste sigla MAE, care înfăţişează o pajură, cu burta plină de cele trei steme dedesubtul căreia scrie „Ministerul Afacerilor Externe", iar deasupra – „Semper fidelis patriae". „Fidel" cărei patrii, domnule ministru

Adrian Cioroianu? Pentru că, dacă nu sunteţi fidel patriei românilor, şi aromânilor, şi meglenoromânilor, şi istroromânilor, şi bucovinenilor, şi basarabenilor, noi nu cunoaştem o altă patrie. Am auzit că dvs. cunoaşteţi şi o altă patrie a românilor, aromânilor etc.: porţiunea de deşert saharian, dintre Alexandria şi Cairo... Acolo aţi dori să fie duşi „anumiţi români". Acum, cu „avizul negativ" dat unicei publicaţii a aromânilor, ţinută în viaţă, ani în şir, cu eforturi titanice, de către patriotul Hristu Cândroveanu, mă întreb care vor fi fiind acei „anumiţi români". Şi răspunsul pe care încep să mi-l dau este: toţi românii care mai au conştiinţă de români! În rest, *„yesmanii"* şi trădătorii (cu voie sau din incompetenţă!) de ţară pot sta pe lângă dvs., în linişte, la Bucureşti. Spun asta pentru că şi noi, ca şi domnul prof. Cândroveanu, ne amintim anumite lucruri care ţin de istorie. Ne amintim, de exemplu, că liberalii adevăraţi, Brătienii, au dat bani, din vistieria României, pentru ca, în Sudul Dunării, să funcţioneze, pentru fraţii aromâni, 135 de şcoli în limbă română (primare, licee teoretice şi şcoli profesionale de fete şi băieţi). Câte şcoli aţi făcut, în Sudul Dunării, dvs. şi partidul dvs., care guvernează azi, domnule Cioroianu? Niciuna – ăsta e răspunsul corect. În schimb, aţi permis să fie desfiinţate şi cele ctitorite şi subvenţionate de poporul român, prin liberalii Brătieni. Aşa încât mă-ntreb ce mai înseamnă PNL? „N" de la „nimeni/nimănui", probabil, iar „L" de la ce oare? Sunt multe cuvinte neplăcute care încep cu „L", de la „lichele", până la „lingăi". Dar încă sper ca PNL-ul să mai însemne şi altceva, să zicem „libertate".

Tot liberalii Brătieni i-au adus în patria-mamă pe aromâni. Dvs., domnule ministru, dimpreună cu toţi colegii dvs. de partid, de ce vă lepădaţi azi de aromâni? Poate din cauză că vă deranjează adevărul unei vorbe a lui Petre Ţuţea, care a spus, cu toată îndreptăţirea, că „Macedo-românii nu sunt români! Sunt super-români! Români absoluţi! – atât de loviţi şi de goniţi, că au instinct naţional de fiare hăituite (...) Sunt semizei! (...) Au o bărbăţie atât de perfectă!". Tot despre aromâni, evreul Beniamin Tudela spunea (1770): „Nimeni nu se poate război cu ei, nici un rege nu poate domni asupra lor!"

Da, domnule ministru, se pare că dvs. de aceea îi prigoniţi şi nu le daţi dreptul nici măcar la o unică revistă, aceea aflată pe teritoriul României, pentru că sunt „prea români"; pentru că mai au „sentimentul/instinctul naţional" (ceea ce stăpânii dvs. de la Washington, de pe axa băsesciană Washington-Londra-Bucureşti, nu mai acceptă!), pentru că sunt „semizei" – ceea ce pune în inferioritate evidentă pe oricine nu poate fi măcar „om întreg"; pentru că „au bărbăţie atât de perfectă", în aceste vremuri în care ţara noastră, ca şi lumea întreagă, este condusă doar de criminali laşi ori de ţaţe, de efeminaţi pidosnici şi de „fameni". Probabil că dvs., domnule ministru, doriţi (ori chiar pregătiţi) pustiul românesc.

Domnule ministru Adrian Cioroianu, bănuielile formulate mai sus se vor transforma în convingeri absolute dacă veţi păstra „avizul negativ", asupra unicei reviste aromâneşti!

Şi, acum, preiau această luptă (contra nemerniciei unor politicieni români şi contra încercării de a distruge instinctul naţional românesc), în nume propriu: numai ţărâna îmi va putea închide gura, în demersul meu de a vă demasca, de câte ori veţi mai da prilejul.

ROST: cuvînt, raţiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înţeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăţa pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înţelesul „raţiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiţie.

În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor, doctorand în istorie, publicist ● **Nicolae Balint** – profesor de istorie, publicist ● **Adrian Botez** – profesor doctor, ultima carte publicată: *Ioan Slavici – pentru o nouă hermeneutică, aplicată asupra textelor lui Ion Creangă, Ion Luca Caragiale şi Ioan Slavici* (2006) ● **Ioan Cişmileanu** – directorul revistei „Porunca iubirii“ ● **Emilia Corbu** – doctor în istorie, arheolog, ultima carte publicată: *Sudul României în Evul Mediu timpuriu* (2006) ● **Gheorghe Fedorovici** – absolvent al Facultăţii de Teologie, traducător ● **Marilena Lupu** – cercetător ştiinţific, doctor în ştiinţe medicale ● **Constantin Mihai** – doctorand în litere la Universitatea Michel de Montaigne, Bordeaux 3, ultima carte publicată: *Descartes. L'Argument ontologique et sa causalité symbolique* (Paris, L'Harmattan 2007) ● **Mircea Platon** – doctorand în istorie la Columbus University din Ohio – SUA, scriitor, ultima carte publicată: *Cine ne scrie istoria* (Timpul, Iaşi, 2007) ● **Alexandru Racu** – doctorand în {tiinţe Politice, Ottawa – Canada ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universităţii Bucureşti ● **Ramona Suciu** – licenţiată în Teologie, profesor ● **Claudiu Târziu** – jurnalist, coautor şi îngrijitor al volumelor *Testamentul Părintelui Calciu. Ultimele sale cuvinte, cu un portret biografic şi şapte evocări* (Ed. Christiana, Bucureşti, 2007) şi *În căutarea rostului pierdut. 20 de călăuze în cultura naţională* (Ed. Timpul, Iaşi, 2007).

Abonament

Vă puteţi abona trimiţînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificaţi citeţ numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO25BACX0000000107363250**, deschis la **HVB Ţiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociaţiei** ROST, cod fiscal 12495302**,** după care veţi trimite copia chitanţei şi o scrisoare în care solicitaţi abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Preţul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**. Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ștefan cel Mare – epuizat
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – epuizat
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaș
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruș
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Pârâianu
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgețeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinți
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica

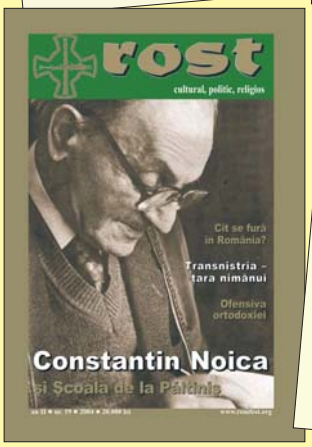

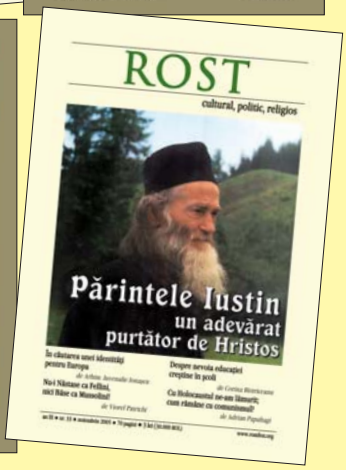

Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuș
Nr. 49 – martie 2007, dedicat lui Ioan Ianolide – epuizat
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrișor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiță
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

03
5 948485 760017